Adila BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

اللغة العربية

2

للمدارس الثانوية
الصف الثاني

2. razred SREDNJE škole

ADILA BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

II. RAZRED SREDNJE ŠKOLE

DRUGO IZDANJE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA
IZDAVAČKA KUĆA "LJILJAN", SARAJEVO

Sarajevo 1999. godine

PREDGOVOR

Potreba za udžbenikom savremenog arapskog jezika za srednje škole podstakla je Ministarstvo za obrazovanje Republike Bosne i Hercegovine da raspiše konkurs za izradu takvih udžbenika.

U Prvoj klasičnoj gimnaziji u Sarajevu još od davne 1954/55. šk.g. u programu je arapski i turski jezik. Cilj je bio da se osposobi jedan kadar mladih orijentalista. To nastojanje podsticala je Katedra za orijentalne jezike otvorena šk.g. 1950/51. Međutim, što se tiče arapskog jezika udžbenika nije bilo sem gramatike autora dr. Sikirića i koautora štampane 1936. god.

Kako sam svoj radni vijek provela u Prvoj gimnaziji i predavala historiju, arapski i turski jezik, pokušala sam da na osnovu svojih bilježaka te dostupnih mi sličnih udžbenika i dugogodišnjeg rada i iskustva sa učenicima napišem za potrebe srednjih škola udžbenike arapskog jezika. Pred sobom sam imala meni dobro poznat uzrast učenika kojima su namijenjeni ovi udžbenici. Nastojala sam da dadem i koncepciju gramatičko-sintaksičkog gradiva i vježbi koje će zainteresirati i motivirati učenika da krene i sam u sistematsko izučavanje ovog zaista lijepog svjetskog i vjerskog jezika i njegove prebogate leksičke i literarne građe.

Udžbenik za sva četiri razreda radila sam prema Nastavnom planu i programu koji je sačinjen u Pedagoškom zavodu Republike BiH. I pored ozbiljne manjkavosti datih programa trudila sam se da udžbenici dobiju kvalitet savremenog jezika, ali i da sačuvaju maksimalni fundus klasičnog arapskog jezika bez koga ne bi bilo moguće ni ući u specifičnosti ovog jezika. Dāti tekstovi su obogaćeni arapskim poslovicama, kur'anskim citatima kao i savremenim literarnim odlomcima. To će, nadam se, omogućiti učeniku da uoči razliku između savremenog i klasičnog jezika te da sa mnogo više interesa prati vlastiti razvoj i svoj uspjeh.

Pri radu sam se koristila gramatikama nekih arapskih autora. Gramatiku autora Caspari-Muller (na njemačkom jeziku) koristili su autori udžbenika izdatih kod nas (Kadić i Bulić te dr. Sikirić) ja sam se koristila i njihovim udžbenicima i pomenutom gramatikom.

Voljela bih da nastavnici kojima su i namijenjeni ovi udžbenici svojim radom ispune sve po njima uočene propuste i da učenicima učenje ovog jezika olakšaju i uljepšaju. Da ih navode na prihvatanje potrebe učenja stranog jezika jer to je putovanje kroz nepoznate predjele ljudskog duha, a učenjem arapskog jezika ti predjeli su neizmjerno široki!

Sretna sam što sam mogla iskoristiti ovu šansu da iza mene ostane mali trag mog zanimanja koje sam jako voljela i krajnje korektno obavljala.

Ostaje mi da se nadam i od svega srca želim da ovi udžbenici posluže pored nastavnika i učenika i svima onima koji imaju interes za učenjem arapskog jezika te da u tom pravcu postignu uspjeh.

Autor

NEPRAVILNA MNOŽINA
(al-džam'ul mukassar اَلْجَمْعُ الْمُكَسَّرُ)

Nepravilan je u arapskom jeziku svaki plural koji ne nastaje dodavanjem nastavka za taj oblik a da se u osnovne konzonante toga oblika uopće ne dira. Uporedi npr. مُدَرِّسَةٌ - profesorica, pl. مُدَرِّسَاتٌ , مُهَنْدِسٌ - inženjer pl. مُهَنْدِسُونَ , عَاقِلٌ - razuman pl. عَاقِلُونَ, مُجِدَّةٌ - marljiva pl. مُجِدَّاتٌ itd

I odmah na početku da zapamtimo da je broj riječi koje imaju nepravilan plural vrlo veliki i da ima također mnogo riječi koje imaju i pravilan i nepravilan plural, čak ima mnogo riječi koje imaju jedan, dva pa i više oblika nepravilne množine.

Kako nastaje nepravilan plural?

Najjednostavniji odgovor je; ako se oblik jednine na bilo koji način promijeni. Najjednostavnija promjena je kad se obliku jednine promijene vokali, a konzonanti ostanu kao i u jednini. Malo je kompliciraniji način kad se obliku jednine doda čitav slog, zatim mu se doda dugi vokal pa čak i vokali izmijene. Moguća je obrnuta radnja, tj. dugi se vokal iz jednine skrati, npr: كِتَابٌ - knjiga pl. كُتُبٌ, ثَمَرٌ - plod pl. ثُمُرٌ, ali i ثِمَارٌ i أَثْمَارٌ - plodovi, جِرْمٌ - masa, volumen, obim pl. جِرَمٌ, ali i جُرُومٌ – أَجْرَامٌ . Drugi je slučaj npr: جُرُفٌ - podlokana /podrivena/ obala pl. أَجْرُفٌ, ili جَرْيٌ pl. جَرَيَانٌ i جِرْيَةٌ - tok, opticaj, struja, puhanje vjetra, događaj ili npr. حَمْضٌ pl. حُمُوضٌ - kiseljak, gorkasto bilje, ali i حَمْضَةٌ - pohlepa, prožd rljivost, žudnja i sl.

Ili obrnuta radnja npr: خُذُولٌ - koji uvijek ostavi na „cjedilu" napusti, mlitav pl. خُذْلٌ, ili أَرْعَشُ - drhtav, treperav pl. رُعْشَاءُ i رُعْشٌ .

Zbog obilja različitih oblika množine, koje bi bilo vanredno teško pamtiti i svrstati tamo gdje je potrebno (neke si već i sam mogao-la zapaziti), arapski su gramatičari pronašli način da pomoću skupine konzonanata predstave obrazac (poput formule u matematici) po kome će se moći mnogo lakše i jednostavnije odrediti pojedini oblik pa tako i mjesto toga oblika kako u gramatici tako i u rječniku. Odabrani su konzonanti ف, ع i ل (potpuno različiti po mjestu obrazovanja) pa i zbog toga jer su stabilni i nisu podložni promjeni. Dakle, od skupine فعل moguće je napraviti bezbroj kombinacija i u njih vratiti one koje vam trebaju. Samo da napomenemo da jedan oblik u jednini može imati i više od jednog

oblika u pluralu, a da se značenje ne promijeni. Zbog svega što smo rekli o nepravilnoj množini - u rječnicima će se oblik množine naći uz riječ u jednini - pa ih tako odmah učimo zajedno. Evo nekih oblika:

أَفْعَلٌ ali i فُعْلٌ npr. بِدْعٌ - pronalazak, novina بُدْعٌ i أَبْدَاعٌ

فَعْلٌ ali i فِعَلٌ npr. أَزْمَةٌ - nevolja, oskudica إِزَمٌ i أَزْمٌ

أَفْعَالٌ ali i فُعُلٌ npr. قُبْلٌ - obronak, padina أَقْبَالٌ i قُبُولٌ

فَعَالِلُ npr. جَامِعٌ - sveobuhvatan, univerzalan جَوَامِعُ

فُعُولٌ ali i أَفْعَالٌ npr. بَلَطٌ - put, staza أَبْلَاطٌ, حَجْمٌ - obim, volumen حُجُومٌ i أَحْجَامٌ

فَعَالِيلُ npr. مِرْصَادٌ - opservatorija, osmatračnica مَرَاصِيدُ, خَلْخَالٌ - grivna, narukvica خَلَاخِيلُ.

Svi oblici koje imenujemo preko skupine فَعَلَ zovu se u arapskoj gramatici اَلْمِيزَانُ (al-mīzanu) mjera, vaga, obrazac, paradigma (grč. riječ a znači uzor, primjer, obrazac).

Kao što je i iz primjera vidljivo ima mnogo imenica (oblika uopće) koji imaju više paradigmi a isto značenje ili, pak, više značenja na jednu paradigmu. Ima i takvih slučajeva kao imenica أَرْضٌ - zemlja, koja ima jedninu u ženskom rodu pa zatim ima pravilan plural muškog roda (koji je strogo ograničen na razumna bića muškog roda i njihova zanimanja) i nekoliko različitih oblika nepravilnog plurala u istom značenju (ili samo malo nijansiranom, npr. zemlja koja se obrađuje, zemlja kao domovina, zemlja kao država i sl.).

Već smo govorili o zbirnim imenicama إِسْمُ الْجَمْعِ koje imaju singular iz drugog korijena npr.:

قَوْمٌ - narod, sing. je رَجُلٌ - čovjek, إِمْرَأَةٌ - žena

إِبِلٌ - deve, sing. je جَمَلٌ - deva mužjak, نَاقَةٌ - deva ženka

غَنَمٌ - stado, bravi, sing. je شَاةٌ - ovca

Oblike ovih imenica ne treba miješati sa nepravilnim pluralima.

Isto tako ne treba miješati u ove oblike one zbirne imenice koje znače skupinu a jednina im je kad im se doda na kraju ةٌ ili يٌّ . To su إِسْمُ الْجِنْسِ الْجَمْعِيُّ, npr:

تُفَّاحٌ - jabuke, sing. je تُفَّاحَةٌ - jabuka

تَمْرٌ - datule, sing. je تَمْرَةٌ - datula

عَرَبٌ - Arapi, sing. je عَرَبِيٌّ - Arapin

جُنْدٌ - vojska, sin.g je جُنْدِيٌّ - vojnik

Kao ni oblike zbirnih imenica koje za najmanju ili najveću mjeru imaju isti oblik إِسْمُ الْجِنْسِ الافْرَادِيُّ, npr.:

لَبَنٌ - mlijeko, عَسَلٌ - med, سُكَّرٌ - šećer i sl.

Evo još nekih oblika, npr.:

فِعَلٌ , npr.: قِطَعٌ – قِطْعَةٌ - komad, نِعَمٌ – نِعْمَةٌ -blagodet.

Postoje i dvostruko nepravilni oblici kod kojih se osim paradigme koja će izmijeniti oblik jednine u pluralu javlja /ة/ تاء التــأنيث ono koje označava imenicu (ili ime uopće) kao ženski rod. Ovdje je došlo i do ortografskih promjena, kao:

قُضَاةٌ – قَاضٍ - sudija (prema paradigmi trebalo je biti قَضَيَةٌ, ali se zbog fathe koja ne može stajati na konzonantu ـيـ ovaj izgubio a konzonant prije njega dobio dužinu -a-).

(رُمَيَةٌ) رُمَاةٌ – رَامٍ - strijelac, (هُدَيَةٌ) هُدَاةٌ – هَادٍ - vodič

فِعْلَةٌ , npr.: إِخْوَةٌ – أَخٌ - brat, فِتْيَةٌ – فَتًى - momak, mladić

أَفْعِلَةٌ – أَئِمَّةٌ – إِمَامٌ - vođa

أَفْعِلَةٌ – أَعْمِدَةٌ – عَمُودٌ - stup

فَوَاعِلُ – سَوَاحِلُ – سَاحِلٌ - morska obala; فَوَارِسُ – فَارِسٌ - vitez konjanik

فِعْلاَنٌ – إِخْوَانٌ – أَخٌ - prijatelj brat

فِعْلاَنٌ – صِبْيَانٌ – صَبِيٌّ - dijete

فِعْلاَنٌ – غِلْمَانٌ – غُلاَمٌ - dječak

فُعْلاَنٌ – بُلْدَانٌ – بَلَدٌ - grad

فُعْلاَنٌ – فُرْسَانٌ – فَارِسٌ - vitez

شُجَاعٌ – شُجْعَانٌ – فُعْلاَنٌ - hrabar

وَزِيرٌ – وُزَرَاءُ – فُعَلاَءُ - ministar

أَمِيرٌ – أُمَرَاءُ – فُعَلاَءُ - vladar

شَاعِرٌ – شُعَرَاءُ – فُعَلاَءُ - pjesnik

غَنِيٌّ – أَغْنِيَاءُ – أَفْعِلاَءُ - bogat

تمرينات

اَلْعُلَمَاءُ فِي الأَرْضِ كَالنُّجُومِ فِي السَّمَاءِ - Učenjaci su na zemlji kao zvijezde na nebu.

لِكُلِّ حِمْلٍ حَمَّالٌ وَلِلْحَرْبِ رِجَالٌ - Za svaki teret (ima) nosač, a za rat ljudi.

السُّفَرَاءُ حَاضِرُونَ والوزراء غَائِبُونَ - Ambasadori su prisutni a ministri odsutni.

اَلنُّجُومُ الطَّالِعَةُ - Zvijezde koje su izašle (zvijezde vidljive).

اَلْكَوَاكِبُ أَجْسَامٌ نَيِّرَةٌ - Zvijezde su svijetleća tijela.

اَلْقُلُوبُ الْوَاسِعَةُ وَالأَفْكَارُ الْقَوِيَّةُ - Široka srca i snažne misli.

اَلأَلْسِنَةُ مَفَاتِيحُ الْقُلُوبِ - Jezici su ključevi srca.

اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الأَنْبِيَاءِ - Učenjaci su nasljednici Božijih poslanika.

2 a/ Nađi iz datih oblika jedninu i napravi nove rečenice.

b/ Nađi pridjeve iz ovog teksta pa sačini od njih atributivne veze - određene i neodređene te jedninu i množinu .

3. Od poznatih riječi nađi plural i odredi mu paradigme .

4. Ispričaj neki događaj, šalu, basnu. Služi se poznatim riječima i oblicima.

VJEŽBA 1.

يَوْمُ الْعُبُورِ

كَانَتْ لَحْظَةُ الْعُبُورِ تَقْتَرِبُ وكَانَ الْجَيْشُ مُسْتَعِداً وكُلُّ جُنْدِيٍّ فِي مَوْقِعِهِ وَالْجَمِيعُ يَنْتَظِرُونَ كَلِمَةَ السِّرِّ وكَانَتْ لَفْظَةَ «الشَّرَارَةُ». وكَانَ الْجَيْشُ مُسْتَعِداً... تَرَدَّدَتْ هَذِهِ الْجُمْلَةُ. انْطَلَقَتْ الشَّرَارَةُ فَبَدَأَ الْقِتَالُ...

زَوَارِقُ الْمُطَّاطِ تَنْزِلُ فِي الْبَحْرِ وَالْجُنُودُ يَعْبُرُونَ بِهَا والْجُسُورُ تُقَامُ وَالدَّبَّابَاتُ تَمُرُّ عَلَى الْجُسُورِ. وَالْمَدَافِعُ تَقْصِفُ وَالطَّيَّارَاتُ تُحَلِّقُ فَوْقَ خُطُوطِ الْجَيْشِ الْعَدُوِّيِّ وَتَصُبُّ عَلَيْهِ قَنَابِلَهَا. وَيَنْجَحُ الْعُبُورُ فَيَخْتَرِقُ الْجُنُودُ خَطَّ الْعَدُوِّ يُحَطِّمُونَ حُصُونَ الْعَدُوِّ وَيُطَارِدُونَهُ فَيَرْجِعُ إِلَى الْوَرَاءِ مَهْزُوماً وَتَعُودُ الرَّايَةُ الْوَطَنِيَّةُ إِلَى مَدِينَتِنَا. وَعَنْ قَرِيبٍ تُرَفْرِفُ عَلَيْهَا كُلِّهَا وَتَعُودُ الأَرْضُ الطَّيِّبَةُ إِلَى أَهْلِهَا. وَنَحْنُ لاَ نَنْسَى الْعُبُورَ وَلاَ نَنْسَى كَلِمَةَ الشَّرَارَةِ، شَرَارَةَ النَّصْرِ الْعَظِيمِ...

RIJEČI

الطَّيَّارَاتُ - avijacija

فَوْقَ - iznad

تَصُبُّ - prosipa, sipa

يَنْجَحُ - bio je uspješan

يُحَطِّمُونَ - rušeći

يُطَارِدُونَهُ - protjerujući

مَهْزُوماً - poražen

الرَّايَةُ - zastava

عَنْ قَرِيبٍ - uskoro

ثُوَّارٌ - revolucionari

اَلأَرْضُ الطَّيِّبَةُ - rodna gruda

لاَ نَنْسَى - ne zaboravljamo

لَحْظَةٌ جـ آت - trenutak

تَقْتَرِبُ - približava se

مُسْتَعِدٌّ - spreman

فِي مَوْقِعِهِ - na svom mjestu

يَنْتَظِرُونَ - očekuju

لَفْظَةٌ - riječ

تَرَدَّدَتْ - ona je ponavljana

بَدَأَ - on je počeo

زَوَارِقُ الْمُطَّاطِ - gumeni dugački čamci

اَلْبَحْرُ - more

دَبَّابَاتٌ - tenkovi

اَلْمَدَافِعُ (مَدْفَعَةٌ) - artiljerija

تُحَلِّقُ - kruži	اَلْعُبُورُ - prelazak (preko)
خُطُوطُ الْجَيْشِ الْعَدُوِّيِّ - neprijateljske linije	جَيْشٌ - vojska
قَنَابِلُ - bombe	جُنْدِيٌّ - vojnik
يَخْتَرِقُ - provaliti linije	اَلْجَمِيعُ - svi, cjelina
حُصُونٌ - utvrđenja	كَلِمَةُ السِّرِّ - tajna riječ, lozinka
يَرْجِعُ - vraća se	اَلشَّرَارَةُ - iskra, varnica
تَعُودُ - vraća se	انْطَلَقَتْ - ona je izbačena
سِينَاءُ - Sinaj	اَلْقِتَالُ - borba, sukob
رَفْرَفَ - zalepršala se	تَنْزِلُ - ona se spušta
ثَوْرَةٌ - revolucija	جُسُورٌ (جِسْرٌ) - mostovi, brane, nasipi
أَهْلُهَا - njeni stanovnici	تَمُرُّ - prolaze
شَرَارَةُ النَّصْرِ الْعَظِيمِ - iskra velike pobjede	تَقْصِفُ - ruši

تمرينات

1. Iz vježbe izvadi sve oblike jednine i potraži za njih oblike množine.
2. Sve oblike množine stavi u paradigmu فعل.
3. Posluži se datim riječima da napraviš neke nove konstrukcije-rečenice!
4. Odgovori na pitanje:

a) كَانَتْ كَلِمَةُ السِّرِّ يَوْمَ الْعُبُورِ لَفْظَةَ الشَّرَارَةِ فَلِمَاذَا اخْتِيرَتْ هَذِهِ الْكَلِمَةُ؟ - U vrijeme invazije (prelaska) kao lozinka bila je izabrana riječ „iskra“, zašto?

b) مَاذَا حَدَثَ عِنْدَمَا انْطَلَقَتْ لَفْظَةُ «الشَّرَارَةِ»؟ - Šta se dogodilo kad je lozinka izbačena?

c) أُذْكُرْ أَثَرًا لِلْعُبُورِ مِنْ مَعْرَكَتِنَا - Sjeti se nekih primjera sličnih ovom iz naše borbe.

d) مَاذَا كَانَ يَحِسُّ كُلُّ جُنْدِيٍّ؟ - Šta je osjećao svaki vojnik?

e) أَيْنَ تَنْزِلُ زَوَارِقُ الْمُطَاطِ؟ - Gdje su spušteni veliki čamci?

f) ماذا تَعْمَلُ الدَّبَابَاتُ؟ - Šta su preduzimali tenkovi?

g) ماذا تَعْمَلُ الطَّائِرَاتُ؟ - Šta su preduzimali avioni?

5. Popuni praznine u rečenicama:

a/ Uspjeli su tenkovi i avioni

b/ Naši borci su slomili neprijatelja

c/ Vratilo se stanovništvo svojoj rodnoj grudi

d/ Povukao se neprijatelj natrag poražen

e/ Vojnici su porušili utvrđenje

f/ Uskoro se zalepršala naša zastava na Sinaju

Zapamti korisne sentence:

اَلْعَمَلُ يَجْعَلُ الصَّعْبَ سَهْلاً وَالْبَطَالَةُ تَجْعَلُ السَّهْلَ صَعْباً - Posao čini teškoću lahkom, a lijenost čini lahkoću teškom.

نَحْنُ نُفَكِّرُ وَاللّٰهُ يُدَبِّرُ - Mi snujemo, a Bog određuje.

DEKLINACIJA
(tasrifu-l-asma'i تَصْرِيفُ الأَسْمَاءِ)

Kao i u svim drugim jezicima, imena se mijenjaju po padežima i takva se promjena naziva deklinacija ili na arapskom jeziku تَصْرِيفُ الأَسْمَاءِ. Za razliku od mnogih jezika, u arapskom jeziku potpuno se mogu mijenjati samo imenice, neki pridjevi i brojevi, dok su zamjenice uglavnom nepromjenljive.

U arapskom jeziku postoji potpuna promjena i nepotpuna promjena. Kako imaju samo tri padeža i tri padežna nastavka, to se riječ koja ima sva tri nastavka za padeže smatra **triptotonom** (اَلْمُنْصَرِفُ) a riječ koja ne može imati sva tri padežna nastavka zove se **diptoton** ili غَيْرُ الْمُنْصَرِفِ

Nastavci za padeže su:

Nominativ اَلرَّفْعُ kad je neodređen un ـٌ

Genitiv اَلْجَرُّ kad je neodređen in ـٍ

Akuzativ اَلنَّصْبُ kad je neodređen en ـً

Kad riječ koja se deklinira bude određena (određenim članom اَلْ) nastavci za padeže će biti:

Nominativ اَلرَّفْعُ ـُ (u)

Genitiv اَلْجَرُّ ـِ (i)

Akuzativ اَلنَّصْبُ ـَ (a)

Postavlja se pitanje kako onda riješiti prevođenje svih sedam padeža u našem jeziku. Ali, nismo ništa spomenuli o padežu koji služi za obraćanje, dozivanje (kod nas vokativ) i koji je u arapskom jeziku jako često u upotrebi u razgovoru. Taj oblik se uzima u arapskom jeziku kao sredstvo اَلْمُنَادَى za vođenje dijaloga, i obraćanje, i za dozivanje. Vokativ arapski gramatičari i ne računaju u deklinaciju. O načinu izražavanja vokativa reći ćemo nešto kasnije. Naš dativ uz imenice uputno je i najjednostavnije prevesti sa prijedlogom لِ pa pošto se sada radi o riječi koja je poslije prijedloga, mora doći genitiv i ostaje tako. Tako je i sa instrumentalom i lokativom, osim ako to u duhu jezika ne traži direktno akuzativ.

Potpuno promjenljiva imena (اَلْمُعْرَبُ) u nominativu zovu se اَلْمَرْفُوعُ u genitivu اَلْمَجْرُورُ i u akuzativu اَلْمَنْصُوبُ. Potpunu promjenu imaju one imenice koje u jednini imaju nastavak za nominativ ـٌ kad je riječ neodređena, nepoznata ili kad je imenica vlastita pa joj određeni član i ne treba (jer je vlastito ime određeno i bez određenog člana) ili ـُ kad riječ ima na sebi određeni član. Takva imenica (riječ) ima u genitivu ـٍ, kad je bez određenog člana ili je vlastito ime, ili ـِ kad je sa određenim članom. U akuzativu nastavak je ـًا kad je riječ neodređena, ili ـَ kad je određena. Padežni nastavci, razumljivo je, isti su i za ženski i za muški rod.

Pravilan plural muškog roda koji ima nastavak ـُونَ u nominativu, ima u genitivu i akuzativu jedan nastavak ـِينَ, ali se smatra, da i pored toga, što objektivno ima samo dva nastavka, u deklinaciji, da je i to potpuna promjena. Isti je slučaj sa pravilnim pluralom za ženski rod koji u nominativu ima nastavak اتٌ a u genitivu i akuzativu اتٍ. Ali dok imenice muškog roda u pravilnom pluralu i bez određenog člana sa (ـٌ) i sa njim (اَلْ) ne mijenjaju nastavke u padežima, kod pravilnog plurala za ženski rod kad se radi o imenici koja je određena nastavak za nominativ glasi اتُ, a za genitiv i akuzativ اتِ.

Kad upotrebljavamo imenicu u dvojini, ona će bez obzira na određenost, odnosno neodređenost, imati u nominativu nastavak انِ, a u genitivu i akuzativu ـَيْنِ. U dualu su nastavci i za ženski i za muški rod isti.

VJEŽBA 2.

مَيْدَانُ رَمْسِيس

إِذَا وَصَلْتَ الى الْقَاهِرَةِ بِالْقِطَارِ وَخَرَجْتَ مِنْ مَحَطَّتِهَا الْكَبِيرَةِ رَأَيْتَ مَيْدَانًا وَاسِعًا هُوَ مَيْدَانُ رَمْسِيس. وكَانَ يُسَمَّى قَبْلَ ذَلِكَ مَيْدَانَ بَابِ الْحَدِيد. وَفِي وَسَطِ هَذَا الْمَيْدَان حَدِيقَةٌ كَبِيرَةٌ وَحَوْضُ مِيَاهٍ وَاسِعٌ. عَلَى حَافَتِهِ تِمْثَالٌ ضَخْمٌ تَنْدَفِعُ الْمِيَاهُ مِنْ قَاعِدَتِهِ فِي ذَلِكَ الْحَوْضِ. هَذَا تِمْثَالُ رَمْسِيس الثَّانِي وَهُوَ بَطَلٌ مِنْ أَبْطَالِ مِصْرَ فِي الزَّمَنِ الْقَدِيمِ هَزَمَ الأَعْدَاءَ وَنَعِمَتِ الْبِلَادُ فِي عَهْدِهِ الْحُرِّيَّةَ وَالإِسْتِقْلَالَ وَلِذَلِكَ سُمِّيَ الْمَيْدَانُ بِاسْمِهِ. وَقَدْ نَظَّمَتِ الْحُكُومَةُ الْمُرُورَ فِي هَذَا الْمَيْدَانِ الْكَبِيرِ الَّذِي تَتَّصِلُ بِهِ شَوَارِعُ كَثِيرَةٌ، فَسَارَتِ السَّيَّارَاتُ وَالْعَرَبَاتُ وَمَرَاكِبُ الْكَهْرَبَاءِ فِي نِظَامٍ يَحْفَظُهَا مِنَ الأَخْطَارِ كَمَا سَارَ النَّاسُ فِي سَلَامَةٍ وَأَمَانٍ.

RIJEČI

اَلْقَاهِرَةُ - Kairo

إِذَا وَصَلْتَ - kad dođeš

بِالْقِطَارِ - vozom

خَرَجْتَ - izađeš

مِنْ مَحَطَّةٍ - iz stanice

رَأَيْتَ - vidjećeš

مَيْدَانٌ - trg

وَاسِعٌ - prostran

ميدان رَمَسِيس - Ramzesov trg

كَانَ يُسَمَّى - zvao se

قَبْلَ ذَلِكَ - prije toga

ميدان باب الْحَدِيد - Trg željeznih vrata

فِي وَسَطِ - u sredini

حَدِيقَةٌ كَبِيرَةٌ - veliki vrt, park

حَوْضُ مِيَاهٍ وَاسِعٌ - prostran vodoskok, bazen

حَافَةٌ - strana

تِمْثَالٌ - statua

ضَخْمٌ - ogroman

انْدَفَعَ - protiče, izljeva se

مِنْ قَاعِدَتِهِ - iz njegovog postolja

الثَّانِي - drugi

بَطَلٌ - heroj

زَمَنٌ قَدِيمٌ - stara vremena

هَزَمَ - natjerao je u bijeg, razbio je

مُرُورٌ - saobraćaj	نَعِمَ - donio je blagostanje
شَوَارِعُ - ulice	عَهْدٌ - doba, vrijeme
كَثِيرَةٌ - mnogobrojne	حُرِّيَّةٌ - sloboda
مَرَاكِبُ الْكَهْرَبَاءِ - tramvaj	اِسْتِقْلاَلٌ - nezavisnost, samostalnost
أَخْطَارٌ - opasnosti	سُمِّيَ - bio je nazvan
سَارَ - ide	بِاسْمِهِ - njegovim imenom
سَلاَمَةٌ - sigurnost	حُكُومَةٌ - vlast
أَمَانٌ - zaštita	نَظَّمَتْ - organizirala

1. U datom tekstu pronađi sve imenice i odredi njihov padež.

2 Izdvoji imenice ženskog roda i stavi ih u sve padeže jednine i množine, pa zatim u dvojine.

3. Izdvoji imenice muškog roda, stavi ih u sve padeže u jednini, dvojini i množini, pravilnoj i nepravilnoj.

4. Konstruiraj od datih riječi rečenice i pokušaj upotrijebiti pri tome sve padeže.

5. Pokušaj da od poznatih-do sada naučenih riječi napišeš opis nekog trga, ulice ili kuće u Sarajevu فِي سَرَايَ (fi Saraje).

DIPTOTA (nepotpuna promjena)
(gajru-l-munsarifi غَيرُ الْمُنْصَرِفِ)

Nepotpunom se deklinacijom u arapskom jeziku smatra ono ime koje ne može nositi neodređeni član (u nom. ـٌ u gen. ـٍ i u akuz. ـًا) kao ni da primi vokal ـٍ (kasretun) كَسْرَةٌ.

Prema tome, to su ona imena koja imaju dva padežna nastavka i to:

Za nom. ـُ (ad-dammatu), za gen. i akuz. ـَ (al-fathatu) الفتحة kao i one koje su bez (kao što smo istakli) neodređenog člana (at-tanwinu اَلتَّنْوِينُ), ali se i bez njega smatraju neodređenim ako ih ne odredimo sa اَلْ (lamu-t- ta'rifi).

عُمَرُ Umaru u gen i akuz. عُمَرَ

زَيْنَبُ Zajnaba u gen i akuz. زَيْنَبَ

دِمَشْقُ Damask u gen i akuz. (izuzetno دِمَشْقِ)

دِجْلَةُ Tigris u gen i akuz. دِجْلَةَ

Vlastito ime je kao što smo to istakli određeno i kad je bez određenog člana, pa se na onom vlastitom imenu koje u samom korijenu ima određeni član, takav određeni član smatra suvišnim. Ali, ako vlastito ime ima određeni član, ne može ga nikad izgubiti, a ako ga nema ne može mu se dodati. Pravilo o diptotama glasi:

Ako neko ime ide po nepotpunoj promjeni, a nije riječ o vlastitom imenu, onda se u situaciji kad tome imenu dodamo određeni član iz bilo kojih razloga, takvo ime odmah mijenja po potpunoj promjeni tj. ima sve padežne nastavke. To istovremeno znači da osim vlastitih imena svako ime koje je spadalo među ona koja idu po nepotpunoj promjeni može biti i potpuno promjenljivo, npr.:

خَزِينَةٌ - blagajna, riznica pl. خَزَائِنُ ali gen. i akuz. خَزَائِنَ, određene blagajne su الخَزَائِنُ genitiv الخزائِنِ i akuzativ الخزائِنَ .

شَاعِرٌ pjesnik, gen. i akuz. pl. شُعَرَاءَ ali الشُّعَرَاءُ i gen. الشُّعَرَاءِ i akuz. الشُّعَرَاءَ .

شَرِيكٌ drug, suvlasnik, saučesnik, pl. شُرَكَاءُ gen.. i akuz. شُرَكَاءَ - ali الشُّرَكَاءُ , gen. الشُّرَكَاءِ , akuz الشُّرَكَاءَ .

شُبَّاكٌ prozor, mreža, rešetka, pl. شَبَابِيكُ, gen. i akuz. شَبَابِيكَ, ali الشَّبَابِيكُ, gen. الشَّبَابِيكِ akuz. الشَّبَابِيكَ

أَحْمَرُ crven, gen. i akuz. أَحْمَرَ, ali الأَحْمَرُ, gen. الأَحْمَرِ akuz. الأَحْمَرَ.

بَيْضَاءُ bijela, gen. i akuz. بَيْضَاءَ, ali البَيْضَاءُ gen. البَيْضَاءِ akuz. البَيْضَاءَ.

Kad neko ime koje ide po nepotpunoj promjeni ima funkciju mudafa, tj. prvog člana genitivne veze, njegov oblik nepotpune promjene odmah se mijenja potpuno, npr.:

فَائِدَةٌ - korist pl. فَوَائِدُ, npr. فَوَائِدُ الْعِلْمِ - koristi nauke, مِنْ فَوَائِدِ الْعِلْمِ - od koristi nauke, أَعْرِفُ فَوَائِدَ الْعِلْمِ - znam koristi nauke.

شَرِيكٌ = drug, pl. شُرَكَاءُ, npr. مِنْ شُرَكَاءِ الْمَدْرَسَةِ - od školskih drugova.

Upamtimo dakle, još nešto: Kad je riječ koja ide po nepotpunoj promjeni imenica ženskog roda, njen se dual i plural mijenjaju potpuno kao i svaka druga imenica ženskog roda, npr.:

زَيْنَبُ - Zejneba زَيْنَبَانِ - dvije Zejneba زَيْنَبَاتٌ - Zejnebe

نَجَادُ - Nedžada نَجَادَانِ - dvije Nedžade نَجَادَاتٌ - Nedžade

حَمْرَاءُ - crvena حَمْرَاوَانِ - dvije crvene حَمْرَاوَاتٌ - crvene.

VJEŽBA 3

الكَشَّافُ

اَلْكَشَّافَةُ شَرَفٌ وَعَمَلٌ. وَلَهَا قَانُونٌ يُنَظِّمُ عَمَلَهَا. وَالْكَشَّافُ صَادِقٌ. وَالْكَشَّافُ شَهْمٌ وَمُهَذَّبٌ يُؤْمِنُ بِالْوَطَنِ وَيُسَاعِدُ النَّاسَ وَيُصَادِقُ الْجَمِيعَ وَيُوَاجِهُ الصِّعَابَ وَيُقْدِمُ عَلَيْهَا بِابْتِسَامَةٍ وَشَجَاعَةٍ.

وَقَدْ أَخَذَ عَلَى نَفْسِهِ عَهْداً أَنْ يَقُومَ بِوَاجِبِهِ نَحْوَ الْوَطَنِ وَيُسَاعِدَ النَّاسَ كُلَّ حِينٍ وَيُحَافِظَ عَلَى شَرَفِ الْكَشَّافَةِ فَلاَ يُقْدِمُ عَلَى شَيْءٍ يُخَالِفُ مَبَادِئَهَا.

RIJEČI

الكَشَّافَةُ - izviđanje, izviđači	شَرَفٌ - čast
عَمَلٌ - posao	قَانُونٌ - zakon
يُنَظِّمُ - uređuje	الكشافُ - izviđač
صَادِقٌ - iskren	شَهْمٌ - oštrouman
مُهَذَّبٌ - vaspitan, poučen	يُؤْمِنُ - vjeruje
وَطَنٌ - domovina	يُسَاعِدُ - pomaže
يُصَادِقُ - druguje	يُوَاجِهُ - suočava se
صِعَابٌ - teškoće	يُقْدِمُ - osmjeliti se, odvažiti se
ابْتِسَامَةٌ - smiješak	شَجَاعَةٌ - hrabrost
أَخَذَ - uzeo je	عَلَى نَفْسِهِ - na sebe
عَهْدٌ - zavjet	أَنْ يَقُومَ - da vrši
وَاجِبَاتٌ - obaveze	نَحْوَ - prema
كُلَّ حِينٍ - u svako doba	يُحَافِظَ عَلَى - čuva
يُخَالِفُ - suprotstavlja se	مَبَادِئَهَا - njene principe

تمرينات

1. Iz datog štiva potraži imenice čiji je singular ili plural nepotpuna promjena.

2. Izvadi iz gornjeg štiva sve imenice i pridjeve i napravi od njih oblike nepotpunog plurala u svim varijantama.

3. Odgovori na pitanje:

a. ماذا تَعْرِف عَنِ الْكَشَّافَة؟ - Šta znaš o pravilima izviđačke organizacije?

b. لِمَ يُسَاعِدُ الكشَّافُونَ النَّاس؟ - Zašto izviđači pomažu ljudima i kako?

c. هل أَنْتَ كَشَّافٌ؟ - Jesi li i ti izviđač?

d. لماذا لَسْتَ كَشَّافًا؟ - Zašto ti nisi izviđač?

e. هَلْ يُوجَدُ فِي مَدْرَسَتِكَ الكَشَّافَةُ؟ - Ima li u tvojoj školi izviđača?

f. مَنْ يُمْكِنُهُ أَنْ يُصْبِحَ كَشَّافًا؟ - Ko može biti izviđač?

g. ما هُوَ عَهْدُ الْكَشَّافِ؟ - Šta je zavjet izviđača?

4. Popuni u sljedećim rečenicama podvučeno:

Izviđač se suočava sa <u>teškoćama</u>.

Sarađuju izviđači <u>sa vojskom</u> svim <u>svojim snagama</u>.

Temelji se (يَعْتَمِدُ عَلَى) izviđanje <u>na svojoj vlastitoj snazi</u> (قُوَّةٌ).

On je iskren (مُخْلِصٌ) i <u>dobar vojnik</u>.

TABELARNI PREGLED DEKLINACIJE DIPTOTONA

تَصْرِيفُ الأَسْمَاءِ - غَيْرُ الْمُنْصَرِفِ

TABELA 1.

Muški rod: سَاحِلٌ - obala Ženski rod: رَافِعَةٌ - dizalica

množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	Padež
سَوَاحِلُ	سَاحِلاَنِ	سَاحِلٌ	رَوَافِعُ	رَافِعَتَانِ	رَافِعَةٌ	Nom.
سَوَاحِلَ	سَاحِلَيْنِ	سَاحِلٍ	رَوَافِعَ	رَافِعَتَيْنِ	رَافِعَةٍ	Gen.
سَوَاحِلَ	سَاحِلَيْنِ	سَاحِلاً	رَوَافِعَ	رَافِعَتَيْنِ	رَافِعَةً	Akuz.

TABELA 2.

(Dekliniranje elativa)

Muški rod: Ženski rod:

množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	Padež
بِيضٌ	أَبْيَضَانِ	أَبْيَضُ	بِيضٌ	بَيْضَاوَانِ	بَيْضَاءُ	Nom.
بِيضٍ	أَبْيَضَيْنِ	أَبْيَضَ	بِيضٍ	بَيْضَاوَيْنِ	بَيْضَاءَ	Gen.
بِيضًا	أَبْيَضَيْنِ	أَبْيَضَ	بِيضًا	بَيْضَاوَيْنِ	بَيْضَاءَ	Akuz.

TABELA 3.

Muški rod: عَمِيقٌ dubok Ženski rod: أَزْبَرَةٌ hitra, brza

množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	Padež
عِمَاقٌ	عَمِيقَانِ	عَمِيقٌ	زَبْرَاءُ	أَزْبَرَتَانِ	أَزْبَرَةٌ	Nom.
عِمَاقٍ	عَمِيقَيْنِ	عَمِيقٍ	زَبْرَاءَ	أَزْبَرَتَيْنِ	أَزْبَرَةٍ	Gen.
عِمَاقًا	عَمِيقَيْنِ	عَمِيقًا	زَبْرَاءَ	أَزْبَرَتَيْنِ	أَزْبَرَةً	Akuz.

a) Riječ može imati jedan ili više nepravilnih plurala pored oblika plurala potpune promjene.

b) Plural elativa jednak je i u muškom i u ženskom rodu

c) Svaki oblik nepotpune promjene kad mu se doda određeni član mijenjaće se po potpunoj promjeni!

PRIDJEVI

الصِّفَةُ - الصِّفَاتُ

Pridjevi su riječi koje označavaju različita svojstva. U arapskom jeziku dijele se u dvije kategorije i to:

a) obični pridjevi الصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ

b) pridjevi koji označavaju boje i fizičke osobine

Podjela na ove dvije kategorije bazirana je više na komparaciji nego na obliku, a pogotovu ne na upotrebi. Prije svega, dobro valja uočiti razliku u upotrebi arapskih pridjeva; naime, mjesto pridjeva uz imenicu je uvijek poslije imenice na koju se odnosi. Pridjev se sa svojom imenicom slaže u rodu, broju i padežu ali i u određenosti i neodređenosti kad je u službi atributa. Kad pridjev upotrebljavamo kao predikat imenske rečenice (već smo o tome govorili), on će se također slagati sa svojim subjektom u svemu, samo ne u određenosti, jer predikat imenske rečenice mora biti neodređen da bismo imali rečenicu, npr.:

اَلتِّلْمِيذُ مُجِدٌّ - Učenik je marljiv.

الرَّفِيقُ صَالِحٌ - Drug je dobar.

اَلْمَدْرَسَةُ وَاسِعَةٌ - Škola je prostrana, ali

تِلْمِيذٌ مُجِدٌّ - marljiv učenik; اَلتِّلْمِيذُ الْمُجِدُّ - marljivi učenik

الرَّفِيقُ الصَّالِحُ - dobri drug

مَدْرَسَةٌ وَاسِعَةٌ - prostrana škola

Pridjevi koji ne pokazuju boju ili fizičku osobinu dolaze, prema paradigmi فعل, najčešće na sljedeće oblike:

فَعْلٌ	شَيْخٌ - star	عَذْبٌ - pitak
فِعْلٌ	مِلْحٌ - slan	خِلْوٌ - prazan
فُعْلٌ	غُمْرٌ - neiskusan	حُلْوٌ - sladak
فَعَلٌ	بَطَلٌ - hrabar	حَسَنٌ - lijep
فَعِلٌ	حَزِنٌ - zabrinut	فَطِنٌ - oštrouman

فُعُلٌ فُرُجٌ - brbljivac حُلُجٌ - izjelica

فَاعِلٌ صَادِقٌ - iskren عَادِلٌ - pravedan

فَعِيلٌ طَوِيلٌ - dug قَصِيرٌ - kratak

فَعَالٌ جَبَانٌ - plašljiv شَجَاعٌ - srčan

فُعَالٌ شُجَاعٌ - hrabar خُفَاجٌ - ohol, gord

فَيْعِلٌ طَيِّبٌ - dobar مَيِّتٌ - mrtav

فُعْلاَنٌ عُرْيَانٌ - go غُفْلاَنٌ - nemaran

فَعْلاَنُ فَرْحَانُ - veseo كَسْلاَنُ - lijen

Svi oblici koje smo naveli osim posljednjeg mijenjaju se po potpunoj promjeni kada su u jednini, dvojini ili množini, npr.:

صَدِيقٌ شُجَاعٌ - hrabar prijatelj

الصَّدِيقُ الشُّجَاعُ - hrabri prijatelj

صَدِيقَانِ شُجَاعَانِ - dva hrabra prijatelja

بِصَدِيقَيْنِ شُجَاعَيْنِ - sa dvojicom hrabrih prijatelja

أَصْدِقَاءُ شُجْعَانُ - hrabri prijatelji

عَنْ صَدِيقَيْنِ شُجَاعَيْنِ - o dvojici hrabrih prijatelja

أَعْرِفُ الأَصْدِقَاءَ الشُّجْعَانَ - znam hrabre prijatelje

Oblik فَعْلاَنُ mijenjaće se u jednini po nepotpunoj promjeni (zato što nema na kraju tenwina) kad je u muškom rodu, ali u dvojini i množini mijenja se potpuno.

Svi navedeni oblici postaju ženskog roda kad im se na kraju doda okruglo te تاء التأنيث (ة). Oblik فَعْلاَنُ za ženski rod se završava na ـَـى i u svim padežima ostaje takav. Plural za ovaj oblik i u ženskom rodu dolazi na oblik فِعَالٌ, npr.:

عَطْشَانُ - žedan عَطْشَانَانِ - dva žedna عِطَاشٌ - žedni

عَطْشَى - žedna عَطْشَايَانِ - dvije žedne عِطَاشٌ - žedne

رَيَّانُ - napojen رَيَّانَانِ - dvojica napojenih i رِوَاءٌ - napojeni

رَيَّا - napojena رَيَّيَانِ - dvije napojene رِوَاءٌ - napojene

Kad pridjevu koji je atribut (اَلنَّعْتُ) ili predikat (اَلْخَبَرُ) dodamo (ة) za oznaku ženskog roda, slovo koje se veže za (ة) nosi na sebi vokal ـَ npr.:

كَبِيرٌ – كَبِيرَةٌ - velik/a.

Kad pred subjektom imenske rečenice stoje čestice مَـا i لاَ zatim إِنَّ i أَنَّ te pomoćni glagol كَانَ i svi glagoli koji pripadaju toj vrsti, neće se pridjev slagati sa subjektom, npr:

لاَ رَجُلَ غَائِبٌ - Nije niko odsutan.

إِنَّ الدَّرْسَ سَهْلٌ - Zaista je zadaća lahka.

كَانَ التَّلاَمِيذُ مُجِدِّينَ - Učenici su bili marljivi.

Ako se radi o imenici koja je u pravilnom pluralu ženskog roda ili u nepravilnom pluralu i ako se ne radi o razumnom živom biću, onda često predikat stoji u jednini ženskog roda, npr.:

رَأَيْتُ النَّاسَ الْكَثِيرَةَ (الكَثِيرِينَ) - Vidjela sam mnoge ljude.

سَمِعْتُ كَلِمَاتٍ كَثِيرَاتٍ (كَثِيرَةً) - Čula sam mnoge riječi.

عَرَفْتُ الرَّفِيقَاتِ الكَثِيرَاتِ - Upoznala sam mnoge drugarice.

جَاؤُوا مِنْ بِلاَدٍ بَعِيدَةٍ - Došli su iz dalekih krajeva.

Pošto smo već spomenuli da ima imenica koje su po obliku ženskog roda a označavaju muška imena ili lica, pridjev će uz takve imenice bilo da je određen (اَلتَّعْرِيفُ) ili neodređen (اَلتَّنْكِيرُ) i da je u jednini, dvojini ili množini uvijek biti u muškom rodu.

Istaknimo!

Kao atribut i kao predikat pridjev se slaže sa svojom imenicom u rodu, broju i padežu ako je imenica u jednici, dvojini ili pravilnom pluralu m.r., npr.:

رَجُلٌ صَالِحٌ - dobar čovjek

اَلامْرَأَةُ الصَّالِحَةُ - dobra žena

اَلْمُسْلِمُونَ صَالِحُونَ - Muslimani su dobri .

Dodatak pridjevima

1. Ima u arapskom jeziku nekoliko pridjevskih oblika koji u pozitivu imaju pojačan smisao. Takve pridjeve arapski gramatičari nazivaju مُبَالَغَةُ اسمِ الْفَاعِل znači pridjevi slični participu aktivnom. Evo nekoliko oblika:

غُفُلٌ - vrlo nemaran

أَكُولٌ - izjelica

عُجَابٌ - jako neobičan (čudan)

جَبَّارٌ - silnik

كُبَّارٌ - jako veliki

قُدُّوسٌ - svet

قَيُّومٌ - koji je od uvijek, koji sve održava

مِسْكِينٌ - jako siromašan

نُوَمَةٌ - pospanac

2. U arapskom jeziku može pridjev doći na mjesto اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ a اَلْمُضَافُ je u ovoj konstrukciji određen. Događa se da čitava sintagma služi kao običan pridjev pa kao takva može doći na mjesto atributa i pri tome potpuno slijediti svoju imenicu (slagati se u rodu, broju, padežu, određenosti i neodređenosti). Kad ovakva konstrukcija kao atribut svojoj imenici dođe u funkciju predikata, onda valja i المضاف odrediti, npr.:

قَصِيرُ الْبَصَرِ - kratkovid

تونسِيُّ الْجِنْسِيَّةِ - tuniske nacionalnosti npr.

قَوِيُّ الْبُنْيَةِ - jake građe - jak

هَذَا الْفَتَى قَوِيُّ الْبُنْيَةِ - Ovaj momak je jak.

هَذِهِ الْفَتَاةُ قَوِيَّةُ الْبُنْيَةِ - Ova djevojka je jaka.

هَذَا الطِّفْلُ الْقَصِيرُ الْبَصَرِ مَا كَانَ لَهُ وَالِدَانِ - Ovo kratkovidno dijete nema roditelja

هَذِهِ الشَّجَرَةُ الْكَثِيفَةُ الأَوْرَاقِ جَمِيلَةٌ - Ovo stablo gustog lišća je lijepo.

هَلْ هَذِهِ الْمَرْأَةُ الْحُلْوَةُ الْحَدِيثِ أُخْتُكَ؟ - Je li ova slatkorječiva žena tvoja sestra?

Pošto se odnos pridjeva u ovoj sintagmi i riječi uz koju stoji smatra donekle kao اَلْمُضَافُ , ovo bi se moglo nazvati اَلإِضَافَةُ الْمَعْنَوِيَّةُ slično genitivnoj konstrukciji (kvazi genitiv) ili genitivni odnos po značenju.

Ovdje ćemo spomenuti i pridjeve koji se zovu اَلصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ participi ili imenica koje se ponašaju kao pridjevi. Razlika između ove vrste pridjeva i participa (imena) je u tome što particip ukazuje na radnju koja je bila i prestala, npr.:

مُحَمَّدٌ جَالِسٌ - Muhamed je sjedio (Muhamed sjedi) (particip)

مُحَمَّدٌ عَاقِلٌ - Muhamed je pametan. عَاقِلٌ je ovdje pridjev (pravi pridjev) u funkciji predikata.

Ako imenica bude u pravilnom pluralu ž.r. ili nepravilnoj množini, pridjev se, bilo da je atribut ili predikat, može slagati sa svojim imenom u rodu i broju a može ostati u jednini ž.r., npr.:

اَلرِّجَالُ صَالِحُونَ (صَالِحَةٌ) - Ljudi su dobri.

اَلدُّورُ وَاسِعَةٌ (وَاسِعَاتٌ) - Kuće su prostrane.

VJEŽBA 4

مُوزَارْ

مَرَّ الْفَنَّانُ الْعَظِيمُ مُوزَارْ بِبُسْتَانٍ جَمِيلٍ فَوَجَدَ أَشْجَارًا كَثِيرَةً بِأَثْمَارٍ طَيِّبَةٍ. قَطَفَ فَنَّانُنَا ثَمَرَةً قَرِيبَةً مِنَ الأَرْضِ ثُمَّ مَرَّ الْمَلِكُ بِالشَّجَرَةِ فَوَجَدَ الْفَنَّانَ وَقَدْ جَلَسَ وَأَكَلَ الثَّمَرَةَ. قَالَ الْمَلِكُ: لِمَاذَا أَكَلْتَ الثَّمَرَةَ يَا سَيِّدِي؟ قَلَ الْفَنَّانُ وَمَا عَرَفَ الْمَلِكَ: سَامِحْنِي يَا سَيِّدِي، عَطِشْتُ فَأَكَلْتُ ثَمَرَةً مِنْ أَثْمَارِكَ الْقَرِيبَةِ مِنَ الأَرْضِ وَوَجَدْتُ الثَّمَرَةَ طَيِّبَةً. ثُمَّ وَصَلَ أَعْيَانٌ مِنَ الْحَاشِيَةِ فَعَرَفَ الْفَنَّانُ الْمَلِكَ وَهَمَّ بِالْهَرَبِ وَلَكِنْ بَسَمَ الْمَلِكُ وَقَالَ لاَ بَأْسَ يَا سَيِّدِي. فَمَرُّوا إِلَى الدَّارِ الْفَخْمَةِ وَلَعِبَ الْفَنَّانُ الْغَافِلُ لِلْمَلِكِ وَلِحَاشِيَتِه.

RIJEČI

عَظِيمٌ - slavan, poznat	فَنَّانٌ – فَنَّانُون - umjetnik
مَرَّ - prošao je	شَجَرَةٌ – أَشْجَارٌ - stablo
جَمِيلٌ - lijep	ثَمَرَةٌ – أَثْمَارٌ - plod
وَجَدَ - našao je	مَلِكٌ – مُلُوكٌ - vladar
كَثِيرَةٌ - mnogobrojna	رَجُلٌ – رِجَالٌ - čovjek
طَيِّبٌ - lijep, ugodan	عَيْنٌ – أَعْيَانٌ - ljudi
بِالشَّجَرَة - pored stabla	قَطَفَ - otkinuo je, ubrao je
جَلَسَ - sjeo je	وَجَدَ - našao je
لِمَاذَا - zašto	أَكَلَ - pojeo je
مَا عَرَفَ - nije znao (poznavao)	يَا سَيِّدِي - gospodine
عَطِشْتُ - ožednio sam	سَامِحْنِي - oprosti mi
هَمَّ - naumio je	اَلْحَاشِيَةُ - pratnja, svita
بَسَمَ - nasmiješio se	هَرَبٌ - bijeg
غَافِلٌ - nemaran, nepažljiv	لا بَأْسَ - ne smeta, ništa zato
اَلدَّارُ الْفَخْمَةُ - dvorac	لَعِبَ - svirao je
لِحَاشِيَتِه - njegovoj pratnji	لِلْمَلِكِ - za kralja

1. Konverzacija:

أَيْنَ مَرَّ الْفَنَّانُ الْعَظِيمُ؟

مَاذَا وَجَدَ فِي الْبُسْتَانِ الْجَمِيلِ؟

لِمَاذَا قَطَفَ الْفَنَّانُ الثَّمَرَةَ؟

لِمَذَا أَكَلَ الثَّمَرَةَ؟

مَنْ مَرَّ بِالْفَنَّانِ؟

مَنْ وَصَلَ إِلَى الْبُسْتَانِ بَعْدَ ذَلِكَ؟

2. Sve pridjeve u datom tekstu izvadi, odredi im rod i broj pa ih dekliniraj.

3. Napravi od datih pridjeva i imenica rečenice.

4. Napravi od datih pridjeva i imenica pridjevski vid, određeni i neodređeni.

5. Ispračaj neku sličnu priču od do sada datih i usvojenih riječi.

KARAKTERISTIKE POJEDINIH PADEŽA I NJIHOVA UPOTREBA

NOMINATIV
(al-marfu'u اَلْمَرْفُوعُ)

Kao i u većini jezika nominativ المرفوع je padež subjekta imenske rečenice (اَلْمُبْتَدَأُ), predikata imenske rečenice اَلْخَبَرُ, te subjekta glagolske rečenice اَلْفَاعِلُ. Ovo uopće ne znači da svi ovi elementi rečenice ne mogu stajati i u nekom drugom padežnom obliku, ali ta funkcija najčešće pripada nominativu, npr.:

اَلْكَشَّافُ يُسَاعِدُ النَّاسَ - Izviđač pomaže ljudima.

اَلْكَشَّافَةُ شَرَفٌ - Izviđačka organizacija je časna.

اَلْكَشَّافُ صَادِقٌ - Izviđač je iskren.

اَلْوَرْدَةُ الْبَيْضَاءُ زَهْرَةٌ جَمِيلَةٌ - Bijela ruža je lijep cvijet.

اَلشُّعَرَاءُ فُصَحَاءُ - Pjesnici su rječiti.

اَلأُمَّهَاتُ رَحِيمَاتٌ وَالأَخَوَاتُ قَانِتَاتٌ - Majke su milostive, a sestre su poslušne.

GENITIV
(al-madžruru اَلْمَجْرُورُ)

Ovaj je padež po mnogo čemu specifičan. Prije svega u genitivu imena dolaze samo u dva slučaja i to:

a) Poslije svakog prijedloga ime stoji u genitivu. U našem jeziku npr. imena mogu imati različite padeže uz različite prijedloge, međutim, u arapskom jeziku takve mogućnosti nema - već i stoga što imamo na raspolaganju samo jedan-ovaj-padež. Ono što odmah moramo istaći to je da poslije prijedloga ime, ukoliko se mijenja po potpunoj promjeni, mora imati na sebi vokal i (ـِ) a ukoliko ne, može biti i vokal a (ـَ), ali se smatra, bez obzira na vokal, da to ime zbog prijedloga stoji u genitivu, npr:

ضَعْ مُبْتَدَأً فِي الْجُمْلَةِ الأُولَى - Stavi subjekat u prvu rečenicu.

ذَهَبْنَا مَعَ أَصْدِقَاءَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ - Išli smo sa prijateljima u školu.

أُنْظُرْ إِلَيْهِ- Gledaj u njega.

كَلّمنا مع الْمُعَلّمِينَ - Razgovarali smo sa učiteljima.

b) Ime je u genitivu kad prije njega stoji neka druga (imenica) koja je vezana s njim i čine cjelovitu misaonu cjelinu. Prvi dio te veze zove se (المضاف), a drugi (المضاف إِلَيْهِ) dok se cijela genitivna veza zove (الاضافة). Prvi dio genitivne veze (اَلْمُضَافُ) ne smije imati ni određeni ni neodređeni član, a drugi dio mora biti u genitivu i može biti i određen i neodređen. Ako je drugi dio genitivne veze određen ili je vlastito ime, takva se genitivna veza smatra određenom. Ako drugi dio genitivne veze (اَلْمُضَافُ إِلَيْهِ) bude neodređen, onda se govori o neodređenoj genitivnoj vezi, npr:

نِهَايَةُ سَنَةٍ - kraj godine

شَارِعُ مَدِينَةٍ - ulica grada (gradska ulica)

فِنَاءُ مَدْرَسَةٍ - školsko dvorište

U genitivnoj vezi može stajati i više riječi istovremeno pa tada govorimo o kompleksnoj genitivnoj vezi. Pri tome stalno mislimo na to da prvi dio te veze, koji je (المضاف), ne smije biti ni određen ni neodređen i da u takvoj vezi samo posljednji član može imati na sebi određeni član, npr.:

عَدَدُ سُكَّانِ الْوَطَنِ - broj stanovnika države

بَابُ مَدِينَةِ سَرَاي - kapija grada Sarajeva

حَقِيبَةُ تِلْمِيذِ الْمَدْرَسَةِ - torba učenika škole

Arapski gramatičari smatraju da genitiv u genitivnom odnosu ima zadatak da prvu riječ odredi (تَعْرِيفٌ) ili da je objasni, učini poznatom (تَخْصِيصٌ).

Kad riječ, koja stoji na mjestu mudafa bude u dvojini, ona će u tom slučaju izgubiti nastavak نِ za dvojinu i to u oba padeža, npr.:

يَدَا الرَّجُلِ - dvije čovjekove ruke

بِيَدَيِ الرَّجُلِ - sa dvije čovjekove ruke

صَدِيقَتَا الأُخْتِ - dvije sestrine prijateljice

مِنْ صَدِيقَتَيِ الأُخْتِ - od dvije sestrine prijateljice.

Isto je tako i sa pravilnim pluralom muškog roda kad se dogodi da dođe na mjestu mudafa, npr.:

طَبِيبُو مُسْتَشْفَى الْمَدِينَةِ - ljekari bolnice grada

مُهَنْدِسُو شَرِكَةِ الطَّيَرَانِ - inženjeri avio-kompanije

مُدَرِّسُو الْكُلِّيَّةِ - profesori fakulteta.

Ono što treba uočiti jest da ukoliko ime bude u dvojini i u funkciji mudafa, a mudafun ilejhi ne bude određen, onda će nastavak na toj dvojini biti sakin, npr.:

مِنْ عَيْنَيْ رَجُلٍ - iz dva oka (ma kog, neodređenog) čovjeka

Ako se dogodi da mudafun ilejhi bude određen, onda će nastavak na toj dvojini biti vokal i (ـِـ) , npr.:

مِنْ عَيْنَيِ الرَّجُلِ - iz dva oka (poznatog) čovjeka.

Naročito važna napomena jeste da između mudafa i mudafun ilejha ne može stajati nijedna druga riječ sem pokazne zamjenice, koja se odnosi na المضاف إليه (drugi dio genitivne veze) npr.:

بَابُ هَذِهِ الْمَدْرَسَةِ - vrata ove škole, ali

بَابُ الْمَدْرَسَةِ هَذَا - ova vrata škole

Atribut i mudafa i mudafun ilejha stoji iza genitivne veze i to zato što se pridjev upotrebljava u arapskom jeziku uvijek poslije imena na koje se odnosi, npr. بَابُ الْمَدْرَسَةِ الْكَبِيرُ - velika školska vrata, ali بَابُ الْمَدْرَسَةِ الْكَبِيرَةِ - vrata velike škole, ili وَلَدُ الأُمِّ الصَّالِحُ - dobro majčino dijete, ali وَلَدُ الأُمِّ الصَّالِحَةِ - dijete dobre majke.

Kao što je iz primjera vidljivo pridjev se sa svojim imenom slaže u rodu, broju i padežu, određenosti i neodređenosti - kad je u službi atributa, o čemu je bilo govora kad smo razmatrali pridjeve i njihovu upotrebu.

Ima u arapskom jeziku nekoliko imenica koje se u funkciji mudafa nešto drugačije upotrebljavaju. Sljedeće imenice na mjestu mudafa imaju uvijek duži oblik. Ako pred mudafom stoji prijedlog, onda će ova imenica biti u genitivu (kao što mora da bude poslije prijedloga!) ali uvijek u dugom obliku. Isti je slučaj kad je mudaf objekat nekog glagola. Evo tih imenica:

أَبٌ - otac (nekad je to bio oblik أَبَوٌ), nom. أَبُو , gen. أَبِي , akuz. أَبَا

أَخٌ - brat (nekad je to bio oblik أَخَوٌ), nom. أَخُو, gen. أَخِي, akuz أَخَا

حَمٌ - svekar, punac (bio je oblik حَمْوٌ), nom. حَمُو, gen. حَمِي, akuz. حَمَا

فَمٌ - usta (nekad je to bio oblik فَوْهٌ), nom. فُو, gen. فِي, akuz. فَا

ذُو - vlasnik (nekad je bio oblik ذَوَيٌ), nom. ذُو, gen. ذِي, akuz. ذَا

Riječ ذُو ima u muškom rodu u dvojini oblik ذَوَا pl. ذَوُو ili أُلُو a u ženskom rodu ذَاتٌ pl. ذَوَاتٌ ili أُولاَتٌ i uvijek se upotrebljava kao mudaf riječi uz koju stoji. Prevodimo je najčešće pridjevski, npr.:

ذُو مَالٍ - bogat, ذَاتُ مَالٍ - bogata, ذَوُو مَالٍ - bogati, ذَوَاتُ مَالٍ - bogate

ذُو الْعِلْمِ - učen, ذَاتُ الْعِلْمِ - učena, أُلُو الْعِلْمِ - učeni, أُولاَتُ الْعِلْمِ - učene.

Sljedeće imenice u genitivnoj vezi sa nekom drugom riječju imaju specifična značenja i prevode se kao jedna riječ. To su:

1. صَاحِبٌ - vlasnik, drug, prijatelj, saputnik i sl., npr.:

صَاحِبُ الدَّارِ - domaćin, صَاحِبَةُ الدَّارِ - domaćica.

2. أَبٌ - otac, npr.:

أَبُو جَهْلٍ - neznalica, أَبُو الْهَوْلِ - sfinga (doslovce otac straha).

3. أُمٌّ - majka, npr.:

أُمُّ الْقُرَى - Mekka, أُمُّ الْبَشَرِ - Eva, أُمُّ الْبِلاَدِ - metropola, أُمُّ الْحَرْبِ - ratna zastava, أُمُّ الْجَنِينِ - vino.

4. إِبْنٌ - sin, npr.:

إِبْنُ السَّبِيلِ - putnik, إِبْنُ أَرْضٍ - stranac, tuđinac.

5. بِنْتٌ - kći, npr.:

بِنْتُ الْعِنَبِ - vinova loza, بِنْتُ الْمَاءِ - sirena, بِنْتُ الرَّعْدِ - šampinjoni, بِنْتُ عُرْهُونٍ - gljive (uopće).

VJEŽBA 5

وَطَنُنَا

وَطَنُنَا جَمِيلٌ. عَدَدُ السُّكَّان فيه كَبِيرٌ. وَمَسَاحَةُ الأَرْضِ وَاسِعَةٌ. وكَذَلِكَ فيه مَعَادِنُ وَغَابَاتٌ كَثِيرَةٌ. فيه أَنْهَارٌ وَبُحَيْرَاتٌ وَالْبَحْرُ الأَدْرِيَاتِيكِيُّ. عِنْدَنَا إِذًا مِيَاهٌ تَكْفِينَا لِلشُّرْبِ وَالزِّرَاعَة. مُنْذُ ثَلاَثِ سَنَوَاتٍ بَدَأَتْ عِنْدَنَا الْحَرْبُ. عَدُوُّنَا خَرَّبَ كَثِيراً مِنْ مُدُنِنَا وَآثَارِنَا الثَّقَافِيَّةِ وَالْجَوَامِعَ الْكَثِيرَةَ. وأَكْبَرُ مَأْسَاةٍ أَنَّهُ قَتَلَ أَكْثَرَ مِنْ مِئَتَيْ أَلْفِ نَفَرٍ مِنْ مُوَاطِنِينَا.

RIJEČI

عَدَدُ السُّكَّان - broj stanovnika

مَسَاحَةُ الأَرْضِ - površina

وَاسِعَةٌ - prostrana

كَذَلِكَ - isto tako

مَعَادِنُ - rudnici

غَابَاتٌ - šume

أَنْهَارٌ - rijeke

بُحَيْرَاتٌ - jezera

البَحْرُ الأَدْرِيَاتِيكِيُّ - Jadransko more

مِيَاهٌ - vode

لِلشُّرْبِ - za piće

لِلزِّرَاعَةِ - za poljoprivredu

خَرَّبَ - porušiti

آثَارٌ - spomenici

ثَقَافَةٌ - kulturna

مَأْسَاةٌ - tragedija

مُوَاطِنٌ - građanin

تمرينات

1. Pronađi sve genitivne veze.

2. Pronađi sve genitive i objasni ih.

3. Iz datih riječi napravi rečenice i upotrijebi genitivne veze sa određenim smislom za pojedine rečenice.

4. Upotrijebi genitivne veze i pridjevske sintagme sa određenim smislom u rečenici:

أَنْهارٌ جَوْفِيَّةٌ - podzemne vode

فائدة الزِّراعة - koristi zemljoradnje

مَعَادِنُ الفَحْمِ - rudnici uglja

مَعَادِنُ الْحَدِيدِ - rudnici željeza

غَابَاتٌ وَاسِعَةٌ - prostrane šume

آبَارُ الْبِتْرُولِ - izvori nafte

جَمَالُ الْبَحْرِ - ljepota mora

عَدَدُ الطُّلاَّبِ - broj učenika

نوع الْمَدْرَسَةِ - vrsta škole

سِيَاسَةُ عَدَمِ الانْحِيَازِ - nesvrstana politika

قِلَّةُ الْمَاءِ - pomanjkanje vode

5. Uvrsti u rečenicu sljedeće riječi:

صَاحِبُ الدَّارِ - domaćin

صَاحِبَةُ الدَّارِ - domaćica

بِنْتُ الْعِنَبِ - vino

أُمُّ الْبِلاَدِ - metropola

أُمُّ الْحَرْبِ - ratna zastava

فُو أَسَدٍ - lavlja usta

ذُو قُوَّةٍ - snažan

ذُو مَالٍ - imućan

أَخُو صَدِيقٍ - prijateljev brat

حَمُو أُخْتٍ - sestrin svekar

حَمُو أَخٍ - bratov punac

ذُو الْوَجْهَيْنِ - licemjer

(Rečenice tako koncipiraj da svaki ovaj mudaf staviš u genitiv pa zatim gdje god je moguće zbog smisla zamijeni ta dva elementa tako da ono što je bilo na mjestu mudafa pređe u mudaf ilejhi).

6. Prevedi i proširi sljedeće rečenice:

١) زَئِيرُ الأَسَدِ مُخِيفٌ

٢) جِسْمُ الْفِيلِ ضَخْمٌ

٣) حَرَكَةُ الْعُصْفُورِ رَشِيقَةٌ

٤) ذَيْلُ الطَّاوُوسِ طَوِيلٌ

٥) مِنْقَارُ الْبَبَغَاءِ مُقَوَّسٌ

٦) مَنْظَرُ الطُّيُورِ جَمِيلٌ

RIJEČI

طَاوُوسٌ - paun	زَئِيرٌ - rika
بَبَغَاءُ - papiga	جِسْمٌ - tijelo
طَيْرٌ - ptica	حَرَكَةٌ - kretanje
مُخِيفٌ - strašan	ذَيْلٌ - rep
ضَخْمٌ - ogroman	مِنْقَارٌ - kljun
رَشِيقٌ - vješt, spretan	مَنْظَرٌ - izgled
طَوِيلٌ - dugačak	أَسَدٌ - lav
مُقَوَّسٌ - kukast	فِيلٌ - slon
جَمِيلٌ - lijep	عُصْفُورٌ - vrabac

AKUZATIV
(al-mansubu اَلْمَنْصُوب)

U arapskom jeziku ima mnogo vrsta akuzativa. U stvari se smatra akuzativom sve ono što npr. u našem jeziku možemo izraziti različitim adverbijalnim oznakama, imenicama za mjesto i vrijeme, nekim vrstama rečenica i sl. Mi ćemo za početak navesti samo ono najosnovnije. Opće je poznato da uz glagole koji su prelazni stoje imena koja se zovu objekat, koji je u akuzativu uvijek, pa i u arapskom jeziku je tako, npr.:

دَخَلْتُ الْمَدْرَسَةَ - Ušla sam u školu.

اِشْتَرَيْتُ قَلَمَيْنِ - Kupila sam dva pera.

Dakle, ako smo se složili da je jedan od najuobičajenih akuzativa objekat, onda istaknimo ono što je u arapskom jeziku osobeno:

خَبَرُ بَابِ كَانَ وَأَخَوَاتُهُ - predikat imenske rečenice pred kojom stoji jedan od pomoćnih glagola

اِسْمُ بَابِ إِنَّ - subjekat imenske rečenice pred kojom stoji čestica إِنَّ i أَنَّ i njima sličnih

خَبَرُ مَا وَلَا لِنَفْيِ الْجِنْسِ - predikat imenske rečenice pred kojom stoje čestice ما i لا koje služe za negiranje

إسم لا - subjekat čestice لا koja ima značenje apsolutne negacije. Evo po koji primjer za svaku stavku:

كَانَتِ الْمَدْرَسَةُ مَفْتُوحَةً - Škola je bila otvorena

(Ali kopula tj. glagol se ne mora prevesti kao perfekat nego, prosto kao kopula, pa ova rečenica može glasiti i škola je otvorena).

صَارَ التِّلْمِيذُ مُجِدًّا - Postao je učenik marljiv.

مَا زِلْتُ تَعْبَانَةً - Još sam (uvijek) umorna.

مَا دُمْتُ مَشْغُولَةً - Neprestano sam zauzeta.

Evo još nekoliko primjera:

لَا وُجُودَ - Uopće ne postoji.

لا خُرُوجَ - Nema nikakva izlaza.

لا كُفْئَ لَهُ - Nema mu ravnog.

لا حَيَاءَ لِمَنْ لا أَدَبَ لَهُ - Onaj ko nema vaspitanja, nema nikakvog stida.

لا مَنَاصَ لَهُ - Nema mu izlaza.

لا مُبَرِّرَ لَهُ - Nema opravdanja.

لَعَلَّ التُّجَّارَ فِي السُّوقِ - Možda su trgovci na trgu.

لَيْتَ أَحْمَدَ حَاضِرٌ - Kamo sreće da je Ahmed prisutan.

لَكِنَّ هُوَ كَسْلانُ - Ali on je lijen.

إِنَّ هَذِهِ الْفَتَاةَ نَشِيطَةٌ - Zaista je ova djevojka vrijedna.

إِنَّ الْمُعَلِّمَ كَرِيمٌ - Zaista je učitelj plemenit, ali

أَعْلَمُ أَنَّ الْمُعَلِّمَ كَرِيمٌ - Ja znam da je učitelj plemenit.

إِنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ - Nauka je korisna (zaista), ali

أَعْرِفُ أَنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ - Znam da je nauka korisna.

لا فَقْرَ لِلْعَامِلِ - Nema siromaštva za radišu.

لا شَيْئَ فِي الْحَقِيبَةِ - Nema ništa u torbi.

لا حَقَّ فِي هَذَا - Nema istine u tome.

لا رَيْبَ فِيهِ - Nema nikakve sumnje u njega.

ما (لا) التَّكَبُّرُ لائِقًا لِلْعَالِمِ - Oholost ne dolikuje učenom.

لا (ما) الدَّارُ نَظِيفَةً - Kuća nije čista.

ما الْعِلْمُ رَخِيصًا - Nauka nije jeftina.

Čestice إِنَّ i أَنَّ mogu biti pojačane i tada glase: كَأَنَّ - kao da, لَكِنَّ - ali, ipak; te čestice لَيْتَ - kad bi bilo, لَعَلَّ - možda, nadati se da.

Te čestice ponašaće se potpuno isto kao i obične čestice إِنَّ i أَنَّ .

O vrstama objekta (uz prelazne glagole) govorićemo u nekoj drugoj prilici, kad naučimo i glagole.

Čestice مــا i لا , o kojima smo govorili, treba dobro razlikovati od onih

čestica مـا i لا koje stoje neposredno pred glagolskim oblikom da bi negirali glagolsku radnju.

Takve čestice zovu se jednostavno negativne čestice أدوات النَّفْيِ a rečenica

pred kojom stoje zove se negativnom الجـملة المَنْفِـيَّة za razliku od one rečenice

koja je afirmativna i koja se zove potvrdna rečenica الجملة المُثْبَتَة.

VJEŽBA 6

تِلْمِيذَةٌ كَرِيمَةٌ

كَانَتْ فَاطِمَةُ تِلْمِيذَةً جَالِسَةً عَلَى مَقْعَدٍ فِي آخِرِ الْفَصْلِ. وَعِنْدَمَا كَتَبَتِ الْمُعَلِّمَةُ الدَّرْسَ نَظَرَتْ فَاطِمَةُ الَى السَّبُّورةِ فَلَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَرَى الْكِتَابَةَ. فَرَفَعَتْ إِصْبَعَهَا وَقَالَتْ إِنَّهَا لا تَرَى شَيْأً فِي السَّبُّورَةِ. نَظَرَتِ الْمُعَلِّمَةُ الَى الْمَقَاعِدِ الاَمَامِيَّةِ فَوَقَفَتِ الْبِنْتُ وَقَالَتْ لا فَرْقَ بِالنِّسْبَةِ لِي، المَقْعَدُ الأَوَّلُ أَمِ الآخِرُ. فَسُرَّتْ فَاطِمَةُ وَسَأَلَتْ قَائِلَةً: هَلْ يُمْكِنُنِي أَنْ أَجْلِسَ عَلَى مَقْعَدٍ قَرِيبٍ مِنَ السَّبُّورَةِ. قَالَتِ الْمُعَلِّمَةُ: إِنَّ هَذِهِ التِّلْمِيذَةَ كَرِيمَةٌ لأَنَّهَا تُحِبُّ لِغَيْرِهَا مَا تُحِبُّ لِنَفْسِهَا. ثُمَّ كَتَبَتِ اسْمَهَا فِي لَوْحِ الشَّرَفِ تَقْدِيرًا لِخُلُقِهَا الْمُهَذَّبِ وَعَمَلِهَا النَّبِيلِ.

RIJEČI

لا فَرْقَ بِالنِّسْبَةِ لِي - nema za mene razlike

سُرَّتْ - obradovala se

هَلْ يُمْكِنُنِي - mogu li

قَرِيبٌ - blizu

تُحِبُّ - ona voli

لِغَيْرِهَا - drugoj (drugom)

لِنَفْسِهَا - samoj sebi

لَوْحُ الشَّرَفِ - počasna ploča

عملها النَّبِيلُ - njen plemenit postupak

تَقْدِيرًا لِـ - iz obzira prema

خُلُقٌ – أَخْلاَقٌ - ćud, karakter, moral

مُهَذَّبٌ - odgojen, učtiv, pristojan, uljudan

مَقْعَدٌ – مَقَاعِدُ - klupa

فِي آخِرِ الْفَصْلِ - na kraju razreda

كَتَبَتْ - napisala

المُعَلِّمَةُ - učiteljica

الدَّرْسُ - lekcija

نَظَرَتْ - pogledala je

السَّبُّورَةُ - školska ploča

لَمْ تَسْتَطِعْ - nije mogla

كِتَابَةٌ - ono što je napisano

رَفَعَتْ - podigla je

إِصْبَعٌ – أَصَابِعُ - prst

المقاعد الأمامِيَّةُ - prednje klupe

وَقَفَتْ - ustala je

1. Iz datog teksta izdvoji sve padežne oblike i objasni ih.

2. Od datih riječi napravi nove rečenice i pri tome upotrijebi sve one elemente koji ukazuju na razne vrste akuzativa.

3. Traži od svoje drugarice (druga) da sjedne na tvoje mjesto.

4. Traži od svoje drugarice (druga) da sjedne na drugo mjesto.

5. Datom tekstu odredi sve vrste riječi koje prepoznaš i razluči promjenljive od nepromjenljivih.

6. Razdvoji imena od glagola.

7. Razdvoji imena po vrstama (zamjenice, pridjevi, brojevi i sl.)

8. Prepričaj dati tekst i prilagoditi ga uslovima u svom razredu.

9. Prevedi na arapski jezik sljedeće:

a) Merjem مَرْيَمُ sjedi u zadnjoj klupi, a ja u prvoj.

b) Profesorica (اَلْمُدَرِّسَةُ) piše lekciju na ploči.

c) Ja zaista vidim sve što je napisao vrlo dobro (جَيِّدًا جِدًّا).

d) Ploča nije čista.

e) Ništa apsolutno nema na mojoj klupi.

f) Nikoga nema u razredu.

g) Kao da je lekcija teška.

h) Možda je drugarica odsutna.

i) Ipak je dan kratak.

ČESTICE

(al-harfu mn. al-hurufu اَلْحَرْفُ – اَلْحُرُوفُ)

Čestice su i u arapskom jeziku nepromjenljive vrste riječi i ne mogu se upotrebljavati same. One označavaju različite odnose među riječima i rečenicama. Dijelimo ih na: priloge, prijedloge, veznike i uzvike. Rijetke su čestice koje ne bi mogle naći sebi mjesto među gore nabrojanim pa bismo ih mogli nazvati riječcama.

PRILOZI

(az-zarfu mn. az-zurufu اَلظَّرْفُ – اَلظُّرُوفُ)

To su čestice koje pobliže određuju glagole, pridjeve ili druge priloge po mjestu, vremenu i načinu. Prilozi za mjesto i vrijeme stoje obično uz glagole, a za način stoje uz glagole, pridjeve i druge priloge.

Prema tome kako su nastali i kako ih upotrebljavamo priloge dijelimo najprije na prave i imeničke, uz napomenu da se u arapskom jeziku prilozi ne mogu komparirati kao u našem jeziku (npr. u našem jeziku; to si dobro učinila ona je to bolje učinila od tebe, on je najbolje učinio od svih).

I U prave priloge ubrajamo:

1. Prilozi za pitanje; أ i هَلْ, npr.:

أَتَعْرِفُهُ؟ - Da li znaš njega?

هَلْ أَنْتَ بِصِحَّةٍ جَيِّدَةٍ؟ - Jesi li dobro?

2. Prilozi koji služe kao odgovor na pitanje حُرُوفُ الْجَوَابِ

نَعَمْ – أَجَلْ – خَيْرِ - da, npr; أَتَدْخُلُ؟ - Ulaziš li?

أَجَلْ – خَيْرِ – نَعَمْ - ili كَلاَّ – لا - Ne, nikako!

إِي - da - uvijek uz zakletvu, npr.: إِي وَحَيَاتِي - Tako mi života!

كَلاَّ – لا - ne, nikako

بَلَى - dakako, svakako, naravno i sl. dolazi uvijek poslije negativnog pitanja npr.:

أَلا بَيَّنْتُ لَكُمْ؟ - Zar vam nisam objasnila?

بَلَى، أَجَابُوا بِصَوْتٍ - Svakako, odgovoriše uglas.

3. Prilozi kojim se izražava podsticanje na nešto. (حُرُوفُ التَّحْضِيض)

لَوْ – أَمَا – لَوْمَا – لَوْلا – أَلا – هَلاَّ - da li ne, zar ne - i da

أَلا تَنْزِلُ عِنْدَنَا؟ - Zar nećeš odsjesti kod nas?

لَوْ - da, npr.: لَوْ يُرِيدُ أَنْ يَشْتَرِي هَذِهِ الأَحْذِيَةَ - Da hoće kupiti ove cipele!

4. Prilozi koji služe za pojačanje حروف التَّأْكِيد

لَ – أَنَّ – إِنَّ - zaista, odista, uistinu, npr.:

إِنَّ الْبِنْتَ جَمِيلَةٌ - Uistinu je djevojka lijepa.

إِنَّ صَدِيقَنَا لَمُتَأَدِّبٌ - Zaista je naš prijatelj svakako obrazovan.

أَعْلَمُ أَنَّكِ كَرِيمَةٌ - Znam da si ti plemenita.

5. Prilozi kojima se izražava želja (حروف التَّمَنِّي)

لَيْتَ – لَوْ - da je, npr.:

لَوْ أَنْتَ فِينَا - da si i ti s nama!

لَيْتَ الجَوَّ جَمِيلٌ - da je lijepo vrijeme!

6. Prilog لَعَلَّ izražava nadu (التَّرَجِي), npr.;

لَعَلِّي أَنْجَحُ - možda ću uspjeti

7. Prilozi kojim se negira حروف النَّفْيِ

لَمْ – لَمَّا (ispred imperfekta glagola) - nije i još nije, npr.:

لَمْ يَعْلَمْ - nije znao i لَمَّا يَعْلَمْ - još nije znao

لَنْ - neće nikako (također ispred المضارع), npr.:

لَن يُرِيدَ - neće nikako htjeti

إِنْ – ما - nije, npr.:

مَا نَظَرَتْ - nije vidjela

إِنْ هَذِهِ إِلاَّ قَصِيدَةٌ - ovo je samo jedna pjesma (nije ovo ništa drugo nego pjesma).

لا – كَلاًّ - ne, npr.: لا تَأكُلُ - ne jedeš, كَلاَ تَأكُلُ - nikako ne jede

8. Prilozi za mjesto (ظروف الْمَكَان)

حَيْثُ i أَيْنَ - gdje, ثَمَّ i ثَمَّةَ - tamo, أنَّي - odakle, هَهُنَا – هُنَا - ovdje,

هُنَاكَ – هُنَالِكَ - tamo, إِلَى أَيْنَ - kuda, npr.:

وَصَلْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ وَوَجَدْنَاكُمْ هُنَاكَ - Došli smo u školi i tamo vas našli.

أنَّى تَأْتِي الآنَ - Odakle dolaziš sada?

تَجْلِسُ رَفِيقَتُكَ ثَمَّةَ - Tamo ti sjedi drugarica.

9. Prilozi za vrijeme (ظُرُوفُ الزَّمَان)

مَتَى - kada, أنَّى - odakle, kada, أَيَّانَ - kada, قَدْ - već, قَدْ - katkad (pred المضارع)

قَطُّ - nikad (uvijek u negativnoj rečenici za negativan الماضي)

عَوْضُ - nikad (ali uvijek u futuru), لَمَّا - pošto, uvijek uz الماضي - kada

عِنْدَمَا – إِذْ - kada, إذَا - kada, pošto, npr.:

هَلْ يُمْكِنُ هَذَا الشَّيْءُ - Je li to moguće?

كلاً، هَذَا لا يُمْكِنُ قَطُّ - Nikako, to nije moguće nikad.

شَرِّفْنَا وَابْقَ هُنَا - Počasti nas /svojim prisustvom/ i ostani ovdje.

سَوْفَ تَرَى إِذَا انْجَلَى الْغُبَارُ أَفَرَسٌ تَحْتَكَ أَمْ حِمَارٌ - Vidjećeš kad se raziđe prašina je li pod tobom konj ili magarac? (Iz stiha, kad sve prođe vidjećeš kako si prošao)

أَيَّانَ يَوْمُ الامْتِحَانِ - Kad će biti ispit?

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى - Tako mi noći kad ona prekrije.

10. Prilozi za način su:

كَيْفَ i أنَى - kako, إِنَّمَا - samo كذا i هكذا - ovako, إذًا – إذَنْ - dakle, كَذَلِكَ - tako, لا سِيَّمَا - osobito, npr.:

كيف حَالُكَ - Kako si?

إِنَّمَا أَنْتِ حَاضِرَةٌ الْيَوْمَ - Samo si ti danas prisutna.

هَكَذَا لا يُمْكِنُ - Ovako ne može.

إِذَنْ فَهِمْنَا - Dakle, razumjeli smo.

لا سِيَّمَا أنَا فَرِحَانَةٌ لِرُؤْيَتِكَ - Osobito mi je drago što te vidim!

11. Ostali prilozi su: سـ i سوف - čestice za futur, npr.:

سَنَرَى بَعْضُنَا بَعْضًا - Vidjećemo se.

انْ i اى - to jest, npr.: هَذَا عَسْجَدٌ أَيْ ذَهَبٌ - Ovo je dragulj, tj. zlato.

وأَشَارَ إِلَيْه بِإِصْبَعِهِ على فَمِهِ أنِ اسْكُتْ - Pokaza mu prstom na usta, tj. šuti.

أ .... أَمْ - ili-ili, npr.: أأَنَا أمْ أَنْتَ - ili ja ili ti

II. Imenski prilozi

U prvom redu to su oni prilozi koji su postali od imenica i koji se upotrebljavaju i kao prilozi i tada su uvijek na dammu ـُ i kao المضاف imenici u genitivu i tada su uvijek na fethu ـَ. Spadaju u priloge mjesta i vremena, to su:

قَبْلُ - prije, npr.: جَاءَ قَبْلُ - došao je prije - ali قَبْلَ الصَّيْفِ - prije ljeta,

بَعْدُ - poslije, npr.: ذَهَبَ بَعْدُ - otišao je poslije - ali: بَعْدَ الشِّتَاءِ - poslije zime

فَوْقُ - odozgo, gore (na), npr.: يَنْظُرُ فَوْقُ - gleda gore - ali: فَوْقَ الشَّجَرَةِ - na stablu, مِنْ فَوْقِ - odozgo

تَحْتُ - odozdo, dolje, npr.: اذْهَبْ تَحْتُ - idi dolje, تَحْتَ الأَرْضِ - pod zemljom

حَيْثُ - gdje, npr.: مِنْ حَيْثُ جِئْتَ - Odakle si došao?

أمَامُ - pred, npr.: جَلَسْتُ أَمَامُ - sjedila sam ispred أَمَامَ الْمَسْرَحِ - ispred pozorišta

قُدَّامُ - pred, npr.: قُدَّامَ الْمُدِيرِ - pred direktorom.

وَرَاءُ - iza (s onu stranu), npr.: قُمْتُ وَرَاءَ - Stajala sam iz,a وَرَاءَ النَّهْرِ - s one strane rijeke.

خَلْفُ - za, pozadi, npr.: اِنْتَظِرْ خَلْفُ - Čekaj pozadi, خَلْفَ الظَّهْرِ - za leđima.

لَدُنْ (لَدَا) - kod, npr.: عِنْدِي – لَدَيَّ - kod mene.

بَيْنَ - među, npr.: رأيت مَا بَيْنَ خَيْرٍ وَشَرٍّ - Vidjela sam i dobra i zla, بَيْنَنَا - između nas.

حَوْلَ - oko (lo), naokolo, npr.: حَوْلَ كُرَةِ الأَرْضِ - oko zemljine kugle.

عِوَضَ - umjesto, namjesto, npr.: (عِوَضًا عَنْ) عِوَضًا عَنْ هَذَا - mjesto ovoga.

نَحْوَ - u pravcu (k, ka), npr.: نَحْوَ الْغَرْبِ - ka zapadu.

نَحْوَ - kao, npr.: نَحْوَ أُمٍّ - kao majka.

دُونَ - bez, ispod, s ovu stranu, npr.: دُونَ النَّهْرِ - s ovu stranu rijeke, دُونَ الْجَبَلِ - pod brdom, دُونَ الْعَقْلِ - bez pameti.

حَسْبُ - dosta, samo, npr.: جِئْتِ حَسْبُكِ - Došla si sama ti.

لَيْسَ غَيْرُ – لا غَيْرُ - samo, npr.: ما نَادَيْتُ غَيْرَكَ - Nisam zvala nikoga samo tebe (samo sam tebe zvala).

III. Imenice u akuzativu u službi priloga su:

a) za mjesto: يَمِينًا - desno, شِمَالاً - lijevo, دَاخِلاً - unutra, خَارِجًا - svana

b) za vrijeme: يَوْمًا - jednog dana, اَلْيَوْمَ - danas, لَيْلاً - noću, نَهَارًا - danju, غَدًا - sutra, أَمْسِ - juče, الآنَ - sada, وَقْتَئِذٍ – حِينَ كَذَا – حِينَئِذٍ (حِينَ إِذْ كَانَ كَذَا) - tada, أَبَدًا - vječno, طَوْرًا (تَارَةً) - katkad, صَبَاحًا - jutrom, مَسَاءً - večerom, بِالأَمْسِ - juče, يَوْمَئِذٍ - tada, وَقْتَئِذٍ - u to vrijeme, يَوْمَئِذٍ - u taj dan.

c) za način: جَمِيعًا - svi zajedno, جِدًّا - vrlo, سَرِيعًا - brzo, شَدِيدًا - jako, وَحْدَ - sam (uvijek sa ličnom zamjenicom npr.: وحده - on sam), قَلِيلاً - malo, كَثِيرًا - mnogo, كَذَا - toliko.

Osim ovih koje smo naveli ima ih još mnogo i svi se od imenice prave tako da se imenica stavi u neodređeni akuzativ (مَنْصُوبٌ). Pri tome, naravno, treba voditi računa o značenju i nekoj logičnoj mjeri pa ne pokušavati da se od bilo koje imenice u bilo kojoj situaciji napravi prilog.

VJEŽBA 7

رِحْلَةٌ

عَشِيَّةَ يَوْمِ الْخَمِيسِ قَالَتْ لَنَا الْمُدَرِّسَةُ: سَأَخْرُجُ بِكُمْ غَداً الى جَوْلَةٍ فِي الْخَارِجِ فَكُونُوا صَبَاحَ الْغَدِ هُنَا عَلَى السَّاعَةِ السَّابِعَةِ. وَفِي الْغَدِ اجْتَمَعْنَا أمَامَ الْمَدْرَسَةِ فِي الْوَقْتِ الَّذِي ذَكَرَتْهُ لَنَا الْمُدَرِّسَةُ. وَقَدْ أَتَى كُلٌّ وَاحِدٍ مِنَّا مَعَهُ بِغَدَائِه فِي قُفَّةٍ صَغِيرَةٍ. وَجَدْنَا أَمَامَ الْمَدْرَسَةِ سَيَّارَةً عَظِيمَةً. فَرَكِبْنَاهَا وَسَارَتْ تَشُقُّ شَوَارِعَ الْمَدِينَةِ حَتَّى خَرَجَتْ بِنَا إِلَى الْجِبَالِ. اسْتَمَرَّتِ السَّيَّارَةُ تَجْرِي وَنَحْنُ دَاخِلَهَا. تَارَةً نَتَحَدَّثُ وَتَارَةً نَتَغَنَّى بِالأَنَاشِيدِ. وَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذَا أَمَرَتْنَا الْمُدَرِّسَةُ بِالسُّكُوتِ ثُمَّ قَالَتْ: سَنَمُرُّ الآنَ بِمَدِينَةِ بيهاتش وهِيَ مدينة مَشْهُورَةٌ بِجِبَالِهَا وآثَارِهَا مِنْ وَقْتِ مَعْرَكَتِنَا مَعَ عَدُوِّنَا الْوَحْشِيِّ وبِقُرْبِهَا مَقْبَرَةُ شُهَدَائِنَا.

فَوَقَفْنَا كُلُّنَا وَتَزَاحَمْنَا نَحْوَ نَوَافِذِ السَّيَّارَةِ لِنُطِلَّ على الْجَبَلِ فاذا بِهِ جَبَلٌ شَاهِقٌ ذُو رَأْسَيْنِ قَدْ غُطَّتْ جَوَانِبُهُ بأشجارٍ عَالِيَةٍ.

خَرَجَتْ بِنَا السَّيَّارَةُ من بيهاتش فَشَرَعْنَا نُنْشِدُ من جَدِيدٍ وَقَبْلَ أَنْ نُتِمَّ نَشِيدَنَا وَصَلْنَا الى تسازين فَأَوْقَفَ السَّائِقُ السَّيَّارَةَ ونَزِلْنَا.

RIJEČI

سَيَّارَةٌ - auto	بيهاتش - Bihać
رَكِبَ ـَ - ukrcati se	رِحْلَةٌ - izlet
شَقَّ ـُ - presijecati	عَشِيَّةٌ - predvečerje
سَارَ ـِ - putovati	خَرَجَ ـُ - izvesti, izaći
شَارِعٌ – شَوَارِعُ - ulica	جَوْلَةٌ - putovanje
اِسْتَمَرَّ - nastaviti	فِي الخارج - van (grada)
جَرَى - ići, teći (struja, voda)	أَتَى ـِ - doći
تَحَدَّثَ ـُ - razgovarati	غِذَاءٌ - hrana
اجْتَمَعَ - sakupiti se	قُفَّةٌ - korpa
وَصَلَ ـِ - doći, prispjeti	وَجَدَ ـِ - naći

طَلَّ ـِ - posmatrati

شَاهِقٌ - ogroman, velik

ذو رَأْسَيْنِ - dva vrha

غَطَّى - prekrivati

شَجَرٌ – أَشْجَارٌ - stablo

حَسَّ ـِ - osjećati

تَمَّ ـِ - završiti se

شَرَعَ ـَ - početi, započeti

سَائِقٌ - vozač

نَزَلَ ـِ - izaći, iskrcati

أَوْقَفَ - zaustaviti

تسازين - Cazin

تَغَنَّى – يَتَغَنَّى - pjevati

نَشِيدٌ – أَنَاشِيدُ - himna, oda (revol.)

سُكُوتٌ - tišina, šutnja

مَرَّ بِـ ـُ - proći pored

مَشْهُورٌ - slavan

جِبَالٌ - planine

قَامَ ـُ وَقَفَ ـِ - ustati - stati

تَزَاحَمَ ـَ - natiskati se, nagrnuti na

نَافِذَةٌ – نَوَافِذُ - prozor

1. Potraži u datom štivu priloge i objasni kako su upotrijebljeni i kojoj vrsti pripadaju.

2. Odgovori na postavljena pitanja:

a) Šta je rekla profesorica učenicima jednog predvečerja u petak?

b) U koliko časova su se dogovorili da dođu pred školu?

c) Da li su svi učenici došli na vrijeme?

d) Da li su učenici donijeli sa sobom hranu za put?

e) Kakav je auto čekao učenike pred školom?

f) Kako ih je izveo vozač iz grada?

g) Kuda su se kretali i u kojem pravcu?

h) Šta rade učenici u autu kad idu na izlet (ekskurziju)?

i) Kako je profesorica objasnila učenicima gdje će stići uskoro?

j) Zašto je grad Bihać slavan?

k) Šta su vidjeli učenici kad su došli u Bihać?

l) Koji je grad vidjela grupa učenika sa svojom profesoricom poslije Bihaća?

3. Ispričaj kako si ti vidio-la neki naš slavni grad iz perioda revolucije. Kaži šta je na tom mjestu bilo za tebe posebno značajno.

Prilozi koji su nastali iz glagola

Glagolskih priloga u arapskom jeziku nema. Međutim, može se priloški prevesti pa prema tome i upotrijebiti i sljedeće:

1. Neodređeni infinitiv u akuzativu prevodi se obično prilogom sadašnjeg vremena, npr.: مَا جَاءَ مَخَافَةً مِنْهُ - Nije došao bojeći se njega.

2. Participom aktivnim bilo koje vrste glagola u neodređenom akuzativu: npr.:

جَاءَتِ التِّلْمِيذَةُ ضَاحِكَةً - Došla je učenica smijući se.

أَلْقَى كَلِمَةَ مُرَحِّبًا فِيهَا ضُيُوفًا - Izgovorio je gostima dobrodošlicu.

Ako u ovakvoj rečenici subjekat bude neodređen, onda particip dolazi pred subjekat (jer se tada osjeća pridjevska uloga priloga), npr.: جَاءَتْ بَاكِيَةً تِلْمِيذَةٌ - Došla je jedna učenica plačući.

3. Prezentom koji slijedi i poslije nekog glagola u prošlom vremenu, npr.:

دَخَلَ التِّلْمِيذُ الْمَدْرَسَةَ يَحْمِلُ كُتُبَهُ تَحْتَ إِبْطِه - Ušao je učenik u školu noseći svoje knjige pod pazuhom.

جَلَسَتْ وِدَادُ تُلَاطِفُ قِطَّتَهَا - Sjedila je Vidad gladeći svoju mačku.

Ovakvu konstrukciju može slijediti čitava rečenica sa veznikom i ličnom zamjenicom. npr.:

كَتَبَتِ الْمُدَرِّسَةُ جُمْلَةً وَهِيَ تَشْرَحُهَا - Pisala je profesorica rečenicu objašnjavajući je.

Na isti način može biti upotrijebljen i particip aktivni, npr.:

جَاءَتْ مُتَحَدِّثَةً مَعَهُ - Došla je razgovarajući s njim.

Priloški se prevodi i jedna posebna konstrukcija akuzativa (kojih u arapskoj sintaksi ima 12) koja se zove الْحَالُ - tj. stanje u kome se glagolska rečenica javlja a u kojoj se subjekat nalazi u nekom stanju. O tome ćemo govoriti u sintaksi, a sada samo primjer:

قَرَأَ فَتْحِي كِتَابًا وَاقِفًا - Čitao je Fathi knjigu stojeći.

Prilog se može izraziti i prošlim vremenom poslije rečenice sa veznikom i sa još jednim prošlim vremenom, npr.:

دَخَلْتُ الْمَدْرَسَةَ وَحَمَلْتُ كُتُبًا - Ušla sam u školu noseći knjige, a ne i nosila sam knjige.

PRIJEDLOZI

(hurufu-l-džerri حُرُوفُ الْجَرِّ)

Prijedlozi su također nepromjenljiva vrsta riječi kao uostalom i u drugim jezicima. Upotrebljavaju se uz imena i uz glagole. Prijedlog stoji uvijek pred imenom i traži genitiv. Kad dolazi uz glagole, onda dolazi poslije glagolskog oblika i mijenja njegovo značenje u zavisnosti od toga koji je prijedlog upotrijebljen. Tj. jedan glagol (isti korijen) uz dva različita prijedloga ima različito značenje.

Osim toga neprelazan glagol će uz prijedlog postati prelazan (ako to po logici stvari ima smisla) i njegov će objekat nužno biti u genitivu pa će se smatrati daljim objektom (mada će možda biti jedini objekat!).

Prijedlozi se dijele na prave i imeničke. Pravi prijedlozi će biti nabrojani, a imeničke smo već nabrojali kao priloge za mjesto i vrijeme. Ovi tzv. imenički prijedlozi nisu ništa drugo nego prilozi na fethu (ـَ) i u funkciji mudafa pa ovaj genitiv neki gramatičari smatraju kao genitiv poslije prijedloga, a ne kao pravu genitivnu vezu. Suštinski to nema nikakve razlike u upotrebi, jer, ima i suprotnih tvrdnji tj. da je to pravi الإِضَافَة .

بِـ - Zakletva ili vjerovanje u nešto, npr.: أُقْسِمُ بِالْحَيَاةِ - Kunem se u život.

Kad se govori o cijenama, npr.:

دَفَعْتُ كِتَابًا بِمِائَةِ دِينَارٍ - platila sam knjigu 100 din.

Uz veznik إِذَا znači nešto neočekivano, npr.:

خَرَجْتُ وَإِذَا بِبِنْتِي - Izađem, kad, eto moja kćerka.

Mnogi glagoli uz ovaj prijedlog postaju prelazni i mijenjaju značenje, npr.:

أَتَى - došao je, ali أَتَى بِشَيْءٍ - donio je nešto

تَـ - čestica zaklinjanja, ali samo uz riječ اَللّٰهُ , npr.:

تَاللّٰهِ - Tako mi Allaha!

وَ - Za zakletvu uopće, npr.: وَالشَّمْسِ - Sunca mi!

Izražava mnoštvo nečega u datom trenutku, npr.:

وَلَيْلٍ سَهَرْتُ - Koliko li sam noći probdjela!

لِـ - Zamjenjuje u arapskom glagol „imati" o čemu smo već govorili. Pored toga znači pripadanje nečega nekom npr.:

لِي كِتَابٌ - Imam knjigu, ali كِتَابٌ لِي - moja knjiga, ili اَلْكِتَابُ لِي - knjiga je moja, ili اَلتَّارِيخُ لاِبْنِ خَلْدُونَ - Ibn Haldunova historija

لِي عَلَيْكِ خَمْسَةُ آلاف دِينَار - Dužna si mi 5.000 dinara.

Uz ime najbolje pokriva naš dativ (koga i onako u arapskim padežima nema, a dosta je čest u našem jeziku), npr.:

أَمَرْتُ لِلتَّلاَمِيذ كِتَابَةً - Naredila sam učenicima da napišu.

مِنْ - označava početak u vremenu i prostoru, npr.:

مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى الْمَسَاءِ - Od jutra do mraka

خَرَجْنَا مِنَ الدَّارِ - Izašli smo iz kuće

Prostor ili odnos među dva lica ili stvari, npr.:

اَلْعَدُوُّ قَرِيبٌ مِنَّا - Neprijatelj nam je blizu.

دَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ - Približili smo se gradu.

أَيْنَ أَنْتَ مِنْ أَخِيكَ - Kolika je razlika između tebe i tvoga brata?

إِلَى - označava svršetak u vremenu i prostoru, npr.:

مِنَ الاِبْتِدَاءِ إِلَى الاِنْتِهَاءِ - Od početka do kraja

جِئْتُ إِلَيْكَ - Došla sam ti.

U izrazima إِلَى آخِرِهِ tako dalje, i u fazama: دَارُكَ إِلَى دَارِي - Tvoja kuća je uz moju kuću, kuća do kuće.

عَنْ - Dolazi iza glagola koji znače npr.: otkriti, objaviti, pokazati, pitati, odgovoriti, npr.:

كَشَفَ عَنِ الشَّيْئِ - Otkrio je stvar, أَخْبَرَ عَنِ الشَّيْئِ - Objavio je nešto. سَأَلَ عَنِ الشَّيْئِ - Pitao je za nešto أَجَابَ عَنِ السُّؤَالِ - Odgovorio je na pitanje.

U frazama kao: رَضِيتُ عَنْكَ - Zadovoljna sam s tobom.

لَمْ يَفْهَمِ السُّؤَالَ فَضْلاً عَنْ أَنْ يُجِيبَ - Nije ni pitanje razumio, a kamoli da odgovori

عَلَى - Uz riječi koje pokazuju da je nešto ili neko protiv nečega, da neko mora trpjeti nešto, podnositi ili obavljati, npr.:

خَرَجَ عَلَيْهِ - Ustao je protiv njega.

يَغْضَبُ عَلَيْكَ - Ljuti se na tebe.

هَذَا صَعْبٌ عَلَيَّ - Meni je to teško.

فَرْضٌ عَلَيْنَا - To nam je dužnost.

U frazama kao غُشِيَ عَلَيْهِ - Onesvijestio se.

بِنَاءً عَلَى هذا - na temelju toga

بِاللهِ عَلَيْكَ - Kunem te Allahom.

عَلَى أَنْ تَفْعَلَ هَذَا - pod uslovom da to uradiš

عَلَى قَدْرِ الإِمْكَانِ - po mogućnosti

فِي - dolazi uz riječi koje pokazuju mjesto ili vrijeme, npr.: فِي الْقَلْعَةِ - u kuli

فِي السَّنَةِ الْمَاضِيَةِ - u prošloj godini.

Kad je riječ o nekom razmišljanju, govoru ili pismu, npr.:

فَكَّرْتُ (تَكَلَّمْتُ – كَتَبْتُ) فِي هَذَا الأَمْرِ - Razmišljala sam (govorila, pisala) o ovome.

U matematici pri množenju, npr.: ثَلاَثَةٌ فِي ثَلاَثَةٍ - tri puta tri

حَتَّى - kad je prijedlog /a može biti i običan veznik u značenju „čak" znači prostorno ili vremenski „do", npr.: حَتَّى السَّحَرِ - do zore (cilj)

كَ - označava sličnost, npr.: اَلْعِلْمُ كَالنُّورِ - Nauka je kao svjetlo

Dolazi često uz riječ مِثْلُ - kao (veznik), npr.:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ - ništa nije kao On.

مُذْ – مُنْذُ - označava vrijeme, npr.:

مَا رَأَيْتُهَا مُنْذُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ - Nisam je vidjela ima tri dana

لَدُنْ – لَدَى - znači mjesto, npr.: لَدَيْنَا - kod nas

رُبَّ - znače malenkost ili mnoštvo a prevodi se gl. imati i partitivnim genitivom, npr.:

رُبَّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمُّكَ - Imaš mnogo braće koju ti nije rodila majka.

رُبَّ أُمْنِيَةٍ جَلَبَتْ مَنِيَّةً - Mnoga želja dovuče smrt.

عَدَا – خَلاَ – حاشا - Arapski gramatičari ih ubrajaju među prijedloge a zapravo

عَدَا i خَلاَ su glagoli. Svi znače „osim" i „ali", npr.:

جَاءَنِي الأَصْدِقَاءُ حَاشَا مَحْمُودٍ - Došli su mi prijatelji, samo ne Mahmud.

Iz nabrojenih prijedloga vidi se da neki mogu da se upotrebljavaju odvojeno od riječi uz koju dolaze i zovu se rastavljeni za razliku od onih koji imaju samo po jedno slovo i uvijek se vežu u pismu uz riječ na koju se odnose i zovu se sastavljeni.

Imenički prijedlozi se tako zovu jer su nastali od imenica. Izraz koji svojim značenjem može poslužiti kao prijedlog stavljen je u diptote i ostavljena mu je ـَ (fetha). Ponovimo ih ovdje upotrijebljene kao المضاف (al-mudafu).

قَبْلَ - prije, npr.: ذَهَبْتُ قَبْلَكَ - Otišla sam prije tebe.

مَعَ - sa, mimo, npr.: كَلَّمَ مع ضحكة - Razgovarao je sa smijehom

قُرْبَ - blizu, npr.: دَارُهُ قُرْبَ مَحَطَّةٍ - Njegova kuća je blizu stanice

خِلاَلَ - kroz, npr.: اَلرِّيحُ يَدْخُلُ خِلاَلَ الْبَابِ - Vjetar ulazi kroz vrata

تَحْتَ - ispod, npr.: لأَنَّ الْمَاءَ يَجْرِي تَحْتَ الْجِسْرِ - Zato što voda teče ispod mosta

نَحْوَ - prema, otprilike, npr.:

مِنْ مَدِينَتِنَا إِلَى مَدِينَتِكُمْ نَحْوَ ١٠٠ كيلومتر - Iz našeg grada do vašeg ima oko 100 km.

Napomenimo da se prijedlozi koriste uz glagole da od neprelaznih naprave prelazne. Pri tome valja znati da se s obzirom na takve i slične glagole u našem jeziku ne smiju poistovjećivati takvi prijedlozi sa arapskim jezikom. Jer, svaki

jezik ima svoje zakonitosti i ne može se očekivati slaganje u tom pogledu. Mnogi glagoli koji u arapskom jeziku traže prijedlog, u našem jeziku ga ne trebaju i sl.

Mnogo je takvih izraza i naravno, moguće ih je sve nabrojati. Tu se jedino ispomažemo rječnikom a i praksom, stalnim učenjem i dr.

Ovi se prijedlozi javljaju i u složenim oblicima sa pravim prijedlozima i tada se ponašaju kao prava imenica pa dolazi na ـِ (kesru), npr. :

مِنْ خِلاَلِ - kroz, مِنْ قَبْلِ - prije, ali može i مِنْ قَبْلُ (i nije izuzetak), بِدُونِ - bez

PRIMJERI (al-amsiletu الأَمْثِلَةُ)

كُلِّيَّةُ الآدَابِ بِجَامِعَةِ سَرَايِ - Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

وَجَدْتُهَا بِالْقَاهِرَةِ - Našla sam je u Kairu.

الدَّارُ لِلإِيجَارِ - Kuća za iznajmljivanje

لِذَلِكَ - radi toga

شَخْصٌ بِلاَ أَدَبٍ كَجَسَدٍ بِلاَ رُوحٍ - Osoba bez odgoja, kao tijelo bez duše.

كَتَبَ طَهَ حُسَيْنٌ كِتَابًا فِي الأَدَبِ الْجَاهِلِيِّ - Taha Husein je napisao knjigu o predislamskoj književnosti.

رَفَعَ رَأْسَهُ عَنِ الْجَرِيدَةِ - Podigao je glavu sa novina.

إِنَّ الْمَعُونَةَ تَشْمُلُ قَرْضًا تَتَرَاوَحُ مَا بَيْنَ ٣ إِلَى ٦ مَلاَيِينَ بِالْعُمْلَةِ الصَّعْبَةِ - Pomoć sadrži kredit koji se kreće između 3 i 6 mil. u devizama.

قَوْلُ الْمَرْءِ يُخْبِرُ عَمَّا (عَنْ مَا) فِي قَلْبِهِ - Čovjekov govor otkriva ono što mu je u srcu.

لاَ تُؤَخِّرْ عَمَلَ يَوْمِكَ لِغَدِكَ - Ne ostavljaj današnjeg posla za sutra.

قِيلَ لِبَعْضِ السَّلاَطِينِ لِمَ لاَ تُغْلِقُ الْبَابَ وَتُقْعِدُ عَلَيْهِ الْحُجَّابَ؟

Rekli su nekom vladaru: „Zašto ne zatvoriš vrata i ne postaviš stražu?"

فَقَالَ إِنَّمَا يَنْبَغِي أَنْ أَحْفَظَ أَنَا رَعِيَّتِي لاَ أَنْ يَحْفَظُونِي

Pa je odgovorio: „Potrebno je da ja čuvam svoje podanike, a ne oni mene!"

لاَ تَسْأَلْ عَنِ الْمَرْءِ وَسَلْ عَنْ قَرِينِهِ - Ne pitaj za čovjeka, pitaj za druga mu.

VJEŽBA 8

الإِهْدَاء

إِلَي مِصْرَ..

إِلَى هَذِهِ الطَّبِيعَةِ الْهَادِئَةِ الْمُتَشَابِهَةِ اللَّذِيذَةِ.. إِلَى هَؤُلاَءِ الذِينَ أَحْبَبْتُ وَأُحِبُّ.. إلى بِلاَدٍ بِهَا وَلَهَا عِشْتُ وَأَمُوتُ.. الى مهبط وحي الشعر وَالْحِكْمَةِ.

إِلَيْكِ يَا مِصْرُ وَلأُخْتِي أُهْدِي هَذِهِ الرِّوَايَةَ. مِنْ أَجْلِكِ كَتَبْتُهَا وكانت عزائي عَنِ الأَلَمِ. وَلأَكْتُبَهَا عِشْتُ وَلَوْلاَهَا لَقَضَيْتُ على حَيَاةٍ ما اغناني عَنْهَا. فَهَلْ أَنْتِ تَقْبَلِينَ هَذِهِ الْهَدِيَّةَ الضَّئِيلَةَ مِنِ ابْنٍ مُعَذَّبٍ عَيْشُهُ مَمْلُوءٌ بِالْهُمُومِ، وَلَكِنَّهُ يُحِبُّهُ حُبًّا فيك.

وَأَنْتِ يَا أُخْتُ: أَنْتِ أَوَّلُ مَنْ أَحْبَبْتُ مِنْ شَبَابِ مِصْرَ وَلِمَنْ أُحِبُّ أُهْدِي هَذَا الْقِسْمَ مِنْ نَفْسِي وَالَّذِي احتَلَّ سِنِينَ شَبَابِي الأُولَي أُهْدِيهَا لَكِ بَعْدَ إِذْ أَهْدَيْتُهَا لِمِصْرَ وَلَعَلَّكِ أَنْتِ الأُخْرَي تَقْبَلِينَهَا فَتَبْعَثِينَ فِي الأَمَلِ وَحُبٌّ الْمَزِيدِ.

وَلِمِصْرَ نَفْسِي وَوُجُودِي وَلأُخْتِي قَلْبِي وَرُوحِي.

هَيْكَل

RIJEČI

- مِصْرُ - Egipat
- طَبِيعَةٌ - priroda
- هَادِئَةٌ - mirna, tiha
- لَذِيذَةٌ - draga, slatka
- أَحْبَبْتُ - volio (sam)
- أُحِبُّ - volim
- بِلاَدٌ - kraj
- فِيهَا - u njoj
- لَهَا - za nju
- عِشْتُ - živio (sam)
- أَمُوتُ - umrijeću
- شِعْرٌ - poezija
- حِكْمَةٌ - mudrost
- رِوَايَةٌ - pripovijetka
- لأَجْلِكَ (ž.r. لأَجْلِكِ) - zbog tebe
- كَتَبْتُ - napisao (sam)
- أَلَمٌ - bol
- وَلَوْلاَ - a da ne
- قَضَيْتُ - proveo (sam, ovdje - proveo bih)
- حَيَاةٌ - život

لَعَلَّكِ أَنْتِ الأُخْرَى - možda si ti druga

تَبْعَثِينَ - uputiti

أَمَلٌ - nada

حُبُّ الْمَزِيد - prevelika ljubav

وُجُودِي - moje tijelo

قَلْبِي - moje srce

رُوحِي - moj duh

أَغْنَى - obogatiti se

هَلْ تَقْبَلِينَ - hoćeš li primiti (ž.r.)

هَدِيَّةٌ - poklon

مُعَذَّبٌ - napaćen

مَمْلُوءٌ - prepun

أَنْتِ أَوَّلُ مَنْ - ti si prva koju

شَبَابٌ - mladost (omladina)

الْقِسْمُ مِنْ نَفْسِي - dio moje duše

Ovo je uvodni dio romana dr. Muhammeda Huseina Haykala *Zaynab*. Roman obrađuje lijepu priču iz seoskog života u Egiptu. Potraži ovo ime među stvaraocima Egipta (prve generacije školovanih u Evropi, pa stoga tvoraca pokreta otpora protiv imperijalizma i okupacije.)

1. Izvadi sve prijedloge i označi njihovu upotrebu.
2. Napravi nekoliko rečenica sličnih ovom lijepom tekstu.
3. Napiši kraći tekst o svojoj prvoj pročitanoj knjizi.
4. Odgovori na sljedeća pitanja:

١) إِلَى مَنْ كَتَبَ هَيكل كِتَابَهُ؟ (Kome je Haykal posvetio svoju knjigu?)

٢) كَيْفَ يُفَكِّرُ هَيْكَلُ عَنْ مِصْرَ؟ (Kako Haykal razmišlja o Egiptu?)

٣) مَنْ أَوَّلُ مَنْ أَحَبَّهُ هَيْكَلُ؟ (Koja je prva osoba koju je Haykal zavolio?)

٤) كَيْفَ يُفَكِّرُ هَيْكَلُ عَنْ حَيَاتِه؟ (Kako Haykal razmišlja o svom životu?)

٥) مَاذَا يُهْدِي إِلَى مِصْرَ وَمَاذَا إِلَى أُخْتِهِ؟ (Šta on poklanja Egiptu, a šta svojoj sestri?)

٦) إِلَى مَنْ يُهْدِي كِتَابَهُ؟ (Kome poklanja svoju knjigu?)

VEZNICI
(hurufu-l-atfi حُرُوفُ الْعَطْفِ)

To su riječi koje vezuju rečenice i riječi u rečenici.

Ima ih dvije نَوْعَان vrste i to pravi veznici حُرُوفُ الْعَطْفِ i pogodbeni veznici حُرُوفُ الشَّرْطِ

Nepromjenljivi su i mada su brojni skoro svaki ima svoje ime i mjesto u jeziku.

و - i, a, (الجمع) upotrebljava se u rečenicama između pojedinih riječi kao i između rečenica - često mjesto interpunkcije koja u arapskom jeziku ne postoji, npr.: كَلَّمْنَا أَنْتَ وأَنَا - Govorili smo ti i ja.

كَلَّمْنَا أَنْتِ وأَنَا ومَهَى ذَهَبَتْ - Govorile smo ti i ja, a Maha je otišla.

Veznik koji je najviše u upotrebi i ima sljedeće značenje:

وَ – وَاوُ الْقَسَمِ - tj. za zakletvu, npr.: وَحَيَاتِي - Moga mi života!

وَ – وَاوُ رُبَّ - tj. za mnoštvo i malenkost

وَ – وَاوُ الْمُصَاحَبَةِ - tj. za izražavanje zajednice, npr.:

جِئْتُ وَعَمْرًا - Došla sam s Amrom.

وَاوُ الْحَالِ - tj. stanje, npr.: جاءت أخت وَهِيَ تَبْكِي - Došla je sestra plačući.

Svi osim prvog و ne spadaju u obične veznike nego ili u prijedloge ili priloge.

فَـ (التَّرْتِيبُ) - pa, kazuje da nešto ili neko slijedi jedan za drugim, npr.:

كَلَّمْتُ فَكَلَّمْتَ - Govorila sam ja pa ti.

ثُمَّ – ثَمَّةَ - zatim, (التَّرْتِيبُ مَعَ التَّرَاخِي) označava da neko ili nešto slijedi u razmaku, npr.: كَتَبْتِ ثُمَّ كَتَبَتْ أُخْتُكِ - Pisala si ti a zatim tvoja sestra.

حَتَّى - čak, označava da je ono što slijedi iza njega ili bolje ili slabije od onog prije te čestice, npr.: كُلُّهُمْ يَعْلَمُونَ حَتَّى عُمَرُ - Svi znaju čak i Umar.

Ovu česticu smo sreli i među prijedlozima

أَمْ – أَوْ - ili, npr.: مَنْ عَمِلَ هَذَا أَنْتَ أَمْ هُوَ - Ko je ovo napravio, ti ili on?

بَلْ - nego, označava odustajanje od neke tvrdnje, npr.:

أَعْطِهِ دِينَارًا بَلْ دِينَارَيْنِ. - Podaj mu dinar, zapravo dva.

لَكِنْ - ali, nego - uvijek iza negativne rečenice, npr.:

لَمْ أَرَ عَالِيَّةَ لَكِنْ هِنْدَى - Nisam vidjela Aliju, nego Hindu.

لَكِنَّ - ali, uvijek u službi imenske rečenice čiji subjekat stoji u akuzativu a predikat u nominativu الحرف الْمُشَبَّهَةُ بِالْفِعْلِ - čestica slična glagolu, npr.:

عَائِشَةُ مُجِدَّةٌ لَكِنَّ هِنْدَى أَشَدُّ اجْتِهَادًا - Ajša je marljiva ali je Hinda marljivija.

Pravim se veznicima pribrajaju i čestice za konjuktiv vremena koje traje اَلْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ, a to su:

أَنْ - da, أَلاَّ - لِئَلاَّ - da ne, كَيْ - da, كَيْلاَ – لِكَيْلاَ - da ne, tada, dakle, npr.:

أُرِيدُ أَنْ يَعْرِفَ - hoću da zna, لِئَلاَّ يَعْلَمَ - da ne bi znao, جِئْتُ لِكَيْ أَتَعَلَّمَ - Došla sam da naučim, سَاجْتَهِدُ - trudiću se (na to kao odgovor), إِذَنْ تُفْلِحَ - Tada ćeš proći.

Čestica أَنْ se u izgovoru ispušta kad dođe poslije veznika لِ i حَتَّى, npr.:

أَعْطَيْتُ لَكَ كُتَيِّبًا لِتَحْفَظَهُ - Dala sam ti knjižicu da je čuvaš.

قَالَ لَنَا حَتَّى نَفْهَمَ - Rekao nam je da shvatimo.

أَحْمَدُ عَالِمٌ لأَنَّهُ مُجِدٌّ - Ahmed je učen jer je marljiv.

Čestica أَنَّ - da i كَأَنَّ - kao da, spadaju među one poslije kojih dolazi subjekat u akuzativu a predikat u nominativu u imenskoj rečenici, npr.:

أَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الرَّجُلَ عَالِمٌ - Znam da je ovaj čovjek učen.

Čestica إِنَّ može se pojačati sa لِ pa glasi لأَنَّ i prevodi se sa jer, npr.:

كَأَنَّ هَذَا الرَّجُلَ عَالِمٌ - kao da je ovaj čovjek učen, لأَنَّكَ عَالِمٌ - jer si učen.

Čestica كَأَنَّ - kao da; nekad izražava sumnju, npr.:

كَأَنَّكَ تَفْهَمُ هَذَا - Kao da ti ovo razumiješ.

أَمَّا - što se tiče, stoji obično pred subjektom imenske rečenice pred čiji se predikat mora staviti veznik فَ , npr.:

أَمَّا الْكِتَابُ فَهُوَ مُبَاعٌ - Što se tiče knjige, ona je prodata.

بَيْنَا – بَيْنَمَا - dok, npr.:

بَيْنَا نَحْنُ فِي الْفِرَاجِ إِذْ جَاءَ الْمُدِيرُ - Dok smo razgledali, naiđe direktor.

أَوْ – إِمَّا - ili - ili; kad se u rečenici nađu tvrdnje, npr.:

عِنْدَمَا يَطْلُبُ أَعْطِ أَوْ هَذَا إِمَّا ذَلِكَ - Kad zatraži daj ili ovo ili to.

لا - ne, dolazi kao već dobro nam poznata negativna čestica i u imenskim i u glagolskim rečenicama, npr.:

لا أَعْلَمُ مَنْ أَنْتَ. - Ne znam ko si.

لا أَنْتَ وَلا هُوَ لَمْ تَحْضُرَا هُنَا - Ni ti ni on niste došli ovdje.

لِـ - da, dolazi pred jusiv i konjuktiv, npr.: لِيَقْرَأْ - Neka čita.

يَنْبَغِي لِتَسْمَعَ - Treba da čuješ.

إذن (إِذًا) - dakle, npr.: إِذًا حَضَرْتِ نَفْسَكِ - Dakle, ti si se spremila.

لَمَّا - pošto, dolazi pred jusiv, ali ima i vremensko značenje pa može doći u značenju kada, npr.:

لَمَّا عَلِمْتَ نَجَحْتَ - Pošto si to znala, prošla si.

Drugu grupu veznika čine pogodbeni veznici. Upotrebljavaju se u pogodbenoj rečenici koja je kao i u našem jeziku sastavljena iz dvije zavisne rečenice od kojih je jedna uslov a druga je pogodba pod kojom se taj uslov ima izvršiti. Najčešće se susreću sljedeći veznici:

إن – وإنْ - ako, iako; إِذْ - jer, pošto, tada; مَتَى مَا - kad god; مَهْمَا - što god; أَيْنَمَا - gdje god; مَتَى - kada; مَنْ - ko, koji; أَيٌّ - koji; لَوْ - da; لَوْلا - da nije; إِلاَّ - ako ne, jedino, samo; مَا - dok (traje)... i još mnogo drugih.

Evo i nekoliko rečenica u kojima smo upotrijebili pogodbene veznike:

مَا تَكَبَّرَ أَحَدٌ إِلاَّ لِنَقْصٍ فِي نَفْسِهِ - Ne oholi se niko osim onaj koji ima nekih nedostataka u samom sebi.

لاَ يَحْسُنُ أَنْ يَمْدَحَ الإِنْسَانُ نَفْسَهُ وَإِنْ كَانَ كَلاَمُهُ حَقًّا - Nije lijepo da čovijek hvali sam sebe pa čak ako je to što kaže (o sebi) istina.

مَا فِي الدُّنْيَا دِينٌ أَعْلَى مِنَ الإِسْلاَمِ - Nema na svijetu veličanstvenije vjere od islama.

مَنِ الَّذِي مَا سَاءَ قَطُّ - Ko je onaj koji nikad nije loše radio?

إِنْ تَرْحَمْ تُرْحَمْ - Ako se sažališ (ako budeš milostiv), bit će prema tebi (drugi).

لَوْ أَنْصَفَ النَّاسُ لاسْتَرَاحَ الْقَاضِي - Da ljudi postupaju pravedno, sudije bi bile mirne.

VJEŽBA 9

هَذَا الْكِتَابُ

اخْتَرْنَا هَذَا الْكِتَابَ لأَنَّهُ هُوَ رِوَايَةٌ مِصْرِيَّةٌ. وَهَذَا الْكِتَابُ يُصَوِّرُ حَيَاةَ الرِّيفِ الْمِصْرِيِّ وَمَشَاهِدَ طَبِيعَتِهِ وَأَخْلاَقَ أَهْلِهِ وَمَا هُمْ عَلَيْهِ مِنْ عَادَاتٍ وَأَوْضَاعٍ وَمُيُولٍ وَمَا لَهُمْ مِنْ شُعُورٍ عَمِيقٍ وَرِثُوهُ عَنْ آبَائِهِمْ. وَهُوَ شُعُورُ الاِحْتِرَامِ وَالْكَرَامَةِ وَالْمَكَانَةِ وَالطُّمُوحِ وَالْعَوَاطِفِ النَّبِيلَةِ، عَلَى الرَّغْمِ مِمَّا عَانُوهُ مِنْ عَنَتٍ وَإِجْحَافٍ فِي مُخْتَلِفِ الْعُصُورِ.

وَلَقَدْ ظَهَرَتْ هَذِهِ الرِّوَايَةُ لأَوَّلِ مَرَّةٍ فِي سَنَةِ ١٩١٤، وَكَانَتْ فَتْحًا جَدِيداً فِي عَالَمِ الْقِصَّةِ الْمِصْرِيَّةِ وَرَائِداً أَوَّلَ فِي فَنِّ الْقَصَصِ الْمِصْرِيِّ الْحَدِيثِ. فَهِيَ مِنْ هَذِهِ النَّاحِيَةِ مَطْلَعٌ لِتَارِيخٍ جَدِيدٍ فِي عَالَمِ الْفَنِّ وَالأَدَبِ.

وَإِنَّهُ لَيَزِيدُ فِي قِيمَةِ هَذِهِ الْقِصَّةِ أَنَّ مُؤَلِّفَهَا مِصْرِيٌّ فَلاَّحٌ كَتَبَهَا فِي صَدْرِ الشَّبَابِ وَهُوَ يَنْهَلُ مِنَ الْعُلُومِ وَالآدَابِ فِى فرنسا وَكَانَ وَقْتَئِذٍ بَعِيداً عَنْ وَطَنِه...

مِنْ سِلْسِلَةِ «كِتَابُ الْهِلاَلِ»

RIJEČI

إِجْحَافٌ - nepravda, uvreda

مُخْتَلِفٌ - različit

عُصُورٌ - vijekovi

أَوَّلَ مَرَّةَ - prvi put

رَائِدٌ - pionir

فَنٌّ - umjetnost

حَدِيثٌ - savremen, nov

مِنْ هَذِهِ النَّاحِيَةِ - s te strane

مَطْلَعٌ - početak, rađanje

تَارِيخٌ - historija

جَدِيدٌ - nov

أَدَبٌ جـ آدَابٌ - odgoj, književnost

قِيمَةٌ - vrijednost

قِصَّةٌ - pripovijetka

مُؤَلِّفٌ - autor

فَلاَّحٌ - seljak

شَبَابٌ - mladić, mladost

نَهَلَ - ugasiti žeđ

فَرَنْسَا - Francuska

وَقْتَئِذٍ - tada, u to vrijeme, istovremeno

أَوْضَاعٌ - prilike

مُيُولٌ - sklonost

شُعُورٌ - svijest

اِحْتِرَامٌ - poštovanje

كَرَامَةٌ - plemenitost

مَكَانَةٌ - mjesto

طُمُوحٌ - težnja

عَوَاطِفُ - osjećanja

نَبِيلَةٌ - plemenita

وَطَنٌ - domovina, otadžbina

بَعِيدًا عَنْ - daleko

اِخْتَرْنَا - odabrali smo

رِوَايَةٌ - pripovijetka (roman)

مِصْرِيَّةٌ - egipatska

يُصَوِّرُ - predstavlja

رِيفٌ - selo

مَشَاهِدُ - prizori

طَبِيعَةٌ - priroda

أَخْلَاقٌ - moral, etika

أَهْلٌ - narod, porodica

عَادَاتٌ - običaji

NA POŠTI فِي الْبَرِيدِ

مَا مَوَاعِيدُ الْعَمَلِ فِي الْبَرِيدِ؟ - Koje je radno vrijeme pošte?

مِنَ السَّاعَةِ السَّابِعَةِ صَبَاحًا إِلَى السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ مَسَاءً

Od sedam sati ujutro do sedam sati navečer.

أَيْنَ يُوجَدُ شُبَّاكٌ لِلْخِطَابَاتِ الْمُسَجَّلَةِ؟ - Gdje se nalazi šalter za preporučene pošiljke.

أَرْغَبُ فِي إِرْسَالِ هَذَا الطَّرْدِ (هَذِهِ الْبَرْقِيَّةِ، هَذِهِ الرِّسَالَةِ، هَذَا الْمَبْلَغِ)

Želim poslati ovaj paket (ovaj telegram, ovo pismo, ovaj novac).

مِنْ فَضْلِكُمْ طَابِعٌ بَرِيدِيٌّ لِلْبِطَاقَةِ - Molim vas dajte mi poštansku marku za razglednicu.

Zamjenica razdvajanja

Već davno smo naučili da arapski jezik ima dvije vrste rečenica جُمْلَةٌ اِسْمِيَّةٌ i جُمْلَةٌ فِعْلِيَّةٌ - imensku i glagolsku rečenicu. Svaka rečenica koja počinje imenom zove se imenska, a ona koja počinje glagolom glagolska. Mi smo također naučili da je rečenica imenska i onda kad joj je predikat glagol, npr.:

مُحَمَّدٌ جَاءَ أَخُوهُ - Došao je Muhamedov brat.

Ovdje je predikat rečenica za sebe (i to glagolska rečenica).

Ako, međutim, imamo čistu imensku rečenicu, rekli smo da joj je subjekat određen (ili barem donekle određen) a predikat neodređen, ali ima slučajeva kad je i predikat određen. U tom slučaju se prije predikata mora nalaziti lična zamjenica koja se zove ضَمِيرُ الْفَصْلِ وَالتَّأْكِيدِ. Ova se zamjenica upotrebljava da bi se izbjeglo poistovjećivanje ovakve konstrukcije sa atributivnom sintagmom. npr.:

اَللَّهُ هُوَ الْحَقُّ - Samo je Bog istina.

إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى - Zaista je Božiji put pravi put.

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - Zaista si Ti Moćan i Mudar.

أَبُوهُ هُوَ الْمُؤَلِّفُ - Njegov je otac pisac.

اَللَّهُ هُوَ خَالِقُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ - Allah je stvoritelj Zemlje i nebesa.

Osim navedenih primjera zamjenice razdvajanja koje smo objasnili u ovu kategoriju spadaju i lične zamjenice kad se upotrebljavaju da u rečenici iskažu pojačavanje.

Pojačavanje ličnim zamjenicama الضَّمَائِرُ koje se u tom slučaju upotrebljavaju dolazi u dva slučaja i to:

1. u govoru لَفْظِيًّا (lafziyyan)

2. u značenju مَعْنَوِيًّا (ma'nawiyyan)

U ovakvim primjerima upotrebljavaju se rastavljene lične zamjenice npr.:

1. أَنْتَ اللَّهُ أَنْتَ مُبْدِعُ الْكَوْنِ - Ti, Allahu, Ti si stvorio kosmos.

2. تَعَاوَنَّا نَحْنُ فِي رِعَايَةِ أُسَرِ الشُّهَدَاءِ - Zaista mi smo sarađivali u vođenju brige o šehidskim porodicama.

3. أَنْتَ عَلَيْكَ أَنْتَ وَأَمْثَالِكَ مِنَ الشَّبَابِ تَعْتَمِدُ الْبِلَادُ - Na tebe i tebi slične mladiće oslanja se zemlja.

4. لَبَّى هُوَ نِدَاءَ الْوَطَنِ - On, on se odazvao na poziv domovine.

Isti smisao imaju lične zamjenice الضَّمِيرُ – الضَّمَائِرُ kad u svrhu pojačanja dolaze uz izraze نَفْسٌ (duša, osoba) i عَيْنٌ u istom značenju, npr.:

قَدَّمْتُ أَنَا نَفْسِي (عَيْنِي) أَصْدَقَ الْجُهْدِ فِي نَشْرِ الْوَعْيِ الْقَوْمِيِّ - Ja sam lično uložio najiskreniji napor šireći nacionalnu svijest.

بِهِ عَيْنِهِ يَثِقُ إِخْوَانُهُ - U njega lično njegovi prijatelji imaju povjerenja.

Ima slučajeva kad se zamjenica za razdvajanje ne upotrijebi iako su oba dijela imenske rečenice određena, kao npr.: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ - Muhammed je Allahov poslanik.

VJEŽBA 10

فِي جَبْهَةِ الْقِتَال

«وَكَبِرَ أَحْمَدُ – الْبَطَلُ الصَّغِيرُ وَهَا هُوَ الْيَوْمَ جُنْدِيٌّ فِي سَاحَةِ الْوَغَى . . .»

رَبَضَ أَحْمَدُ مَعَ الْحُمَاةِ وَرَاءَ مَتَارِيسَ مِنْ أَكْيَاسِ الرَّمْلِ مُصَوِّبًا بُنْدُقِيَّتَهُ إِلَى قَلْبِ الْحَيِّ الذي يَحْتَلُّهُ الأَعْدَاءُ وَمُتَأَهِّبًا لِلْهُجُومِ. وكَانَ مَلْمَسُ الْبُنْدُقِيَّةِ بَيْنَ يَدَيْهِ هُوَ يَبْعَثُ فيه قُوَّةً يُحِسُّ مَعَهَا أَنَّهُ قَادِرٌ عَلَى سَحْقِ الْعَدُوِّ سَحْقًا. وَفَجْأَةً ارْتَفَعَ صَوْتُ الْقَائِدِ يَأْمُرُ بِالْهُجُومِ وَمَا أَنِ انْدَفَعَ الرِّجَالُ خَافِضِي الرُّؤُوسِ صَوْبَ خُطُوطِ الْعَدُوِّ حَتَّى زَأَرَتْ رَشَّاشَاتٌ عَدِيدَةٌ فِي آنٍ وَاحِدٍ، كَأَنَّ أَبْوَابَ جَهَنَّمَ قَدْ فُتِحَتْ، وَخَرَّ الْكَثِيرُونَ وَانْبَطَحَ النَّاجُونَ عَلَى الأَرْضِ وَرَاءَ أَيِّ شَيْءٍ أَمْكَنَهُمْ أَنْ يَتَّخِذُوهُ حِجَابًا وَاقِيًا وَرَدُّوا عَلَى نَارِ الْعَدُوِّ بِالْمِثْلِ. وَتَكَرَّرَتْ مُحَاوَلاَتُ الْهُجُومِ وَلَكِنَّ الْخَسَائِرَ كَانَتْ مُوجِعَةً فَانْتَبَهَ الضَّابِطُ إِلَى وَكْرِ رَشَّاشَاتِ الْعَدُوِّ وَصَاحَ: «يَا أَحْمَدُ لاَ بُدَّ مِنْ وَضْعِ اللُّغْمِ لِسَحْقِ الْجِدَارِ! ازْحَفْ، سَوْفَ تَحْرُسُكَ رَشَّاشَاتُنَا – بِإِذْنِ اللَّهِ!»

أمين فارس ملحس

RIJEČI

صَوْب - u pravcu, prema	وَاقِيًا - zaštitni, nešto što čuva
خُطُوطٌ - linije	رَدَّ - vratiti
زَأَرَ - kliktati	تَكَرَّرَ - ponoviti se
رَشَّاشَاتٌ - mitraljezi	مُحَاوَلاَتٌ - nastojanja, pokušaji
عَدِيدَةٌ - brojni	خَسَائِرُ - šteta, gubitak
خَرَّ - pasti, baciti se	مُوجِعَةٌ - bolan
انْبَطَحَ - ispružiti se, leći	انْتَبَهَ - primijetiti, opaziti
نَاجُونَ - spašeni	ضَابِطٌ - oficir
حِجَابٌ - zaklon, prepreka	وَكْرٌ - gnijezdo, bunker

أعْدَاءٌ - neprijatelji

صَاحَ - povikati

مُتَأَهِّبٌ - pripravan

لاَ بُدَّ - mora (š), mora se

هُجُومٌ - napad

وَضْعٌ - postavljanje

مَلْمَسٌ - dodir, kontakt

لَغْمٌ - mina

قُوَّةٌ - snaga

جِدَارٌ - zid(ovi)

أَحَسَّ - osjećati

ازْحَفْ - puži, kreni!

قَادِرٌ - moćan, snažan

رَبَضَ - ležati, čučati

سَحْقٌ - rušenje

حُمَاةٌ - borci, čuvari

فَجْأَةً - iznenada

وَرَاءَ - iza

ارْتَفَعَ - odjeknuti, začuti se

مَتَارِيسُ - transhea, zaklon

صَوْتٌ - glas

أَكْيَاسٌ - vreće

قَائِدٌ - komandir

رَمْلٌ - pijesak

انْدَفَعَ - jurnuti, navaliti

مُصَوِّبًا - uperivši

خَافِضِي الرُّؤُوسِ - pognutih glava

بُنْدُقِيَّةٌ - puška

بِإِذْنِ اللَّه - s Allahovom pomoći

احْتَلَّ - zauzeti, okupirati

حَرَسَ ـُ - čuvati, paziti, štititi

عَدُوٌّ - neprijatelj

تمرينات

1. Odgovori na sljedeća pitanja:

- Šta je radio Ahmed da se zaštiti u rovu?
- Šta je puška vojniku?
- Je li puška sva snaga jednom vojniku?
- Komandant je naredio napad, šta tada radi Ahmed?
- Zapucali su mnogi mitraljezi, kuda ide Ahmed?
- Kako izgleda napad u tom trenu?
- Ahmed kaže da je to kao da su se otvorila sva vrata od pakla!
- Treba izvršiti napad, Ahmed razmišlja kako?

- Komandant povika: „Ahmede puži!“ Šta to sad znači?

- Komandant mu zaželi sreću s Božijom pomoći!

- Gdje stoje tenkovi dok još nije počela bitka?

2. Evo kako bi na arapskom jeziku bila objašnjena „nejasna“ mjesta u tekstu:

– رَبَضَ أَحْمَدُ مَعَ الحماة وراء متاريس: الحُمَاةُ مُفْرَدُهُ الحَامِي وَالحامي لِلْوَطَنِ هو الذي يدْفَعُ عَنْهُ العدوّ

– المتاريس مفرده المِتْرَس وهو ما يُسْتَتَرُ بِهِ من نيران العدو – كأَكْيَاسِ الرّمل مَثَلاً

Ahmed se sa svojom družinom spustio u zaklon. Saborci, jednina je الحــامي branilac domovine, to je onaj koji je brani od neprijatelja. المَتــاريسُ jednina je اَلْمِتْرَسُ to je mjesto u koga se sakriva od neprijateljske vatre, kao vreće od pijeska, npr.:

3. Prevedi na bosanski jezik:

١) بِمَاذَا كَانَ يَشْعُرُ أَحْمَدُ وَهُوَ يَتَأَهَّبُ لِلْهُجُومِ عَلَى الْعَدُوِّ؟

٢) لِمَاذَا لَمْ يَتَمَكَّنِ الْمُهَاجِمُونَ مِنِ اقْتِحَامِ خُطُوطِ الْعَدُوِّ أَوَّلاً؟

٣) مَا هِيَ الْخُطَّةُ الَّتِي أَعَدَّهَا قَائِدُ الْهُجُومِ لِيَتَجَنَّبَ خَسَائِرَ أُخْرَى؟

٤) لِمَاذَا عُيِّنَ أَحْمَدُ لِتَنْفِيذِ هَذِهِ الْخُطَّةِ؟

٥) كَيْفَ تَبْدُو لَكَ شُجَاعَتُهُ؟

٦) لِمَاذَا قَالَ الضَّابِطُ: ازْحَفْ يَا أَحْمَدُ!

Pronominalni sufiksi u funkciji objekta

Naučili smo lične zamjenice i zapamtili da one imaju svoj dugi i kratki oblik. Kad dođu u svom kratkom obliku, onda ova vrsta zamjenica ima dvije funkcije.

a) Ako stoji uz imenicu, čini s tim riječima genitivnu vezu koju mi prevodimo našim prisvojnim zamjenicama jer ih u arapskom jeziku nema. Tako nastale sintagne mogu se deklinirati, ali pri tome dobro pazi jer pronominalni sufiks je nepromjenljiv, mijenjat će se, dakle, samo imenica, npr.:

مُدِيرُهَا - njen direktor, بِمُدِيرِهَا - sa njenim direktorom, رَأَيْتُ مُدِيرَهَا - Vidjela sam njena direktora.

b) Kad dođu uz glagole, ovi će sufiksi imati funkciju objekta, npr.:

أَخَذَتْهُ - Uzela ga je, كَلَّمْتُهَا - Govorila sam joj.

c) Ako dođe uz 3. lice množine muškog roda u perfektu, onda će se na tom glagolskom obliku izgubiti zaštitni elif, pa će npr.: mjesto سَلَّمُوانَا biti سَلَّمُونَا - Pozdravili su nas.

d) Kad dođe na 2. lice muškog roda u množini perfekta, onda se zbog blagoglasja na konzonat ispred pronominalnog sufiksa doda dug vokal -u-, npr.:

طَلَبْتُمُوهُ - Tražili ste ga, طَلَبْتُمُونِي - Tražili ste me.

Evo još jednom tebelarnog pregleda iako smo ga već ranije sreli - ali, da ponovimo:

Tabela 1.

lice	jednina	dvojina	množina
1. lice	ـِى	–	نَا
oba roda	نِي	–	نَا
2. lice m.r.	كَ	كُمَا	كُمْ
3. lice m.r.	هُ	هُمَا	هُمْ
2. lice ž.r.	كِ	كُمَا	كُنَّ
3. lice ž.r.	هَا	هُمَا	هُنَّ

Ovi se pronominalni sufiksi vežu uz jednu rječcu koja sama po sebi nema značenja - ali kad se upotrijebe samostalno, takve konstrukcije imaju službu akuzativa - a često dolaze da potvrde ili istaknu akuzativ kao takav; npr.:

مَدَحَكَ الْمُدَرِّسُ أَمْسِ - Jučer te je pohvalio profesor. Ali:

إِيَّاكَ مَدَحَ الْمُدَرِّسُ أَمْسِ - Tebe (baš tebe, ne nekog drugog) je profesor pohvalio jučer.

Evo i tih samostalnih zamjenica još jedanput:

Tabela 2.

3. lice	-	2. lice	-	1. lice	-
هُوَ - on	إِيَّاهُ - njega	أَنْتَ - ti	إِيَّاكَ - tebe m.r.	أَنَا - ja	إِيَّايَ - mene
هِيَ - ona	إِيَّاهَا - nju	أَنْتِ - ti ž.r.	إِيَّاكِ - tebe ž.r.	(čita se kratko)	
هُمَا - njih dva (dvije, dvoje)	إِيَّاهُمَا - njih d-u (dvije, dvoje)	أَنْتُمَا - vas dva (dvije, dvoje)	إِيَّاكُمَا - vas d-u (dvije, dvoje)	نَحْنُ - mi	إِيَّانَا - nas
هُمْ - oni	إِيَّاهُمْ - njih m.r.	أَنْتُمْ - vi	إِيَّاكُمْ - vas		
هُنَّ - one	إِيَّاهُنَّ - njih ž.r.	أَنْتُنَّ - vi ž.r.	إِيَّاكُنَّ - vas ž.r.		

VJEŽBA 11

فِي جَبْهَةِ الْقتَال (٢)

وَانْدَفَعَ أَحْمَدُ تَحْمِيه النِّيرَانُ مُخَلِّفًا وَرَاءَهُ فتيلاً طَويلاً كَأَنَّهُ خَيْطٌ يَرْبطُهُ بِالْحَيَاة. وَفَجأَةً شَعَرَ بِلَسْعَة تَخِزُ فَخِذَهُ الْيُمْنَى وَأَحَسَّ بِدَمِه الدَّافِئِ يَسيلُ. فَتَحَامَلَ عَلَى نَفْسه وَاسْتَأْنَفَ زَحْفَهُ يَجُرُّ سَاقًا تَزْدَادُ ثِقَلاً كُلَّمَا تَقَدَّمَ. وكَأَنَّ نَظَرَات أَصْحَابه تَتْبَعُهُ وَتَسْتَحِسُّهُ وكَأَنَّ الْحَائط يناديه وَيَجْتَذِبُهُ... وَغَزُرَ الدَّمُ السَّائِلُ مِنْ فَخْذه... هَيَّا! انْدفَاعَةٌ وَاحدَةٌ أُخْرَى، وَزَحْفَةٌ ثَانِيَةٌ، فَالْجِدَارُ قَرِيبٌ! وَجَمَعَ أَحْمَدُ مَا تَبَقَّى مِنْ قُوَّته، وَارْتَمَى عَلَى الْحَائط مُشِيرًا الى أَصْحَابِه بِإِشْعَال الْفتيل.

ثُمَّ حاول أن ينثني راجعا فَيَنْجُو بِنَفْسه لكنَّ الْفَخِذَ الثَّقِيلَةَ الْغَارِقَةَ في دَمَائِها أَقْعَدَتْهُ وَسَمَّرَتْهُ فِي مَوْضعه... وَانْفَجَرَ اللُّغْمُ وَانْتَشَرَ غُبَارٌ خَانِقٌ أَطْبَقَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَابْتَلَعَ الْعِمارةَ وَالْجُنْديَّ الْمِقْدَامَ... رَحِمَ اللَّهُ أَحْمَدَ!...

أمين فارس ملحس

Tumačenje (aš-šarhu اَلشَّرْحُ)

١) خَرَّ الْكَثِيرُونَ: سَقَطُوا جَرْحَى وَمَوْتَى.

٢) الخسائر كانت مُوجِعَةً: أَوْجَعَهُ أي آلَمَهُ فَالْمُهَاجِمُونَ تَأَلَّمُوا من كَثْرَة ضَحَايَاهُمْ.

٣) وكْرُ رَشَّاشَات الْعَدُوِّ: اَلْمَوْقِعُ الْمَنِيعُ الذي تَجَمَّعَتْ فيه رشَّاشَاتُ الْعَدُوِّ.

٤) سَتَحْرُسكَ رَشَّاشَاتُنَا: سَتَحْمِيكَ في زَحْفِكَ. فَالرَّشَّاشَاتُ عنْدَمَا تُطْلِقُ نِيرَانَها تحمي أَحْمَدَ من الخطر لأَنَّ العدوَّ الْمُشْتَغِلَ بِإِسْكَاتِهَا لاينتبه إلى زحفه.

٥) مُخَلِّفًا وراءه فتيلا طويلا: اَلْفَتِيلُ هُوَ حَبْلٌ مُتَّصِلٌ باللُّغْم يجعل تفجيره من بَعِيدٍ أَمْرًا مَيْسُورًا.

٦) تحامل على نفسه: تَمَسَّكَ بِالصَّبْرِ وتَحَكَّمَ في أَلَمه وَغَلَبَ نفسه.

٧) نَظَرَاتُ أَصْحَابِه تَسْتَحِسُّهُ: تشجّعه على مواصلة زحفِه.

٨) حاول أن ينثني رَاجعاً: أَرَادَ أَنْ يَعُودَ مِنْ حَيْثُ أَتَى لِيَبْتَعِدَ عَنْ مَكَانِ الانفجار.

٩) رَحِمَ اللَّهُ أَحْمَدَ: دُعَاءٌ بِمَعْنَى جازاهُ اللَّهُ أحسن جزاء عن بَسَالَتِه وعَلَى تضحيته.

RIJEČI

أَقْعَدَ - onesposobiti

مَوْضِعٌ - mjesto

اِنْتَشَرَ - raširiti se

خَانِقٌ - zagušljivo

اِبْتَلَعَ - progutati

جُنْدِيٌّ - vojnik, borac

رَحِمَ اللّٰهُ - Allah mu se smilovao

دَافِئٌ - topao, vruć

سَالَ ـِ - teći, curiti

تَحَامَلَ - strpljivo podnositi bol

اِسْتَأْنَفَ - nastaviti

سَاقٌ - potkoljenica

اِزْدَادَ - povećati (se)

ثَقُلَ ـُ - otežati

تَقَدَّمَ - ići naprijed

تَبِعَ ـَ - ići iza, slijediti

اِسْتَحَثَّ - podstaknuti, bodriti

ثِقَلٌ - težina

غَارِقَةٌ - oblivena (krvlju)

سَمَّرَ - prikovati

اِنْفَجَرَ - eksplodirati

غُبَارٌ - prašina

أَطْبَقَ - prekriti

عِمَارَةٌ - zgrada

مِقْدَامٌ - neustrašiv

شَعَرَ - osjećati

لَسْعَةٌ - ubod, peckanje

فَخِذٌ - bedro, stegno

يُمْنَى - desno

أَحَسَّ - osjećati

دَمٌ - krv

حَمَى – يَحْمِي - štititi, čuvati

مُخَلِّفًا - ostavljajući

نِيرَانٌ - vatra

فَتِيلاً - upaljač, štapim

طَوِيلٌ - dug

خَيْطٌ - uže, konac

رَبَطَ - vezati

حَائِطٌ - zid, gradina

نَادَى - pozivati

يَجْتَذِبُ - vuče, tegli

غَزُرَ - obilovati

سَائِلٌ - tekućina

هَيَّا - hajde

تَبَقَّى - preostati

اِرْتَمَى - baciti se

مُشِيرًا - dajući znak

اِنْثَنَى - vratiti se

نَجَا – يَنْجُو - spasiti se

1. Kad prevedeš dati tekst, saznat ćeš kako je i zašto Ahmed dao svoj život za svoju slobodu i svoju domovinu. Napiši (svojim riječima) nekoliko primjera iz života stotina naših šehida. Spomeni jednog tebi poznatog i kaži nam nekoliko rečenica iz njegovog života i borbe.

2. Odgovori na sljedeća pitanja:

1. Kako je Ahmed sebe žrtvovao?

2. Kako se odvijala borba?

3. Kad je planuo upaljač, šta se desilo?

4. Šta su mislili njegovi saborci?

5. O čemu je Ahmed razmišljao?

6. Kako je znao da je ranjen?

7. Je li se mogao vratiti natrag?

Razgovor:

U auto-kampu فِي معسكرِ السيّارات

1. Gdje je recepcija?	١) أَيْنَ يُوجَدُ مَكْتَبُ الاسْتِقْبَال؟
2. Kolika je dnevna taksa?	٢) كَمْ أَجْرَةُ يَوْمٍ وَاحِدٍ؟
3. Koliko prostora mogu zauzeti?	٣) كَمْ مِنْ فُسْحَةٍ يُمْكِنُنِي أَنْ آخُذَ؟
4. Gdje mogu postaviti šator?	٤) أَيْنَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أُقِيمَ خَيْمَةً؟
5. Ima li ovdje električne rasvjete?	٥) هَلْ يُوجَدُ هُنَا نُورُ الْكَهْرَبَاءِ؟
6. Mogu li dobiti priključak za rasvjetu?	٦) هَلْ يُمْكِنُنِي الْحُصُولُ عَلَى مُرْفَقِ الإِنَارَةِ
7. Imate li sanitarne uređaje?	٧) هَلْ عِنْدَكُمْ مَرَافِقُ صِحِّيَّةٌ؟
8. Gdje je praonica?	٨) أَيْنَ تُوجَدُ مَغْسَلَةٌ؟
9. Ima li u blizini prodavnica živežnih namirnica?	٩) هَلْ يُوجَدُ بِقُرْبٍ بَقَّالٌ؟
10. Razlikuju li se cijene od mjesta do mjesta?	١٠) هَلِ الأُجْرَةُ مُخْتَلِفَةٌ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ؟

IZRAŽAVANJE GLAGOLA IMATI

U arapskom jeziku nema glagola imati. Arapi izražavaju posjedovanje pomoću prijedloga: لِـ – عِنْدَ – مَعَ

Ono što se posjeduje stoji u nominativu. Nema neke razlike u upotrebi ovih prijedloga osim što se neki upotrebljavaju češće od drugih, kakav je slučaj sa prijedlogom لِـ - za. Ako se prijedlog لِـ upotrijebi sa kraćim oblicima ličnih zamjenica, izgovarat će se fethom, npr.

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينٌ - *Vama vaša vjera meni moja.*

Iz primjera je vidljivo da ako se radi o skraćenom obliku lične zamjenice za prvo lice tada će se prijedlog izgovarati kesrom (لِي - ja imam)

لِزَيْنَبَ عُيُونٌ جَمِيلَةٌ ili لِزَيْنَبَ عَيْنَانِ جَمِيلَتَانِ - Zejneba ima lijepe oči (ili dva lijepa oka).

Pošto su ovo ipak samo prijedlozi, sve će riječi uz koje stoje da pokažu posjedovanje, ako nisu nepromjenljive, stajati u genitivu. (U genitivu se smatraju i one na kojima se taj genitiv ne vidi) - npr.:

لَكَ سَاعَةٌ غَالِيَةٌ - Ti imaš skupocjen sat.

Kad je riječ o prijedlogu عِنْدَ - kod لَدَى - pri, kod, koji, i onako nosi to značenje, onda on pokazuje da se neko ili nešto nalazi kod nekog. Ali i to je vid posjedovanja npr.:

عِنْدَهُم أَخٌ - Brat je kod njih. Ali i: Oni imaju brata.

عِنْدِي قَلَمٌ - Olovka je kod mene. Ali i لَدَيَّ قَلَمٌ - Ja imam olovku.

Prijedlog مَعَ - s, sa izražava posjedovanje u određeno vrijeme kad se o onome što se ima govori.

VJEŽBA 12

لَوازِمُ السَّفَرِ

لَبِسَ نَجِيبٌ كِسْوَتَهُ الْجَمِيلَةَ وَأَخَذَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا فِي الْمِرْآةِ. ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِيهِ فَرَآهُ يُسَوِّي رِبَاطَ رَقَبَتِهِ وَيَشُدُّ كُمَّيْ قَمِيصِهِ وَيَرْبِطُ خَيْطَ حِذَائِهِ وَيَطْوِي مِعْطَفَهُ الْخَفِيفَ عَلَى ذِرَاعِهِ وَهُوَ يَحُثُّ زَوْجَتَهُ على هَيَّا بِنَا فَلَمْ يَبْقَ وَقْتٌ طَوِيلٌ لِلإِسْرَاعِ لأَنَّ وَقْتَ السَّفَرِ قَرِيبٌ.

– عَجِّلِي ! عَجِّلِي !

– لَقَدْ أَتْمَمْتُ، فَأَغْلِقِ الْحَقِيبَةَ !

– هَلْ وَضَعْتِ فِيهَا كُلَّ لَوَازِمِي ؟

– لَمْ أَنْسَ شَيْئًا. فَقَدْ وَضَعْتُ لَكَ كِسْوَتَيْنِ وَأَرْبَعَةَ أَقْمِصَةٍ وَأَرْبَعَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الْجَوَارِبِ وَذَلِكَ بِالإِضَافَةِ إِلَى الْمَلاَبِسِ الدَّاخِلِيَّةِ وَرِبَاطَاتِ الرَّقَبَةِ وَلَوَازِمِ النَّظَافَةِ وَالْحِلاَقَةِ...

RIJEČI

لَبِسَ - obukao je

جَمِيلَةٌ - lijepa

مِرْآةٌ - ogledalo

رَآهُ - vidio ga je

رِبَاطٌ - kravata

كُمٌّ - rukav

رَبَطَ - vezati, svezivati

طَوَى - pripremiti, saviti

عَلَى ذِرَاعٍ - pod ruku

زَوْجَتَهُ - svoju ženu (suprugu)

وَقْتُ السَّفَرِ - vrijeme putovanja

لَقَدْ أَتْمَمْتُ - već sam gotova

حَقِيبَةٌ - kofer

لَوَازِمُ - potrepština

زَوْجٌ مِنَ الْجَوَارِبِ - par čarapa

لَوَازِمُ النَّظَافَةِ - sredstva za higijenu

كِسْوَةٌ - odijelo

أَخَذَ يَنْظُرُ - stao se gledati

الْتَفَتَ - okrenuti (se)

سَوَّى - stavljati (vezati)

شَدَّ - povlačiti, zatezati

قَمِيصٌ - košulja

خَيْطُ حِذَاءٍ - pertle

مِعْطَفٌ - mantil

حَثَّ - podsticali, požurivati

لَمْ يَبْقَ - nije ostalo

عَجِّلِي ! عَجِّلِي - požuri! požuri!

أَغْلِقْ - zatvori!

حِلاَقَةٌ - brijanje

مَلاَبِسُ دَاخِلِيَّةٌ - donji veš

وَضَعَ - staviti

لَمْ أَنْسَ - nisam zaboravila

بِالإِضَافَةِ إِلَى.. - pored, uz

PRODAVNICA NOVINA مَحَلٌ لِبَيْعِ الْجَرَائِدِ

Imate li strane novine (francuske)? هَلْ عِنْدَكُمْ جَرَائِدُ أَجْنَبِيَّةٌ (فِرَنْسَاوِيَّةٌ)؟

Koje revije imate? مَاذا عِنْدَكُمْ مِنَ الْمَجَلاَّتِ؟

Ilustrirane novine imamo. عِنْدَنَا مَجَلاَّتٌ مُصَوَّرَةٌ

Imamo sportske novine. عِنْدَنَا جَرَائِدُ رِيَاضِيَّةٌ

Imamo modni žurnal. عِنْدَنَا مَجَلَّةُ الزِّيِّ

Prevedi:

Koliko knjiga imaš u svojoj biblioteci?

Koliko stanovnika ima naš glavni grad?

Naša Republika Bosna i Hercegovina imala je prije ovog rata četiri miliona stanovnika.

Ja sam imala dva brata i tri sestre.

Kad odeš na trg, vidjećeš šta sve ima tamo.

Dan ima 12 sati a noć isto toliko.

Godina ima dvanaest mjeseci.

Ljeti ima katkad malo kiše.

Zimi ima mnogo snijega u našim krajevima.

Bosna ima mnogo rijeka i lijepih šuma.

VOKATIV
(al munada - اَلْمُنَادَى)

Vokativ المنادى se upotrebljava u razgovoru (kad se nekom obratiš) ili kad nekog pozoveš. Nema dijaloga bez vokativa. Tako je i u našem jeziku. Ono što je neobično u vezi sa arapskim vokativom to je da on nema posebnog nastavka već se ime koje dolazi u službi vokativa završava na dammu ـُ ili na fethu ـَ. Da bismo znali da se u datoj prilici radi o vokativu, upotrebljavamo vokativnu česticu i to na dva načina:

a) ako je jedna riječ i stavimo je u vokativ, moramo prije svega upotrijebiti vokativnu česticu iza koje u ovom slučaju stoji damma ـُ npr.:

يا رَجُلُ - čovječe

يا أُمُّ - majko,

يا رَفِيقُ - druže,

يا سَلْمَى -Selma,

يا رَفِيقَةُ - drugarice,

يا صَدِيقُ - prijatelju, i sl.

b) ako se genitivna veza kao konstrukcija upotrijebi u svrhu dozivanja, prvi dio genitivne veze المضاف nosi na sebi fethu ـَ npr.:

يا أَيَّامَ الشَّبَابِ - dani mladosti,

يا زَهْرَ الْوَرْدِ - ružin cvijete,

يا لَيَالِي التَّعْلِيمِ - noći učenja,

يا نُورَ الشَّمْسِ - sunčeva svjetlosti, itd.

Kao što je iz primjera vidljivo, ime koje se upotrebljava u vokativu ne može imati ni određeni ni neodređeni član. To je stoga što vokativna čestica ima snagu određenog člana, pa je i logično, da se jedna riječ ne može dva puta određivati, kao što je logično da kad se nekom obratiš, on mada nepoznat, nije više neodređen.

Ako ime koje upotrebljavamo u vokativu ima na sebi određeni član iz ma kog poznatog razloga, onda se između njega i vokativne čestice upotrebljavaju čestice أَيُّهَا za muški i أَيَّتُهَا za ženski rod.

Ove čestice nemaju svoga posebnog značenja i ne upotrebljavaju se nigdje nego u vokativu. Dolaze pred određeno ime u vokativu samo zato da ublaže djelovanje vokativne čestice. Npr.:

يا أَيُّهَا النَّاسُ - ljudi!

يا أَيُّهَا الطَّالِبُونَ - studenti!

يا أَيُّهَا التَّلاَمِيذُ - učenici!

يا أَيَّتُهَا الصَّدِيقَةُ - prijateljice!

VJEŽBA 13

اَلْقُنْفُذُ الأَعْمَى (١)

وَقَفَ كَشَّافٌ يَحْرُسُ زُمَلاَءَهُ الذِينَ يَنَامُونَ فِي الْخَيْمَةِ. وَلَمَّا ظَهَرَ الْقَمَرُ وَأَضَاءَ الْمَكَانَ بِنُورِهِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَرَى مَا حَوْلَهُ، فَرَأَى ثَلاَثَةَ قَنَافِذَ تَتَّجِهُ الَى قِطْعَةِ أَرْضٍ مُجَاوِرَةٍ فِيهَا عُشْبٌ أَخْضَرُ. فَوَقَفَ يُرَاقِبُهَا فَوَجَدَهَا تَسِيرُ مُتَلاَصِقَةً حَتَّى وَصَلَتْ إِلَى الْعُشْبِ. فَوَقَفَ قُنْفُذٌ لِيَأْكُلَ وَجَرَى الآخَرَانِ هُنَا وَهُنَاكَ. وَبَعْدَ مُدَّةٍ عَادَا وَاصْطَحَبَا هذَا الْقُنْفُذَ وَسَارَا بِحِذَائِهِ. فَكَّرَ الْكَشَّافُ فِي أَمْرٍ وَلكِنَّهُ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُفَسِّرَ مَا شَاهَدَهُ.

RIJEČI

- وَقَفَ يَحْرُسُ - stajao je na straži
- زُمَلاَءَهُ - svoje drugove (kolege)
- الذينَ - koji
- يَنَامُونَ - spavaju
- فِي الْخَيْمَةِ - u šatoru
- لَمَّا - pošto
- ظَهَرَ - pojavio se
- القَمَرُ - mjesec
- أَضَاءَ - obasjao je (osvijetlio)
- بِنُورِهِ - svojim svjetlom
- إِلَى قِطْعَةِ أَرْضٍ - ka komadu zemlje
- مُجَاوِرَةٌ - susjedna
- عُشْبٌ – أَعْشَابٌ - trava, korov, bilje
- رَاقَبَ - posmatrao je, nadzirao je
- مُتَلاَصِقَةٌ - jedan uz drugog priljubljen
- لِيَأْكُلَ - da jede
- جَرَى - razišao se, krenuo, tekao
- الآخَرَانِ - druga dva
- اَلْمَكَانُ - mjesto
- مَا حَوْلَهُ - ono što je oko njega
- ثَلاَثَةُ قَنَافِذَ - tri ježa
- تَتَّجِهُ - uputili su se
- اصْطَحَبَا - pridružila su se njih dvojica
- فَكَّرَ - razmišljao je
- لَمْ يَسْتَطِعْ - nije mogao
- أَنْ يُفَسِّرَ - da objasni
- هُنَا وَهُنَاكَ - tamo i ovamo
- بَعْدَ مُدَّةٍ - poslije izvjesnog vremena
- عَادَا - vratila su se njih dvojica
- سَارَا - išla su njih dvojica
- بِحِذَائِهِ - uporedo s njim
- فِي الأَمْرِ - o ovome, o pojavi
- مَا شَاهَدَهُ - ono što je vidio
- القُنْفُذُ الأَعْمَى - slijepi jež

1. Iz datog teksta izvadi sve imenice i stavi ih u vokativ. Najprije kao neodređene pa onda kao određene.

2. Pošto si izvadila (izvadio) imenice i napravio (la) određeni ili neodređeni vokativ uz poznate riječi, stavi to sve u rečenicu.

3. Prepričaj gornji tekst a onda se sjeti jesi li nešto slično vidio (vidjela) u prirodi.

4. Traži od izviđača u sljedećim rečenicama, da:

a) pazi na drugove dok oni spavaju u šatoru.

b) gleda u ježeve dok oni traže hranu.

c) da razmišlja o onome što je vidio.

UVODNE REČENIČNE PARTIKULE

Ako želimo posebno istaći subjekat, stavljamo ispred subjekta neku česticu, npr. إِنَّ - zaista:

إِنَّ الْمُفَتِّشَ دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ - Zaista je inspektor ušao u školu.

a) Ovdje imamo akuzativ poslije čestice إِنَّ a treba da potvrdi značenje da je (stvarno on, ne neko drugi) inspektor ušao u školu. Ovdje je također lijep primjer da je (kao što se vidi) glagol ući u arapskom jeziku prelazan pa je riječ škola - direktan objekat. Evo još nekoliko primjera:

إِنَّ التِّلْمِيذَ عَلِمَ الدَّرْسَ - Učenik je zaista naučio lekciju.

إِنَّ الإِنْسَانَ عَالِمٌ - Zaista je čovjek učen.

Ova čestica je često u upotrebi pa se i druge takve partikule, ukoliko imaju isti smisao, zovu أَخَوَاتُ إِنَّ (sestre čestice إِنَّ), a to su:

لَكِنَّ - (čita se dugo ل) - ali, međutim, npr.:

لَكِنَّ خَالِدًا مُجِدٌّ - Ali, Halid je marljiv.

لَعَلَّ - možda, npr.:

لَعَلَّ الْجَيْشَ فِي الْقَرْيَةِ - Možda je vojska u selu.

b) لَيْتَ - kamo sreće (kao uzvik) npr.:

لَيْتَ دَوْلَتَنَا حُرَّةٌ - Kamo sreće da nam je država slobodna.

c) čestica لا koja stoji pred imenskom rečenicom a znači apsolutno negiranje također traži akuzativ, npr.:

لا حَيَاءَ لِمَنْ لا أدبَ لَهُ - Nema nikakva stida onaj koji nema nikakva odgoja.

لا كُفُءَ لَكَ - Tebi apsolutno niko nije ravan.

لا كِتَابَ لِي - Nemam nikakvu knjigu.

VJEŽBA 14

فِي لَيْلَةِ الْهِجْرَةِ (١)

صَارَ الْمُسْلِمُونَ يَزِيدُ عَدَدُهُمْ يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ، وَالْكُفَّارُ مُتَأَلِّمُونَ لِذَلِكَ وَخَائِفُونَ، وَلِذَلِكَ فَكَّرُوا فِي الْخَلاَصِ مِنَ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ بِطَرِيقَةٍ عَجِيبَةٍ. قَدْ أَحْضَرُوا مِنْ كُلٍّ قَبِيلَةٍ شَابًّا، وَطَلَبُوا مِنَ الشُّبَّانِ جَمِيعًا أَنْ يَشْتَرِكُوا فِي قَتْلِهِ، حَتَّى يَضِيعَ دَمُهُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ بَيْنَ الْقَبَائِلِ، فَلاَ يَسْتَطِيعُ قَوْمُهُ أَنْ يَأْخُذُوا بِثَأْرِهِ.

وَلَكِنَّ اللَّهَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَحْفَظَهُ مِنْ كُلِّ شَرٍّ. فَقَدْ أَوْحَى إِلَيْهِ بِمَا دَبَّرَهُ الْكُفَّارُ وَأَذِنَ لَهُ بِالْهِجْرَةِ إِلَى يَثْرِبَ.

وَفِي لَيْلَةِ الْهِجْرَةِ اجْتَمَعَ الشُّبَّانُ الْكُفَّارُ حَوْلَ بَيْتِ الرَّسُولِ لِيُنَفِّذُوا مَا دَبَّرُوهُ. فَلَمَّا كَانَ الْخُرُوجُ أَلْقَى اللَّهُ عَلَيْهِمُ النُّعَاسَ فَنَامُوا جَمِيعًا وَخَرَجَ الرَّسُولُ عَلَيْهِمْ وَمَرَّ مِنْ بَيْنِهِمْ وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ. وَتَرَكَ فِي مَكَانِهِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ نَائِمًا مُغَطًّى بِبُرْدَتِهِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ.

فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عَلِيٌّ وَرَأَوْهُ تَأَلَّمُوا وَسَأَلُوهُ عَنِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ غَادَرَ الدَّارَ وَهَاجَرَ. فَاغْتَاظُوا، وَرَاحُوا يَبْحَثُونَ عَنْهُ فِي كُلِّ مَكَانٍ.

PRIJEVOD - التَّرْجَمَةُ

Broj muslimana povećavao se iz dana u dan. Neznabošci su se žalostili i ljutili zbog toga, ali i bojali se. Zbog toga su razmišljali da se riješe Poslanika, Allahova milost i spas na njega, na neobičan način. Pripremili su iz svakog plemena mladića i zatražili od svih mladića da se udruže u ubistvu njegovom tako da krv Poslanikova, Allahov spas na njega, padne među plemena, pa njegov narod neće moći da preduzme osvetu. Ali, Allah koji je poslao svoga Poslanika sa uputom i sa pravom vjerom, moćan je da ga zaštiti od svakog zla. Već mu je bio objavio šta mu neznabošci spremaju i odobrio mu je preseljenje u Jasrib.

U noći preseljenja sakupili su se mladići neznabožci oko kuće Poslanikove kako bi ostvarili ono što su mu bili namijenili. Kad je došlo vrijeme izlaska, Allah je njima poslao (spustio na njih) drijemež i pospali su svi. Prošao je Poslanik (pokraj njih) i izašao između njih, a oni to nisu ni osjetili. Poslanik je ostavio na tom mjestu Aliju ibn Ebu Taliba spavajući i pokrio ga svojim ogrtačem.

Kad se Alija probudio i kad su ga ugledali, naljutili su se i pitali ga za Poslanika, Allahov spas na njega, pa je odgovorio:

On je napustio kuću i odselio. Ražestili su se i nastavili tragati za njim svuda (na svakom mjestu).

1. Zajedno smo, evo, preveli ovaj tekst. Vama ostaje da (uz pomoć prijevoda) povadite arapske riječi, i naravno da ih naučite.

U APOTECI - فِي الصَّيْدَلِيَّة

1. أَيَّةُ خِدْمَةٍ يُمْكِنُنِي أَنْ أُؤَدِّيهَا؟ - Šta vama treba (kako vas mogu uslužiti)?

2. عِنْدِي هَذِهِ الْوَصْفَةُ، هَلْ لَكَ أَنْ تُحَضِّرَهَا لِي ؟ - Imam ovaj recept, možete li mi ga pripremiti?

3. بِكُلِّ سُرُورٍ يَا سَيِّدِي - Sa velikim zadovoljstvom, gospodine!

4. مَتَى سَتَنْتَهِي مِنْ تَحْضِيرِهَا؟ - Kad će biti pripremljen?

5. فِي عَشْرِ دَقَائِقَ - Za deset minuta.

6. إِذَنْ يَجِبُ أَنْ أَنْتَظِرَ - Dakle, moram čekati.

7. نَعَمْ، بِإِمْكَانِكَ أَنْ تَنْتَظِرَ - Da, možete pričekati.

(Daj pitanja na sljedeće odgovore: ضَعْ أَسْئِلَةً لِلأَجْوِبَةِ الآتِيَةِ)

١) نَعَمْ. عَلِمَ الرَّسُولُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ بِمَا دَبَّرَهُ الْكُفَّارُ.

٢) أَلْقَى عَلَيْهِمُ اللَّهُ النُّعَاسَ فَنَامُوا.

٣) كَانَ فِي مَكَانِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ.

٤) ذَهَبَ الرَّسُولُ بَعْدَ خُرُوجِهِ إِلَى دَارِ أَبِي بَكْرٍ.

(Popuni praznine odgovarajućim izrazima: أَكْمِلْ مَا يَأْتِي بِالْعِبَارَاتِ الْمُنَاسِبَةِ)

١) وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ ......

٢) جَمَعُوا مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ شَابًّا قَوِيًّا لِـ ....

٣) .... اِجْتَمَعَ شُبَّانُ الْكُفَّارِ ....

٤) فَلَمَّا .... تَأَلَّمُوا ....

٥) فَاغْتَاظُوا .... فِي كُلِّ مَكَانٍ.

SLAGANJE SUBJEKTA I PREDIKATA U GLAGOLSKOJ REČENICI

a) U glagolskoj rečenici: Predikat je na početku rečenice, zato se ona i zove glagolska. Subjekat slijedi odmah iza glagola a može biti u množini, dvojini ili jednini. Glagol će uvijek biti u trećem licu jednine muškog ili ženskog roda, npr.:

كَلَّمَ الْمُعَلِّمُ (الْمُعَلِّمَانِ – الْمُعَلِّمُونَ) - Govorio je učitelj (dva učitelja - učitelji).

خَرَجَتِ الْمُعَلِّمَةُ (الْمُعَلِّمَتَانِ – الْمُعَلِّمَاتُ) - Izašla je učiteljica (dvije učiteljice - učiteljice).

b) Ako subjekat bude zbirna imenica ili je u ženskom rodu a nije neposredno iza glagola, glagol može stajati u oba roda, npr.:

جَاءَ (جَاءَتْ) الْيَوْمَ الأُخْتُ - Sestra je došla danas.

اِخْضَرَّ (اِخْضَرَّتْ) الشَّجَرُ - Zazelenjelo je drveće.

c) Ako subjekat bude prirodnog ženskog roda u jednini ili u dvojini ili u množini, predikat - glagol će uvijek biti u trećem licu jednine ženskog roda.

شَرِبَتْ زَيْنَبُ - Zejneba je pila.

شَرِبَتْ زَيْنَبَانِ - Dvije Zejnebe su pile.

شَرِبَتْ زَيْنَبَاتٌ - Zejnebe su pile.

d) Glagol može biti u jednini oba roda ako subjekat bude imenica ženskog roda, ali nije ženska osoba, npr.:

وَقَفَ (وَقَفَتْ) الْفُلْكُ - Stala je (zaustavila se) lađa.

فُتِحَ (فُتِحَتْ) السَّمَاءُ - Otvorilo se nebo.

e) Ako subjekat bude u pravilnom pluralu ženskog roda ili u nepravilnom pluralu (a mi smo već naučili da su svi nepravilni plurali ženskog roda), glagol će se slagati sa svojim subjektom ili će biti u jednini ženskog roda.

دَرَسَ (دَرَسَتْ) الطَّالِبَاتُ - Studenti su učili.

جَلَسَ (جَلَسَتْ) الرِّجَالُ - Ljudi su sjedili.

f) Kad subjekat bude imenica ženskog roda, ali ne slijedi odmah iza svog glagola, predikat može biti ili u ženskom ili u muškom rodu u jednini, npr.:

جَاءَ (جَاءَتْ) إِلَيْنَا فِي الضَّيْفِ الْيَوْمَ امْرَأَةٌ - Došla je danas nama u goste jedna žena.

Ako se u rečenici pojavi subjekat na prvom mjestu pa makar mu predikat i bio glagol, tada je riječ o imenskoj rečenici i u njoj postoji apsolutno slaganje, npr.:

اَلنِّسَاءُ كَتَبْنَ - Žene su pisale.

اَلرِّجَالُ كَتَبُوا - Ljudi su pisali.

اَلرَّجُلاَنِ كَتَبَا - Dva čovjeka su pisala.

VJEŽBA 15

فِي لَيْلَةِ الْهِجرَةِ (٢)

. . . اتَّجَهَ الرَّسُولُ بَعدَ أَنْ خَرَجَ مِنْ دَارِه الَى دَارِ أبي بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَمِنْ هُنَاكَ انْطَلَقَا مَعًا الَى غَارٍ يُسَمَّى «غَارَ ثَوْرٍ» فَاحتَجبَا فِيهِ عَنِ الأَنْظَارِ.

أَمَّا الْكُفَّارُ فَقَدْ ذَهَبُوا إِلَى دَارِ أَبِي بَكْرٍ، لِيَسْأَلُوهُ عَنْ مُحَمَّدٍ فَلَمْ يَجِدُوهُمَا، فَانْتَشَرُوا هُنَا وَهُنَاكَ يَبْحَثُونَ عَنِ الصَّدِيقَيْنِ قَبْلَ أَنْ تَتِمَّ هِجرَتُهُمَا.

وَفِي أَثْنَاءِ الْبَحْثِ وَصَلَتْ بِهِمْ آثَارُ الأَقْدَامِ الَى الْغَارِ. . . وَوَقَفُوا أَمَامَهُ يُرِيدُ بَعْضُهُمُ الدُّخُولَ وَلَكِنَّ كَثِيراً مِنْهُمْ قَالَ: كَيْفَ تَدْخُلُونَ هَذَا الْغَارَ وَقَدْ نَسَجَ الْعَنْكَبُوتُ خُيُوطَهُ عَلَى بَابِه؟! وَبَاضَتْ أَمَامَهُ الْحَمَامَةُ وَمَا زَالَتْ فِي مَكَانِهَا لَمْ تَتَحَرَّكْ؟! وَلَوْ أَنَّ إِنْسَانًا دَخَلَ هَذَا الْغَارَ لأَزَالَ نَسِيجَ الْعَنْكَبُوت، وَأَطَارَ الْحَمَامَةَ، فَرَجَعُوا مُقْتَنِعِينَ بِهَذَا الرَّأْيِ.

وكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي أَثْنَاءِ ذَلِكَ يَنْظُرُ فَيَرَى أَقْدَامَ الْكُفَّارِ فَيَخَافُ خَوْفًا شَدِيداً، وَلَكِنَّ الرَّسُولَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَطْمَئِنُهُ وَيَقُولُ لَهُ: «لاَ تَحزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا».

RIJEČI

نَظَرَ - vidjeti	نَسَجَ - satkati, isplesti
خَافَ - bojati se	عَنكَبُوتٌ - pauk
اطْمَأَنَّ - smiriti (se)	خُيُوطٌ - niti, konci, vlakna
لاَ تَحزَنْ - ne žalosti se! ne tuguj!	بَاضَ - nositi jaja
إِنَّ اللّٰهَ معنا - zaista je Allah uz nas	حَمَامَةٌ - golubica
أَزَالَ - ukloniti	مَا زَالَتْ فِي مَكَانِهَا - još uvijek je na svom mjestu
اتَّجَهَ - uputiti se	تَحَرَّكَ - pokrenuti (se)
رَضِيَ - biti zadovoljan	أَطَارَ - odletjeti, poplašiti
انْطَلَقَ - otići, udaljiti	رَجَعَ - vratiti
غَارٌ - pećina, špilja	رَأْيٌ - mišljenje
يُسَمَّى - nazvana	

وَصَلَ - doći, prispjeti	ثَوْر - ime jednog arap. plemena
أَقْدَامٌ - stopala (noge)	احْتَجَبَ - sakriti se
وَقَفَ - zaustaviti (se)	أَنْظَارٌ - pogledi
أَمَامَ - ispred, pred	وَجَدَ – يَجِدُ - naći
أَرَادَ - htjeti	انْتَشَرَ - raširiti se
بَعْضُهُمْ - neki od njih	هُنَا وَهُنَاكَ - tamo i ovamo
دُخُولٌ - ulazak	تَمَّ - završiti
كَيْفَ - kako	فِي أَثْنَاءِ - za to vrijeme, u međuvremenu

1. Najprije u datom tekstu pronađi sve rečenice i imenske i glagolske. Zatim u rečenicama odredi odnos subjekta i predikata.

2. Analiziraj rečenice riječ po riječ (da se pri tome vidi i vrsta riječi i njene eventualne promjene i konačno njena služba u rečenici.

3. Napiši ukratko šta si iz vježbe zapazio(la) i svojim riječima, ali da se iz toga vidi koliko si razumio(jela) dati tekst.

Odgovori na sljedeća pitanja:

1) Gdje je otišao Poslanik, a.s., iz svoje kuće i zašto?

2) Kuda su zajedno otišli Ebu Bekr i Poslanik, a.s.?

3) Gdje su se sklonili?

4) Zašto neznabošci nisu ušli u pećinu?

5) Šta su vidjeli na ulazu u pećinu?

6) Čega se bojao Ebu Bekr?

7) Šta je potom rekao Poslanik Ebu Bekru?

RAZGOVOR

فِي الْحُدُود Na granici (carini)

صَبَاحُكُمْ خَيْرًا – نَهَارُكُمْ سَعِيدًا – مَسَاءُكُمْ خَيْرًا يَا سَيِّدِي - Dobro jutro. Dobar dan. Dobra večer, gospodine.

أَهْلاً وَسَهْلاً - Dobro došli.

مِنْ فَضْلِكُمْ جَوَازَ سَفَرِكُمْ - Vašu putnu ispravu, molim.

مِنْ أَيْنَ وَصَلْتُمْ؟ - Odakle dolazite?

وَصَلْتُ مِنْ بُوسْنَة، مِنْ سَرَايَ - Došao sam iz Bosne, iz Sarajeva.

وَجِنْسِيَّتُكُمْ - Šta ste po narodnosti?

اسْمُكُمْ مِنْ فَضْلِكُمْ، لاَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقْرَأَ هَذَا - Molim vas, recite mi vaše ime, ne znam ovo pročitati.

هَلْ تُسَافِرُونَ فِي مُهِمَّةٍ رَسْمِيَّةٍ أَوْ لِسِيَاحَةٍ؟ - Putujte li poslovno ili kao turist.

رَسْمِيًّا - Poslovno.

هَلْ يُمْكِنُنِي الْحُصُولُ عَلَى تَأْشِيرَةِ الدُّخُولِ؟ - Mogu li dobiti ulaznu vizu?

جَوَازُ سَفَرِي مَا عِنْدِي، مَعَ صَدِيقِي - Moj pasoš nije kod mene, kod moga je prijatelja.!

PRIDJEVI - KOMPARACIJA
(mukaranatu-s-sifati مُقَارَنَةُ الصِّفَاتِ)

Kao i u našem jeziku i u arapskom jeziku pridjevi se mogu komparirati. Poređenje se vrši samo kod opisnih pridjeva. Komparacija ima tri stepena, iako prema paradigmi فعل superlativ nije posebno formuliran, nego se oblik komparativa odredi. Uostalom i nema posebnog imena za superlativ (samo su dva naziva za tri stepena!). Prvi stepen - pozitiv (الصِّفَةُ) izražava svojstvo nekog lica ili stvari bez pretenzija da vrši neko poređenje pa makar to lice ili stvar bili i naznačeni, npr.:

جَوُّ الرَّبِيعِ مُتَقَلِّبٌ كَجَوِّ الشِّتَاءِ - Proljetno vrijeme je promjenljivo kao i zimsko.

اَلرَّفِيقَةُ مُخْلِصَةٌ كَالأُخْتِ - Drugarica je iskrena kao sestra.

هَذِهِ الْغُرْفَةُ وَاسِعَةٌ - Ova soba je prostrana.

شَعْرُ الْبِنْتِ طَوِيلٌ كَشَعْرِي - Djevojčina kosa je duga kao i moja.

Drugi stepen اِسْمُ التَّفْضِيلِ se upotrebljava kad želimo da izvršimo poređenje dva lica ili dvije stvari i istaknemo jedno nad drugim. Pravi se od prvog stepena pomoću paradigme أَفْعَلُ bez obzira na rod i broj onoga što se poredi. Nikada nema određenog člana. Nikad ne može biti mudaf (prvi član genitivne veze). Paradigmi أَفْعَلُ se doda prijedlog مِنْ - od, nego, npr.:

اَلْبِنْتُ أَجْمَلُ مِنَ الصَّبَاحِ - Djevojka je ljepša od zore.

اَلدَّارُ أَكْبَرُ مِنْ قَلْعَةٍ - Kuća je veća nego tvrđava.

مَايَا وَزْدَنْكَا أَصْغَرُ مِنْكُمْ - Maja i Zdenka su mlađe od vas.

أَنْتُمْ أَعْلَمُ مِنْهُمْ - Vi ste učeniji od njih.

اَلتُّفَّاحُ أَحْلَى مِنْ تِينٍ وَعِنَبٍ - Jabuke su slađe od smokava i grožđa.

اَلْمُجَاهِدُونَ أَفْضَلُ مِنَ الْقَاعِدِينَ - Trudbenici su bolji od onih koji sjede.

اَلْمُتَعَلِّمَاتُ أَفْضَلُ مِنَ الْجَاهِلاَتِ - One koje su učene, bolje su od nepismenih.

Treći stepen اسم التّفضيل pravi se po istoj paradigmi kao i drugi stepen, ali se odbaci prijedlog مِنْ, i mora biti određen (اَلأَفْعَلُ). To je jedan način; a drugi je da

se paradigma أَفْـعَلُ stavi u funkciju mudafa riječi koja je određena ili da bude mudaf ličnoj zamjenici koja je u množini. Osim toga treći stepen اسم التَّفْضِيلِ se mora slagati sa imenicom kojoj pripada u rodu, broju i padežu bez obzira da li je predikat ili atribut, npr.:

اَلرَّجُلُ الأَفْضَلُ - najbolji čovjek

اَلْمَرْأَةُ الْفُضْلَى - najbolja žena

Mogu biti određeni (sa određenim članom) a mogu stajati i neodređeno. U singularu i ženskog i muškog roda mijenjaju se po nepotpunoj promjeni jer ne mogu imati neodređeni član, npr.:

اَلْبُسْتَانُ أَخْضَرُ - Bašta je zelena.

اَلْفَرَسُ أَعْمَى - Konj je slijep.

اَلْحَمَامُ أَسْوَدُ (سَوْدَاءُ) - Golubovi su crni.

Prema tome deklinacija ovih pridjeva izgledala bi ovako:

	sing. m. r.	sing. ž.r.	pl. oba roda
Nom.	أَحْمَرُ - crven	حَمْرَاءُ crvena	حُمْرٌ crveni, crvene
Gen.	أَحْمَرَ - crvena (crvenog)	حَمْرَاءَ crvene	حُمْرٍ crvenih
Akuz.	أَحْمَرَ - crvena	حمراءَ crvenu	حُمْرًا crvene

Svaki od ovih oblika može biti i određen što, razumije se, zavisi od njegove službe u rečenici. Iz gornjih primjera vidljivo je da se ovi pridjevi, kad su neodređeni, mijenjaju po nepotpunoj promjeni i imaju samo dva padežna nastavka i to ـُـَ . Kad se, međutim, upotrijebe određeno, oni se odmah mijenjaju po potpunoj promjeni, npr.:

أَكْتُبُ بِالْقَلَمِ الأَسْوَدِ - Pišem crnim perom.

Dvojina muškog roda i množina mijenjaju se kao i ostala imena. U dvojini ženskog roda se mjesto ء upotrebljava و, npr.:

اشْتَرَيْتُ قَلَمَيْنِ أَسْوَدَيْنِ - Kupila sam dva crna pera.

أَكْتُبُ بالأَقْلاَمِ السَّوْدَاءِ عَادَةً - Obično pišem crnim perima.

اَلْبِنْتُ لَهَا عَيْنَان زَرْقَاوَان - Djevojka ima dva lijepa plava oka.

Komparacija ovih pridjeva unekoliko se razlikuje od komparacije običnih

pridjeva. Svi pridjevi, koji imaju značenje fizičkih osobina i boja kao i oni koji su postali od oba participa اسم الْفَاعِلِ وَالْمَفْعُول proširenih glagolskih oblika, komparativ i superlativ prave ovako: Pošto je pozitiv ovih pridjeva na oblik أَفْعَلُ (komparativa običnih pridjeva) أَزْرَقُ - plav, أَسْوَدُ - crn i sl. Prije nego što pristupimo komparaciji valja nam odabrati pridjeve (obične) koji znače malo, mnogo, jako, i sl. (To su pridjevi kako slijedi u daljem tekstu: jak, velik, malen, mnogobrojan i sl.). Stavimo te pridjeve u komparativ i onda od pridjeva koji znači boju ili fizičku osobinu napravimo glagolsku imenicu i stavimo je u akuzativ a od participa proširenih vrsta uzmemo infinitiv i također ga stavimo u akuzativ. Ukoliko izražavamo komparativ iza svega navedenog, uzmemo i prijedlog مِنْ - od, a ukoliko pravimo superlativ na običan pridjev kojim smo se poslužili dodamo određeni član. Tako imamo:

شَدِيدٌ - jak أَشَدُّ - jači

عَظِيمٌ - velik, uzvišen أَعْظَمُ - uzvišeniji, veći

كَبِيرٌ - velik أَكْبَرُ - veći

صَغِيرٌ – قَلِيلٌ - malen أَقَلُّ - manji (nastalo od أَقْلَلُ)

كَثِيرٌ - mnogobrojan أَكْثَرُ - mnogobrojniji

بَلِيغٌ - jak, nadmoćan, jasan أَبْلَغُ - jači, nadmoćniji, jasniji

Npr.: أَبْيَضُ - bijel أَشَدُّ بَيَاضًا مِنْ - bjelji, bjelja

أَقَلُّ بَيَاضًا مِنْ - manje bijel, manje bijela

اَلأَشَدُّ بَيَاضًا - najbjelji, najbjelja

مُنْصِفٌ - pravedan أَكْبَرُ إِنْصَافًا - pravedniji, pravednija

أَكْبَرُ النَّاسِ إِنْصَافًا - najpravedniji, najpravednija

مُحْتَاجٌ - nužan, potreban أَشَدُّ احْتِيَاجًا مِنْ - potrebniji, nužniji

أَشَدُّ النَّاسِ احْتِيَاجًا - najnužniji, najpotrebniji, najnužnije, najpotrebnije

اَلرَّجُلاَنِ الأَفْضَلاَنِ - dva najbolja čovjeka

اَلْمَرْأَتَانِ الْفُضْلَيَانِ - dvije najbolje žene

اَلرِّجَالُ الأَفْضَلُونَ - najbolji ljudi

اَلنِّسَاءُ الْفُضْلَيَاتُ - najbolje žene

Oblik plurala može biti i nepravilan pa tako može أَفَاعِلُ za muški rod i فُعَلُ za ženski rod.

اَلْمُدَرِّسُ الأَعْلَمُ - najučeniji profesor ili أَعْلَمُ الْمُدَرِّسِ

اَلْمُدَرِّسَانِ الأَعْلَمَانِ - dva najučenija profesora. أَعْلَمَا الْمُدَرِّسِيْنَ

اَلْمُدَرِّسُونَ الأَعْلَمُونَ - najučeniji profesori أَعْلَمُو الْمُدَرِّسِيْنَ

اَلْمُدَرِّسَةُ العُلْمَى - najučenija profesorica عُلْمَى الْمُدَرِّسَةِ

الْمُدَرِّسَتَانِ الْعُلْمَيَانِ - dvije najučenije profesorice. عُلْمَيَا الْمُدَرِّسَاتِ

الْمُدَرِّسَاتُ الْعُلْمَيَاتُ - najučenije profesorice عُلْمَيَاتُ الْمُدَرِّسَاتِ

I kao što smo rekli, oblik plurala može biti nepravilan, npr.:

أَكَابِرُ النَّاسِ - svjetski velikani

أَصَاغِرُنَا - naši najmlađi i sl. ali أَصْغَرُنَا - najmlađi od nas

Ako upotrijebimo u superlativu oblike mudafa, on se može slagati sa svojom imenicom, a može uvijek biti u jednini muškog roda, npr.:

أَفْضَلُ الرَّجُلِ - najbolji čovjek أَفْضَلاَ (أَفْضَلُ) الرَّجُلاَنِ - dva najbolja čovjeka

فُضْلَى (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ -najbolja žena فُضْلَيَا (أَفْضَلُ) الْمَرْأَتَانِ - dvije najbolje žene

أَفْضَلُو (أَفْضَلُ) الرِّجَالِ - najbolji ljudi فُضْلَيَاتُ (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ - najbolje žene

Pridjevi koji pokazuju fizičke osobine tijela i boje dolaze na sljedeće oblike:

singular muškog roda أَفْعَلُ zelen أَخْضَرُ

singular ženskog roda فَعْلاَءُ zelena خَضْرَاءُ

dual muškog roda أَفْعَلاَنِ dva zelena أَخْضَرَانِ

dual ženskog roda فَعْلاَوَانِ dvije zelene خَضْرَاوَانِ

plural za oba roda فُعْلٌ zeleni-zelene خُضْرٌ

Kao što se iz oblika vidi, ovi pridjevi imaju već u pozitivu oblik komparativa običnih pridjeva pa ih zbog toga izdvajamo.

No bez obzira na to, oni se upotrebljavaju isto kao i ostali pridjevi, tj. mogu biti predikat ili objekat i slažu se sa imenicom uz koju stoje.

عَاقِلٌ - mudar, razuman أَقَلُّ عَقْلاً مِنْ - manje mudar, mudra, razuman(a) اَلأَشَدُّ عَقْلاً -najmudriji, najmudrija

Često se u slučaju komparacije sretnemo sa imenicama خَيْرٌ - dobro i شَرٌّ - zlo, koje se upotrebljavaju pridjevski i to u komparativu i superlativu. Kad dođu sa imenicama, onda su redovno u genitivnoj vezi. Ako dođu uz prijedlog مِنْ , onda ih prevodimo komparativom, npr.:

كَلْبٌ حَيٌّ خَيْرٌ مِنْ سَبُعٍ مَيِّتٍ - Bolje je živ pas nego mrtva zvijer (u smislu naše poslovice: Bolje vrabac u ruci nego golub na grani!)

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ - Najbolji je od ljudi onaj koji koristi ljudima.

اَلْجَهْلُ شَرُّ الْخِصَالِ - Neznanje je najgora osobina.

اَلْمَوْتُ خَيْرٌ مِنَ الْحَيَاةِ فِي الذُّلِّ - Smrt je bolja od života u poniženju.

أَعْظَمُ النَّاسِ حَقًّا عَلَى (شَيْئٍ) - Onaj koji ima najviše prava na (nešto).

اَلطُّلاَّبُ أَشَدُّ النَّاسِ احْتِيَاجاً إِلَي الْكُتُبِ - Učenicima (studentima) najviše trebaju knjige.

هُوَ أَعْظَمُ النَّاسِ إِكْرَاماً - On je najplemenitiji (od svih).

أَصْعَبُ مَا عَلَى الإِنْسَانِ مَعْرِفَةُ نَفْسِهِ - Najteže je čovjeku da upozna sam sebe.

شَرُّ النَّاسِ الْمُفْسِدُ - Smutljivac je najgori čovjek.

هَذَا الْكَلْبُ أَبْلَغُ عَوَراً مِنْ ذَلِكَ - Ovaj pas je ćoraviji od onoga.

اَلتُّفَاحُ أَشَدُّ حُمْرَةً مِنَ الإِجَّاصِ - Jabuke su crvenije od krušaka.

هُوَ شَرُّ النَّاسِ - On je najgori čovjek.

أَنْتَ مُحْتَاجٌ إِلَى هَذَا الدَّفْتَرِ وَأَنَا أَشَدُّ احْتِيَاجاً إِلَيْهِ مِنْكَ - Tebi treba ova sveska, ali ona meni treba više nego tebi.

شَرُّ الْمَصَائِبِ - Najgora nesreća.

VJEŽBA 16

مَحْمُود (١)

بَذَلَ بَعْضُ الْفَلاَّحِينَ كُلَّ مَا يَمْلِكُ مِنَ الدَّرَاهِمِ فِي سَبِيلِ تَعْلِيمِ ابْنِهِ مَحْمُود بِالْمَدْرَسَةِ. وَأَتَى يَوْمُ تَوْزِيعِ الْجَوَائِزِ وَكَانَ الْوَلَدُ قَدْ اجْتَهَدَ وَقَضَى كَامِلَ السَّنَةِ الْمَدْرَسِيَّةِ يُزَاوِلُ تَعَلُّمَهُ بِجِدٍّ وَنَشَاط. وَهَا هُوَ ذَا مَعَ أَبِيهِ بِسَاحَةِ الْمَدْرَسَةِ.

وَبَعْدَ مَا انْتَهَى النَّاظِرُ الْعَامُّ مِنْ خِطَابِهِ الافْتِتَاحِي أَخَذَ فِي سَرْدِ أَسْمَاءِ الْفَائِزِينَ عَلَى أَسْمَاعِ الْحَاضِرِينَ. فَابْتَدَأَ بِجَوَائِزِ الشَّرَفِ وَتَقَدَّمَ فِتْيَانٌ كِبَارٌ وَتَسَلَّمُوا مُجَلَّدَاتٍ ضَخْمَةً وَصَافَحَهُمُ الأَعْيَانُ مُهَنِّئِينَ. مَرَّ هَكَذَا بَعْضُ دَقَائِقَ...

RIJEČI

بَعْدَ مَا - pošto je	بَذَلَ - dao je, žrtvovao je
انْتَهَى - završio	بَعْضُ الْفَلاَّحِينَ - neki od zemljoradnika
النَّاظِرُ الْعَامُّ - glavni inspektor	كُلُّ مَا يَمْلِكُ - sve što ima
الخِطَابُ الافْتِتَاحِيُّ - pozdravni govor	الدَّرَاهِمُ - drahme /novac/ /moneta/
أَخَذَ - počeo je	سَبِيلٌ - put
سَرْدُ أَسْمَاءِ - nabrajanje imena	تَعْلِيمٌ - odgoj, obrazovanje
الفَائِزُونَ - uspješni /koji su prošli/	ابْنُهُ - svog sina
أَسْمَاعٌ - slušanje, sluh, uho	أَتَى - došao je
ابْتَدَأَ - počeo je	يَوْمٌ - dan
جَوَائِزُ الشَّرَفِ - počasne nagrade	تَوْزِيعٌ - predaja, podjela
تَقَدَّمَ - pristupali su	جَائِزَةٌ – جَوَائِزُ - uspjeh, postizanje
فِتْيَانٌ كِبَارٌ - odrasli mladići	اجْتَهَدَ - bio je marljiv, trudio se
مَدْرَسِيَّةٌ - školska	قَضَى - proveo je
زاول - ustrajao je	كُلُّ السَّنَةِ - cijela godina
بِجِدٍّ - ozbiljno	وها هو ذا - i evo ga!
نَشَاطًا - intenzivno, žustro, aktivno	سَاحَةُ الْمَدْرَسَةِ - školsko dvorište

ضَخْمَةٌ - ogromna	أَعْيَانٌ - visoke ličnosti
صَافَحَ - rukovati se	هَنَّأَ - čestitati
السَّنَةُ التَّحْضِيرِيَّةُ - pripremna godina	مَرَّ - prošla je
الجَائِزَةُ الْعُلْيَا - prva nagrada, visoka	هَكَذَا - ovako
حَصَلَ عَلَى - dobio je, dostigao je	بَعْضُ دَقَائِقَ - nekoliko minuta
وَقَفَ - stao je, ustao je	النَّاظِرُ - inspektor
طِفْلٌ صَغِيرٌ - mali dječak	شَرِبَ - popio je
اتَّجَهَ - uputio se	كَأْسٌ - čaša
نَحْوَ الْمِصْطَبَةِ - prema podijumu	مَاءٌ - voda
اِسْتَمَرَّ - nastavio je	صَقْلٌ - čišćenje, poliranje, pročišćavanje
الجَائِزَةُ الأُولَى - prva nagrada	صَوْتِهِ - svog glasa
عِلْمُ الْحِسَابِ - matematika	شَرَعَ - visoko podigao, podviknuo je
عِلْمُ النَّحْوِ - gramatika	أَحْرَزَ - postigao je
كَرَّرَ - ponavljao je	حَفْلَةٌ - priredba
سَبْعَ مَرَّاتٍ - sedam puta	تَسَلَّمُوا - primali su
جَمِيعُ الْجَوَائِزِ - sve premije, nagrade	مُجَلَّدَاتٌ - svesci knjiga

1. Prevedi dati tekst uz pomoć datih i prethodno naučenih riječi. Zatim iz teksta izvadi pridjeve (obične, one koji pokazuju boje i fizičke mahane, participe).

2. Izvađene pridjeve kompariraj. Pazi, pridjevi koji pokazuju boje i fizičke osobine te participi mijenjaju se nepotpuno samo u slučaju kad nisu određeni. Vodi računa i o tome da se pridjev mora slagati sa imenicom uz koju stoji i to u potpunosti u slučaju atributa. U slučaju predikata u svemu, samo ne u određenosti i neodređenosti.

3. Od poznatih (datih) pridjeva napravi nove rečenice uz upotrebu komparacije.

4. Opiši slučaj svoj ili svog druga ili drugarice koja je dobila nagradu za najbolji uspjeh u školi.

5. Odgovori na pitanja: Gdje je bio Mahmud i njegov otac? Zašto je bila organizirana priredba? Zašto je glavni inspektor popio čašu vode popio? Koji je to učenik koji je dobio sve najbolje ocjene? Zašto je Mahmudov otac uzbuđen? Ko je čestitao odličnom učeniku uspjeh? Koga je prvog prozvao glavni inspektor?

Šta je dobio Mahmud za nagradu kao najbolji učenik?

Ima u arapskom jeziku jedna kategorija pridjeva koji već u pozitivu imaju pojačan smisao i zovu se مبالغة اسم الْفَاعِل (pridjevi koji su slični participu aktivnom). Ovi se pridjevi ne kompariraju kao što se ne kompariraju ni oni pridjevi koji svojim značenjem isključuju mogućnost komparacije (opisni pridjevi).

Npr.: مَيِّتٌ - mrtav, عُرْيَانٌ - gol

Oba participa (aktivni i pasivni) često u arapskom jeziku imaju značenje običnog pridjeva, npr.: عَالِمٌ - učen, مَعْلُومٌ - poznat, مَشْهُورٌ - znamenit ili imenice, npr.: كَاتِبٌ - pisar, مَكْتُوبٌ - pismo

Evo oblika:

فَعَلٌ – غُدَرٌ - vrlo nevjeran

فَعُلٌ – يَقُظٌ - vrlo oprezan, budan (فَعِلٌ – يَقِظٌ)

فُعُلٌ – غُفُلٌ - vrlo nemaran

فَعُولٌ – أَكُولٌ - izjelica

فُعَالٌ – عُجَابٌ - vrlo čudnovat

فَعَّالٌ – جَبَّارٌ - silnik, tiranin

فُعَّالٌ – كُبَّارٌ - vrlo veliki

فُعُّولٌ – قُدُّوسٌ - svet

فِعِّيلٌ – صِدِّيقٌ - vrlo istinit

فَاعُولٌ – فَارُوقٌ - uviđajan, koji dobro procjenjuje, razlučuje

فَيْعُولٌ – قَيُّومٌ - koji je od iskona, moćan, nadmoćan

مِفْعِيلٌ – مِسْكِينٌ - vrlo siromašan

فُعَلَةٌ – نُوَمَةٌ - pospanac

PRISVOJNI PRIDJEV
(ismu-l- mansubi اسم الْمَنْسُوب)

Pridjevi koji se prave od imena da pokažu pripadanje nekoj porodici, gradu, narodu, zanimanju, kategoriji, pravcu, shvatanju i sl. zovu se اسم الْمَنْسُوب od korijena riječi i gl. obliku نَسَبَ - pripadati.

Prave se tako da se imenici u jednini u muškom rodu jednostavno doda nastavak يٌّ pred kojim se nalazi vokal i ـِ .

Npr.: دِمَشْق - Damask, دِمَشْقِيٌّ - damašćanski, عَقْل - razum, pamet, عَقْلِيٌّ - razuman, pametan, عَرَبٌ - Arap, عَرَبِي - arapski, سِيَاسَةٌ - politika سِيَاسِيٌّ - politički, شَعْبٌ - narod, شَعْبِيٌّ - narodni itd.

Ako nam إِسْمُ الْمَنْسُوب treba od imena koje je u dvojini ili množini, valja se vratiti na oblik singulara, npr.: اثْنَان - dva, إِثْنِيٌّ - dvojni, أَخْلَاق - moral خُلُقِيٌّ - moralni.

Ako se od imena u koga je na kraju ة želi napraviti pridjev pripadanja, odbacimo ة , pa će biti npr.: (kao kod سِيَاسَةٌ)

مَدْرَسَةٌ - škola, مَدْرَسِيٌّ - školski (مَدْرَسِيَّةٌ - školska)

مَدِينَةٌ - grad, مَدَنِيٌّ - gradski (مَدَنِيَّةٌ - gradska)

Ako nam ovaj pridjev treba u ženskom rodu, onda se kao i u običnih pridjeva jednostavno doda na kraju, npr.:

اَلْجَامِعَةُ - univerzitet, اَلْجَامِعِيُّ - univerzitetski, اَلْجَامِعِيَّةُ - univerzitetska

Jednom napravljen pridjev ovim putem, kako smo to prikazali, ponaša se kao i obični pridjev, tj. ima dvojinu, pravilne plurale (m. i ž.r.) Npr.:

مِصْرُ - Egipat, مِصْرِيٌّ - egipatski, مِصْرِيَّانِ - dva egipatska, مِصْرِيُّونَ - egipatski (pl.m.r.)

مِصْرِيَّةٌ - egipatska, مِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske, مِصْرِيَّاتٌ - egipatske, (i dalje)

اَلْجَرِيدَةُ الْمِصْرِيَّةُ - egipatske novine, اَلْجَرِيدَتَانِ الْمِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske novine

اَلصَّحَفِيُّ الْمِصْرِيُّ - egipatski novinar, اَلصَّحَفِيَّانِ الْمِصْرِيَّانِ - dva egipatska novinara

اَلصَّحَفِيَّةُ الْمِصْرِيَّةُ - egipatska novinarka, اَلصَّحَفِيَّتَانِ الْمِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske novinarke i sl.

Nekad i ovaj pridjev ima svoje paradigme i tada ima značenje nekog zanimanja ili onoga koji raspolaže nekim dobrima. To su ovi oblici:

فَعَّالٌ – حَمَّالٌ - nosač, حَدَّادٌ - kovač, قَصَّابٌ - mesar

فَاعِلٌ – تَامِرٌ - vlasnik datula, لاَبِنٌ - onaj koji ima mlijeka

فَعِلٌ – طَعِمٌ - koji posjeduje hranu, لَبِسٌ - koji posjeduje odjeću

Nepravilni su oblici od ovih riječi, kao što su:

أَبٌ - otac أَبَوِيٌّ - očinski, أَخٌ - brat أَخَوِيٌّ - bratski

لُغَةٌ - jezik لُغَوِيٌّ - jezički, سَنَةٌ - godina سَنَوِيٌّ - godišnji

Npr.:

اَللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ جَمِيلَةٌ وَمَنْطِقِيَّةٌ - Arapski jezik je lijep i logičan.

اَلْجَرَائِدُ الْبُسْنَوِيَّةُ وَاسِعَةٌ - Bosanske novine su opširne.

اَلْعَادَاتُ الشَّعْبِيَّةُ مُعَلِّمَةٌ - Narodni običaji su poučni.

اَلْحُبُّ الأَخَوِيُّ فَاضِلٌ - Bratska ljubav je vrijedna.

المدرّس نَحْوِيٌّ وَلُغَوِيٌّ جَيِّدٌ - Profesor je dobar gramatičar i jezičar.

هِيَ بُسْنَوِيَّةٌ وَأَنْتِ سُورِيَّةٌ - Ona je Bosanka, a ti si Sirijka.

اَلْحُبُّ الأُمِّيُّ وإِطَاعَةُ الأَوْلاَدِ غَالٍ - Dragocjena je majčinska ljubav i dječija poslušnost.

الإِمْتِحَانُ الشَّفَوِيُّ والتَّحْرِيرِيُّ صَعْبٌ - I usmeni i pismeni ispit je težak.

لاَ حَيَاةَ لو لا الدَّوْرَةُ الدَّمَوِيَّةُ كَمَا يَلْزَمُ - Nema života ako krvotok nije kako treba.

اَلْجَارُ خَيَّاطٌ وَأَخُوهُ حَدَّادٌ - Susjed je krojač, a brat mu je kovač.

VJEŽBA 17

مَحْمُود (٢)

شَرِبَ النَّاظِرُ كَأْسَ مَاءٍ لِصَقْلِ صَوْتِه ثُمَّ شَرَعَ يَقُولُ: اَلسَّنَةُ التَّحْضِيرِيَّةُ، الجَائِزَةُ الْعُلْيَا حَصَلَ عَلَيْهَا التِّلْمِيذُ مَحْمُودٌ. فَوَقَفَ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ وَاتَّجَهَ نَحْوَ الْمِصْطَبَةِ وَأَخَذَ كِتَابًا جَمِيلاً أَحْمَرَ وَاسْتَمَرَّ النَّاظِرُ يَقُولُ الْجَائِزَةُ الأُولَى فِي عِلْمِ الْحِسَابِ – مَحْمُودٌ وَالْجَائِزَةُ الأُولَى فِي عِلْمِ النَّحْوِ مَحْمُودٌ وَالْجَائِزَةُ الأُولَى فِي الْعُلُومِ الْعَامَّةِ مَحْمُودٌ وَهَكَذَا كَرَّرَ صَوْتُ النَّاظِرِ اسْمَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَأَحْرَزَ الْوَلَدُ جَمِيعَ الْجَوَائِزِ.

1. Napravi اسْمُ الْمَنْسُوب iz svake imenice koju nađeš u tekstu.
2. Od dobivenih prisvojnih pridjeva napravi rečenice.
3. Prepričaj dati tekst i poveži, ga sa sličnim događajem iz tvoje okoline.
4. Od pridjeva مُبَالَغَةُ اسْمِ الْفَاعِلِ napravi rečenice sa određenim smislom za svaki oblik po jednu.
5. Ponovi nepravilne plurale i iz datog teksta izdvoji njihove oblike.
6. Iz datih primjera objasni sve rečenične konstrukcije.
7. Ponovi dvojinu i od poznatih riječi u dvojini napravi 10 rečenica.

NEODREĐENE, ODRIČNE I POVRATNE ZAMJENICE
SVI, SVE, SVA

Posebno nam valja istaći da arapski jezik nema više vrsta zamjenica. Naše neodređene, odrične i refleksivne (povratne) zamjenice zamjenjujemo nekim određenim imenicama koje se u arapskom jeziku ponašaju potpuno kao i svaka druga imenica (dekliniraju se i upotrebljavaju na isti način kao i svaka druga promjenljiva rije).

Umjesto naših zamjenica „neko“ i „nešto“ (u svim padežnim varijantama), u arapskom jeziku se upotrebljava izraz أَحَدٌ - jedan, neki - i za ženski rod إِحْدَى - jedna, neka, ili وَاحِدٌ i وَاحِدَةٌ.

Imenica koja dolazi sa ovim riječima uvijek je u genitivu i dosta često sa prijedlogom مِنْ, zato jer ovi izrazi imaju uglavnom i najčešće partitivno značenje, npr.: أَحَدٌ مِنْهُمْ - Jedan od njih إِحْدَى النِّسَاءِ اللاتِي حَضَرْنَ أُمِّي - Jedna od žena koje su prisutne je moja majka.

إِحْدَى الْكُتُبِ الَّتِي عَلَى الْمَكْتَبِ لَهُ - Jedna od knjiga koje su na stolu je njegova.

I kao što se iz primjera vidi, ono što bi se trebalo izraziti preko ovih zamjenica je u genitivu plurala i uvijek određeno. Potpuno isto se ponašaju i zamjenice samo su uglavnom nepromjenljive pa se padež na njima ne vidi. Npr.: إِحْدَاهُمَا - jedna od njih dvije. Imenica بَعْضُ neki, neka (bez obzira na rod) upotrebljava se jednako kao i أَحَدٌ odnosno إِحْدَى npr.: بَعْضُ النَّاسِ صَادِقُونَ - Neki ljudi su iskreni.

بَعْضُ الأُمَّهَاتِ مَا كَرِيمَاتٌ - Neke majke nisu milostive.

بَعْضُ الأَطْفَالِ مَا مُطِيعَةٌ - Neka djeca nisu poslušna.

بَعْضُ الطَّالِبِينَ مُجِدُّونَ - Neki su učenici veoma marljivi.

بَعْضُ أَصْدِقَائِنَا صَحَفِيُّونَ - Neki naši prijatelji su novinari.

Kad se riječ بَعْضٌ upotrebljava poslije singulara neke imenice, onda ona pokazuje dio neke cjeline, npr.:

سَافَرْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ - Putovali smo dan ili neki dio dana.

شَرِبْتُ بَعْضَ الْمَاءِ وَأَكَلْتُ بَعْضَ الْخُبْزِ - Popila sam vode i pojela hljeba.

Isto značenje ima i imenica شَيْءٌ - stvar, koja se u značenju „nešto“ dolazi onako kao i imenica بَعْضٌ samo se ova upotrebljava za neživo i za stvari uopće, npr.:

كَانَ فِي جَيْبِي شَيْءٌ مِنَ النُّقُود - Imala sam u džepu nešto novaca.

كَانَ فِي حَقِيبَتِي شَيْءٌ مِنَ الْوَرَق - U mojoj torbi je bilo nešto papira.

Mjesto neodređene zamjenice mogu se upotrebljavati i imenice إِنْسَانٌ i رَجُلٌ

npr.: جَاءَ رَجُلٌ قَبْلِي - Došao je neko prije mene.

عَرَفْتُ إِنْسَانًا يُشْبِهُكَ - Upoznala sam nekoga ko liči na tebe.

Može se u smislu neodređenosti upotrijebiti i zamjenica مَـا koja tada dolazi iza imenice i to neodređeno, npr.: كِتَابٌ مَا - neka knjiga, مَدْرَسَةٌ مَا - neka škola, بِنْتٌ مَا - neka djevojka. U izgovoru tada dolazi do jednačenja pa se sve ovo čuje kao npr.: bintumma i sl.

Imenica بَعْضٌ se upotrebljava i u značenju jedan drugog, jedan s drugim, i uzajamno. بَعْضٌ لِبَعْضٍ ، بَعْضُنَا بَعْضًا

Sve ove izraze ćemo naći i u značenju „niko“, „ništa“, ali samo u negativnoj rečenici. Dakle, ovo su istovremeno i odrične zamjenice i upotrebljavat će se potpuno jednako kao i neodređene. Npr.:

مَا جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ الْيَوْمَ - Danas niko nije došao u školu.

لَمْ أَرَ أَحَدًا أَمَامَ الدَّارِ أَمْسِ - Jučer nisam vidjela nikoga pred kućom.

مَا كَانَ لِي شَيْءٌ فِي يَدِي - Nisam imala ništa u ruci.

مَا وَجَدْتُ شَيْئًا أَمَامَكَ - Nisam ništa našla pred tobom.

Nema u arapskom jeziku ni specijalnih izraza, odnosno određenih zamjenica koje bi bile u funkciji naših refleksivnih (povratnih) zamjenica, pa se takve konstrukcije nadoknađuju imenicama: نَفْسٌ - duša, ذَاتٌ – عَيْنٌ – شَخْصٌ - osoba, koje redovno dolaze sa sastavljenim ličnim zamjenicama i tako s njima grade genitivnu vezu. Pošto se ovdje radi o pravoj imenici, one se dekliniraju, a prema licima i broju mijenja se samo sastavljena lična zamjenica. Npr.:

نَظَرَ نَفْسَهُ فِي الْمِرْآة - Gledao je sebe u ogledalu.

زَارَنِي هُوَ بِشَخْصِهِ - Posjetio me on lično.

أَخَذْتُ هَذَا الْكِتَابَ أَنَا بِذَاتِي - Tu knjigu uzela sam ja lično.

فِي نَفْسِ الْوَقْتِ كَأَنْتَ - U isto vrijeme kad i ti.

فِي الْوَقْتِ نَفْسِهِ كَأَنْتَ - U isto vrijeme kad i ti.

عِشْنَا فِي نَفْسِ الْمَدِينَةِ - Živjeli smo u istom gradu.

قُلْتِ لِي نَفْسَ الْكَلِمَاتِ كَمَا قُلْتُ لَكِ - Rekla si mi iste riječi kao i ja tebi.

كَانَ الْعُلَمَاءُ أَنْفُسُهُمْ فِي الْكُلِّيَّةِ - Na fakultetu su bili učenjaci lično.

قَرَأْنَا مَقَالاَتٍ نَفْسَهَا كَأَمْسِ - Čitali smo iste članke kao i jučer.

Valja istaći da se ove riječi mogu upotrijebiti i pridjevski kao što je iz zadnja dva-tri primjera vidljivo.

Imenicama غَيْرٌ i عَدَمٌ izražavamo nepostojanje onoga (lica, stvari, osobine i sl.) uza šta upotrijebimo ove riječi, pa to, donekle, odgovara našim odričnim zamjenicama. Treba samo istaći da se imenica عَدَمٌ upotrebljava samo uz imenice dok izraz غَيْرٌ može da doći i uz zamjenice, pridjeve i druge riječi. Kombinirati sa ovim dvjema imenicama se može vrlo široko. Npr.:

فِي غَيْرِ هٰذَا الْمَكَانِ - na drugom mjestu

عَدَمُ الاشْتِبَاكِ - neuplitanje

عَدَمُ الالْتِفَاتِ - nepažnja, neobazrivost

عَدَمُ الامْكَانِ - nemogućnost

عَدَمُ التَّرْتِيبِ - nered

عَدَمُ التَّدَخُّلِ - nemiješanje

عَدَمُ الاخْتِبَارِ - neiskustvo

عَدَمُ الانْحِيَازِ - neangažiranje

غَيْرُ ذِي خُطُورَةٍ - beznačajan, nevažan

غَيْرُ نِهَايَةٍ - beskonačnost

بِغَيْرِ قَلِيلٍ مِن الْمَرَارَةِ - ne bez izvjesne gorčine

عَدَمُ الاهْتِمَامِ - nepažnja

إِلَى غَيْرِ النِّهَايَةِ - do beskraja

عَدَمُ التَّنَاسُبِ - nesklad

غَيْرُ ذِي مَوْضُوعٍ - nije na dnevnom redu

أَرْضُ غَيْرِهِ - tuđa zemlja

عَلَى غَيْرِ رَغْبَةٍ مِنْهُ - protiv svoje volje

Na sličan način se u arapskom jeziku izražava naša zamjenica „svi, sve, sva" i pridjevski izraz „svaki, svaka, svako." U tu svrhu u arapskom jeziku upotrebljavamo izraze جَمِيعٌ i كُلٌّ, koji obično dolaze u genitivnoj vezi sa riječju uz koju stoje. Ta genitivna veza može biti i određena i neodređena. Ako je genitivna veza neodređena i mudaf ilejhi stoji u jednini, onda كُلٌّ znači svaki, svaka, svako, npr.:

كُلُّ مَدِينَةٍ - svaki grad

أَعْرِفُ كُلَّ كَلِمَتِكَ - znam svaku tvoju riječ

كُلُّ وَاحِدٍ يَعِيشُ حَيَاتَهُ - svako živi svoj život

كُلُّ إِنْسَانٍ - svaki čovjek

Ako كُلٌّ dođe u određenoj genitivnoj vezi, onda znači „sav, sva, svo, ili cio, cijela, cijelo". Na isti način se uzima i prevodi i izraz جَمِيعٌ, npr.:

كَتَبْتُ كُلَّ الدَّرْسِ - Napisala sam cijelu zadaću.

خَرَجَ كُلُّ التَّلَامِيذِ مِنَ الْمَدْرَسَةِ - Svi su učenici izašli iz škole.

هَذِهِ وَظِيفَتُنَا جَمِيعُنَا - To je dužnost svih nas.

تُنَظَّمُ فِي كُلِّ الْعَالَمِ مُظَاهَرَاتٌ ضِدَّ الْحَرْبِ - U cijelom svijetu se organiziraju demonstracije protiv rata.

Ove dvije riječi mogu doći i poslije imenice na koju se odnose, ali tada bi se morale pojačati sastavljenim ličnim zamjenicama, onom koja odgovara licu i rodu riječi koju smo upotrebljavali, npr.:

فِي الدَّارِ كُلِّهَا - u cijeloj kući

بَيْنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ - među svim ljudima

فِي الْمَدِينَةِ كُلِّهَا - u cijelom gradu

VJEŽBA 18

سمع عمر نصيحة والده

سَافَرَ عُمَرُ بِالْقِطَارِ مَعَ أَبِيهِ وَجَلَسَ عَلَى الْمَقْعَدِ الْمُجَاوِرِ لَهُ. وَلَمَّا نَزَلَ أَحَدٌ مِنَ الرُّكَّابِ خَلاَ الْمَقْعَدُ الَّذِي أَمَامَ عُمَرَ فَمَدَّ رِجْلَيْهِ وَوَضَعَ حِذَاءَهُ عَلَيْهِ. وَشَاهَدَهُ أَبُوهُ فَقَالَ لَهُ يَا عُمَرُ أَرَاكَ تَضَعُ حِذَاءَكَ عَلَى الْمَقْعَدِ الَّذِي أَمَامَكَ وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ مُعَدٌّ لِجُلُوسِ الرُّكَّابِ، إِنَّكَ قَدْ فَكَّرْتَ فِي رَاحَتِكَ وَلَكِنَّكَ لَمْ تُفَكِّرْ فِي رَاحَةِ غَيْرِكَ. أَنْزِلْ رِجْلَيْكَ وَضَعْ قَدَمَيْكَ عَلَى الأَرْضِ وَاتْرُكِ الْمَقْعَدَ خَالِيًا نَظِيفًا لِمَنْ يُحِبُّ أَنْ يَجْلِسَ عَلَيْهِ مِنَ الرُّكَّابِ. وَاعْلَمْ أَنَّ الشَّخْصَ الْمُهَذَّبَ يَحْتَرِمُ الْمُسَافِرِينَ مَعَهُ وَلاَ يَفْعَلُ مَا يُضَايِقُهُمْ، وَلاَ يَفْتَحُ النَّافِذَةَ أَوْ يُغْلِقُهَا إِلاَّ إِذَا اسْتَأْذَنَ جَارَهُ وَلاَ يُكْثِرُ مِنَ الْكَلاَمِ وَلاَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ. وَإِذَا وَجَدَ شَخْصًا مَرِيضًا أَوْ شَيْخًا كَبِيرًا فِي السِّنِّ تَرَكَ مَكَانَهُ لَهُ لِيَجْلِسَ فِيهِ.

سَمِعَ عُمَرُ نَصِيحَةَ وَالِدِهِ وَعَمِلَ بِهَا فِي سَفَرِهِ...

RIJEČI

سَافَرَ - putovao je

بِالْقِطَارِ - vozom

جَلَسَ - sjeo je

مَقْعَدٌ - sjedište (klupa)

مُجَاوِرٌ - susjedni

نَزَلَ - izašao je, spustio se

رُكَّابٌ - putnici

مَدَّ - pružio je, ispružio je

وَضَعَ - stavio je

حِذَاءٌ - cipele

رِجْلَيْهِ - svoje noge (dvije)

خَلاَ - ostao je prazan

شَاهَدَ - posmatrati

مُهَذَّبٌ - odgojen

يَحْتَرِمُ - poštuje

مُسَافِرُونَ - putnici

لاَ يَفْعَلُ - ne čini

مَا يُضَايِقُهُمْ - što im smeta

لاَ تَفْتَحْ - ne otvaraj!

نَصِيحَةٌ - savjet

عَمِلَ بِـ - ravnao se prema

كَانَ يَشْعُرُ - osjećao je

اِرْتِيَاحٌ - mir, spokojstvo

خَالَفَ - biti oprečan, suprotan, ne slagati se, proturiječiti

نَظَرَ - gledati	أَرَاكَ - vidim te
نَافِذَةٌ – نَوَافِذُ - prozori	مُعَدٌّ - predviđen, pripravljen
لا تُغْلِقْ - ne zatvaraj	جُلُوسٌ - sjedenje
لا ... إِلاَّ إِذَا - osim kad	فَكَّرْتَ - ti si razmišljao
اِسْتَأْذَنَ - tražiti dozvolu	فِي رَاحَتِكَ - svojoj udobnosti
لا تُكْثِرْ مِنَ الْكَلاَمِ - ne govori previše!	أَنْزِلْ - spusti!
لا تَرْفَعْ صَوْتَكَ - ne govori glasno!	ضَعْ- stavi!
إِذَا وَجَدَ - ako vidi	أُتْرُكْ - ostavi!
شَخْصٌ مَرِيضٌ - bolesna osoba	خَالٍ - slobodan, prazan
شَخْصٌ كَبِيرٌ فِي السِّنِّ - čovjek u godinama	نَظِيفٌ - čist
مُعَامَلَةٌ - postupak, ophođenja,	مَنْ يُحِبُّ - ko voli
أَحْسَنَ - poboljšati, unaprijediti	اِعْلَمْ - znaj!

1. Iz datog teksta, pošto si ga preveo(la), izvadi zamjenice, posebno one koje u arapskoj gramatici zamjenjujemo nekim drugim riječima.

2. Nastoj očuvati sadržaj a da promijeniš subjekte i ostale dijelove rečenica za neodređene zamjenice, povratne i odrične.

3. Na sljedeće odgovore napravi pitanja.

١) وَضَعْتُ رِجْلِي عَلَى الْمَقْعَدِ لأَنَّهُ خَلاَ مِنَ الرُّكَّابِ.

٢) لا، مَا أُحِبُّ أَنْ أَجْلِسَ عَلَى مَقْعَدٍ غَيْرِ نَظِيفٍ.

٣) نَعَمْ، أُحِبُّ أَنْ أُعَامِلَ النَّاسَ مُعَامَلَةً حَسَنَةً.

٤) أَحْتَرِمُهُمْ وَلاَ أُضَايِقُهُمْ وَأُجْلِسُ الضَّعِيفَ مِنْهُمْ فِي مَكَانِي.

٥) أَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَمَا أَرْكَبُ مَعَ النَّاسِ فِي الْقِطَارِ أَوِ السَّيَّارَةِ.

٦) نَعَمْ، سَأَعْمَلُ بِنَصِيحَتِكَ.

4. Prevedi sljedeće rečenice;

Sjedište je ostalo prazno pošto je sišao neki putnik.

Omar je stavio svoje cipele na sjedište koje je bilo ispred njega.

Šta misliš, **Omare**, o udobnosti drugih (osim tebe)?

Omar je poslušao savjet svoga oca.

Omar se nije suprotstavljao savjetu svoga oca.

5. Ispričaj jedno svoje putovanje vozom. Opiši ko je bio s tobom u istom kupeu gdje si putovao (la) i zašto? Kada si putovala i koliko dugo? Koga si upoznao?

GLAVNI (OSNOVNI) BROJEVI OD 21-1000

muški rod	ženski rod
21 أَحَدٌ (وَاحِدٌ) وَعِشْرُونَ	إِحْدَى وَعِشْرُونَ
22 إِثْنَانِ وَعِشْرُونَ	إِثْنَتَانِ وَعِشْرُونَ
23 ثَلاَثَةٌ وَعِشْرُونَ	ثَلاَثٌ وَعِشْرُونَ
24 أَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ	أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ
25 خَمْسَةٌ وَعِشْرُونَ	خَمْسٌ وَعِشْرُونَ
26 سِتَّةٌ وَعِشْرُونَ	سِتٌّ وَعِشْرُونَ
27 سَبْعَةٌ وَعِشْرُونَ	سَبْعٌ وَعِشْرُونَ
28 ثَمَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ	ثَمَانٍ وَعِشْرُونَ
29 تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ	تِسْعٌ وَعِشْرُونَ

30 ثَلاَثُونَ (dalje je isto za oba roda)

40 أَرْبَعُونَ

50 خَمْسُونَ

60 سِتُّونَ

70 سَبْعُونَ

80 ثَمَانُونَ

90 تِسْعُونَ

100 مِائَةٌ

200 مِائَتَانِ

300 ثَلاَثُمِائَةٌ

400 أَرْبَعُمِائَةٌ

500 خَمْسُمِائَةٌ

600 سِتُّمِائَةٌ

700 سَبْعُمِائَةٌ

800 ثَمَنِمِائَةٌ

900 تِسْعُمِائَةٌ

1000 أَلْفٌ

Kao što smo već naučili, brojevi od 3 do 10 imaju za muški rod nastavak ة (تَاءُ التَّـأْنِيـث), a za ženski rod ga nemaju. Isto smo tako naučili da se broj jedan drži svoga roda a da broj dva dolazi u dvojini i također u muškom rodu za mu ški rod a u ženskom za ženski. Broj 0 je صِـفْـرٌ i muškog je roda. Pošto su Arapi uveli nulu u brojeve, dobili su dekadni sistem koji je Evropa prihvatila. (Sjeti se izraza cifra u evropskim jezicima!)

Kao što se iz tabele vidi desetice od 20-90 imaju pravilan plural muškog roda i tako se i mijenjaju a vrijede za oba roda. I brojevi 100 i 1000 مِـائَةٌ i أَلْفٌ imaju za oba roda isti oblik. Obrati pažnju na pisanje riječi مِائَةٌ ima dvije nepravilnosti: nad م stoji elif a ispod njega kesra - hemze stoji u dijelu slova ى a iznad njega je fetha!

Rod uz brojeve odlučuje jednina imenice uz koju broj stoji i na koju se odnosi, npr.:

ثَلاَثَةُ رِجَالٍ - tri čovjeka

أَرْبَعُ سُفُنٍ - četiri lađe

U prvom primjeru broj je sa ة u muškom rodu jer je imenica رَجُلٌ u muškom rodu, a drugi slučaj je u ženskom rodu jer je imenica سُفُنٌ u jednini سَفِينَةٌ lađa.

Imenica صِفْرٌ se deklinira kao imenica potpune deklinacije.

Iza brojeva od 11 - 99 imenica je uvijek u akuzativu singulara, npr.:

سَبْعَةَ عَشَرَ رَجُلاً - 17 ljudi

سَبْعَ عَشَرَةَ امْرَأَةً - 17 žena

Imenice مِائَةٌ 100 te أَلْفٌ - 1000 i مِلْيُونٌ 1.000.000 uvijek stoje kao المضاف imenici uz koju se nađu i taj je genitiv jednina (jer, po logici stvari, broj sobom kaže koliko je toga što se broji) npr.:

مِائَةُ رَجُلٍ - 100 ljudi

أَلْفُ امْرَأَةٍ - 1000 žena

مِلْيُونُ نَفْسٍ - mlion duša

Neodređen broj (približno izražen) nastaje kad se desetici u akuzativu doda nastavak يات npr.:

فِي الْخَمْسِينَاتِ - u pedesetim godinama

قَبْلَ التِّسْعِينِيَّاتِ - prije devedesetih

Kao neodređeni brojevi upotrebljavaju se izrazi:

كذا – نَيِّفٌ i نَيْفٌ - toliko

بِضْعٌ i بِضْعَةٌ - nekoliko

pri tome se izraz كذا ne mijenja, a izrazi بِضْعٌ – بِضْعَةٌ – نَيْفٌ – نَيِّفٌ mijenjaju po potpunoj deklinaciji.

Izrazi كذا – بِضْعٌ – بِضْعَةٌ se upotrebljavaju kad je broj neodređen ali ne prelazi deseticu, dok se izrazi نَيْفٌ i نَيِّفٌ upotrebljavaju iza desetica stotica i hiljadica. Npr.:

خَمْسَةٌ وكَذَا دينار - pet i toliko dinara

عَشَرَةُ أَيَّامٍ وَنَيِّفٌ - deset i toliko dana

تِسْعُ سَاعَاتٍ وَبِضْعَةٌ - devet i još nekoliko sati

أَلْفُ كِتَابٍ وَنَيِّفٌ - hiljadu i toliko knjiga

Na kraju, istaknimo i ovo što je već iz datih oblika brojeva vidljivo, a to je da kod složenih brojeva dolaze najprije jedinice pa onda desetice, npr.: 15 خَمْسَةَ عَشَرَ رَجُلًا. Također je iz datih oblika vidljivo da se u složenim brojevima pojedini broj ponaša kao da je samostalan, tj. za muški rod jedinice imaju oznaku za ženski rod (ة) desetice nemaju i obrnuto je u ženskom rodu, tj. jedinice nemaju oznake za ženski rod a desetice imaju, npr.:

خَمْسَةَ عَشَرَ رَجُلًا - petnaest ljudi i خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً - petnaest žena.

I kod desetica se jedino brojevi jedan i dva slažu sa svojom imenicom. Npr.:

عَرَفْتُ اثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ مُؤَلِّفًا - Poznavala sam 22 književnika.

VJEŽBA 19

شَفْعًا أَوْ وَتْرًا

نَزَلَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَة عِنْدَ صَدِيقٍ لَهُ مِنْ أَهْلِ الْقَرْيَة. كان لصديقه مَرْأَةٌ وَوَلَدَانِ وَبِنْتَانِ وَدَجَاجٌ كَثِيرٌ وفرح الْقَرَوِيُّ بِصديقه. وَذَبَحَتْ مَرْأَتُهُ خَمْسَ دَجَاجَات. جَلَسُوا عَلَى الأَرْضِ وَحَمَلَتِ الْمَرْأَةُ الْمَائِدَةَ ثُمَّ قَالَتْ لَهُ: هَلْ تَقْسِمُ بَيْنَنَا. قَالَ الرَّجُلُ: هَلْ أَقْسِمُ شَفْعًا أَوْ وَتْرًا؟ قَالَتْ: وَتْرًا. قَالَ الرَّجُلُ: اَلْوَالِدُ وَالْوَالِدَةُ وَدَجَاجَةٌ ثَلاَثَةٌ، الْوَلَدَانِ وَدَجَاجَةٌ ثَلاَثَةٌ، الْبِنْتَانِ وَدَجَاجَةٌ ثَلاَثَةٌ، الضَّيْفُ وَدَجَاجَتَانِ ثَلاَثَةٌ. قَالُوا، لا سَتَقْسِمُ شَفْعًا. قال الرَّجُلُ نَعَمْ، الْوَالِدُ وَوَلَدَاهُ وَدَجَاجَةٌ أَرْبَعَةٌ، الْوَالِدَةُ وَبِنْتَاهَا وَدَجَاجَةٌ أَرْبَعَةٌ، الضَّيْفُ وَثَلاَثُ دَجَاجَاتٍ أَرْبَعَةٌ. أَكَلَ الدَّجَاجَاتِ وَضَحِكَ مِنْهُمْ.

RIJEČI

كَثِيرٌ - mnogo

نَزَلَ - sići, doći

فَرِحَ - obradovati se

ذَبَحَ - zaklao je

جَلَسَ - sjeo je

قَسَمَ - podijelio je

أَكَلَ - pojeo je

بَيْنَ - među, između

حَوْلَ - oko, okolo

أُلُوفٌ - hiljadice

آحَادٌ - jedinice

عَشَرَاتٌ - desetice

مِئَاتٌ - stotice

مَدَنِيٌّ ـُونَ - građanin

قَرَوِيٌّ ـُونَ - seljak

صَدِيقٌ - prijatelj

مَرْأَةٌ – نِسَاءٌ - žena, supruga

مَائِدَةٌ - sto, trpeza

ضَيْفٌ – ضُيُوفٌ - gost

دَجَاجٌ - kokoši (kao vrsta)

دَجَاجَةٌ ـ اتٌ - kokoš

ضَحِكَ - smijao se

ضَحِكَ مِنْ - ismijavao se

أَوْ - ili

شَفْعًا أَوْ وَتْرًا - par - nepar

شَفْعٌ - parni broj

وَتْرٌ - neparni broj

2. Odgovori na postavljena pitanja prikladnom rečenicom:

١) لِمَ فَرِحَ الْقَرَوِيُّ بِالْمَدَنِيِّ؟

٢) كَمْ ذَبَحَتِ الْوَالِدَةُ مِنْ دَجَاجَاتٍ؟

٣) كَمْ كَانَ حَوْلَ الْمَائِدَةِ مِنْ ضُيُوفٍ؟

٤) كَمِ الْوَالِدُ وَوَلَدَاهُ؟

٥) كَمِ الْوَالِدَانِ وَالْبِنْتَانِ؟

٦) كَمِ الْوَالِدُ وَالْوَلَدَانِ وَالْبِنْتَانِ؟

٧) كَمِ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَدَجَاجَةٌ؟

٨) كَمِ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَدَجَاجَتَانِ؟

٩) كَمِ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَثَلَاثُ دَجَاجَاتٍ؟

١٠) كَمِ الْوَالِدُ وَالْوَالِدَةُ وَالْوَلَدَانِ وَالْبِنْتَانِ؟

3. Prevedi sljedeće rečenice:

U našoj školi ima 1462 učenika.

Sarajevo ima oko 500.000 stanovnika i više.

U glavnoj ulici našeg grada ima trideset i toliko trgovina.

U ovoj školi ima 65 učionica.

Svaka učionica ima trideset i više klupa.

Grad ima pet i više parkova.

Ovo je naša trideset godina stara učionica.

Koliko ti imaš godina?

Koliko je godina tvome bratu, tvome ocu i tvojoj majci?

U jednoj učionici obično ima 35 učenika.

Godina ima 54 sedmice.

Povećaj u datom štivu brojeve od deset nadalje i uz njih u odgovarajućem padežu (pazi! do deset genitiv plurala, od 11-99 akuzativ singulara i to uvijek neodređen oblik imena!)

Odnosna rečenica اَلْجُمْلَةُ الْمَوْصُولَة

ODNOSNE (RELATIVNE) ZAMJENICE

(ismu-l-mawsuli اِسْمُ الْمَوْصُولِ)

Odnosne zamjenice se upotrebljavaju u istom smislu kao i u našem jeziku samo što pri tome treba zapamtiti neke osobenosti, to su:

a) Ima odnosnih zamjenica koje su promjenljive samo u nastavku dvojine (isto kao i u pokaznih zamjenica), ima ih potpuno nepromjnljivih, i ima ih potpuno promjenljivih.

b) Iza odnosne zamjenice (svake od njih) dolazi rečenica koja se zove odnosna (الصِّلَةُ) i koja je jedna od dvije vrste rečenica u arapskoj sintaksi. U toj rečenici mora biti lična zamjenica u trećem licu (عَائِدٌ) koja tu rečenicu spaja sa odnosnom zamjenicom. Ta se zamjenica (lična) ravna prema rodu i broju odnosne zamjenice.

c) Imenica koja se nalazi pred odnosnom zamjenicom mora biti određena.

I. Prave odnosne zamjenice

	plural	dual	singular
muški rod	اَلَّذِينَ - koji	اَللَّذَانِ - koja dvojica	اَلَّذِي - koji
		اَللَّذَيْنِ - koje dvojice, koju dvojicu	
ženski rod	الأَتِي -koje	اَللَّتَانِ - koje dvije	اَلَّتِي - koja
		اَللَّتَيْنِ - kojih dviju, koje dvije	

Npr.: اَلْغَارُ الَّذِي اخْتَفَيَا فِيهِ غَارُ ثَوْرٍ - Špilja u koju su se sklonila njih dvojica je špilja bika.

مَعْرَكَةُ بَدْرٍ هِيَ الْمَعْرَكَةُ الَّتِي هَزَّتْ كِيَانَ قُرَيْشٍ - Bitka na Bedru je sukob koji je uzdrmao egzistenciju Kurejšija.

Za dvojinu muškog roda, npr.:

عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ وَعُمَرُ ابْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّافِدَانِ الَّذَانِ يَجْرِيَانِ فِي الْعِرَاقِ هُمَا دجلةُ وَالْفُرَاتُ - Umar Ibnu-l-Hattabi i Umaru ubnu Abdi-l-Aziz su dvije rijeke koje teku kroz Irak, to su Eufrat i Tigris. (poslovica koja se odnosi na njihovu pravednost).

Za dvojinu ženskog roda, npr.:

اَلْمَقَالَتَانِ اللَّتَانِ قَرَأْتُهُمَا لِكَاتِبَةٍ عَرَبِيَّةٍ - Dva članka koja sam pročitao(la) su jedne arapske spisateljice.

Za množinu muškog roda, npr.:

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا - Allah doista štiti vjernike.

Za množinu ženskog roda, npr.:

اَللاتِي ظَفِرْنَ بِجَوَائِزِ الدَّوْلَةِ لَهُنَّ إِنْتَاجٌ أَدَبِيٌّ وَعِلْمِيٌّ رَائِعٌ - One koje su osvojile državne nagrade imaju izvanredne književne i naučne rezultate.

II. Nepromjenljive odnosne zamjenice

مَنْ - ko i مَا - što

Uvijek ostaju iste bez obzira na ono na šta se odnose. Mogu se kombinirati sa potpuno promjenljivim (pravim imenicama!) pa tako dobijamo oblike أَيُّمَنْ - ko god i أَيُّمَا - šta god, kod kojih se mijenja njihov promjenljivi dio, a ostaje nepromijenjena zamjenica مَنْ ili مَا.

مَنْ - ko (za razumna živa bića) za muški i ženski rod, za jedninu, dvojinu i množinu, npr.:

اَلرَّجُلُ مَنْ لَهُ رَأْيٌ صَائِبٌ - Čovjek je onaj koji ima ispravno mišljenje.

اَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ تَصْدُقُ النُّصْحَ - Siguran sam u onu ženu koja koristi savjet.

اَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ يَصْدُقَانِ (أَوْ تَصْدُقَانِ) النُّصْحَ - Siguran sam u ona dva čovjeka (dvije žene) koja koriste savjet.

اَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ يَصْدُقُونَ (أَوْ يَصْدُقْنَ) النُّصْحَ - Siguran sam u one koji (koje) koriste savjet.

مَا - šta, što (za nerazumna bića i stvari) muški, ženski rod: jednina, dvojina množina npr.:

نَشَرَتِ الْمَجَلَّةُ مَا كَتَبْتَ لَهَا مِنْ قِصَّةٍ - Časopis je objavio priču koju si im napisao.

(مِنْ قِصَّتَيْنِ - dvije priče)

(قِصَصٍ - priče)

III. Imenice أَيَّةٌ – أَيٌّ dolaze uvijek u genitivnoj vezi sa riječju na koju se odnose pa zato kao mudaf obavezno izgube nunaciju (neodređeni član). Međutim, kao što je iz oblika vidljivo أَيٌّ za muški i أَيَّةٌ za ženski rod, nemaju ni dvojine ni množine već dolaze uvijek u istom obliku bez obzira na broj riječi uz koju stoje.

Zamjenice مَنْ i مَا mogu se pojačavati i tada glase: مِنْ i مَنْ dalo je مِمَّنْ - iz (od) onoga koji je (od onog ko je) مِنْ i مَا dalo je مِمَّا - iz (od) čega.

Prijedlog بِـ + مَا dao je بِمَا - u čemu je

Ako prava odnosna zamjenica bude u nekom od padeža, ne može biti ispu štena العائدُ (sastavljena lična zamjenica koja se ravna po rodu i broju sa svojom imenicom), npr.:

كُرَةُ الْقَدَمِ هُوَ اللَّعِبُ الَّذِي يُحِبُّهُ الأَوْلاَدُ كُلُّهُمْ - Nogomet je igra koju vole sva djeca.

Ako je imenica na koju se odnosi odnosna zamjenica neodređena, onda se i ne upotrebljava odnosna zamjenica i takva se rečenica smatra neodređenom odnosnom rečenicom, npr.:

مَرَرْتُ بِرَجُلٍ يَنَامُ - Prošla sam pokraj čovjeka koji spava.

رَجُلٌ جَاءَ صَدِيقِي - Čovjek koji je došao je moj prijatelj.

Međutim, u obje ove vrste rečenica mora se ili naći ili pomišljati lična zamjenica (العائد). Nekad se može العائد ispustiti pa se može reći رِسَالَةٌ بَعَثْتُ mjesto

رِسَالَةٌ بَعَثْتُهَا - pismo koje sam poslala. Ali:

حَضَرَ الْجَلْسَةَ الثَّانِيَةَ أَكْثَرُ الْمَنْدُوبِينَ مِمَّا حَضَرَهَا الاولى - Drugoj je sjednici prisustvovalo više delegata nego prvoj.

Evo još nekoliko primjera:

اَلنَّاسُ الَّذِينَ لَنَا مَعَهُمْ شُغُلٌ صَالِحُونَ - Ljudi s kojima imamo posla su dobri.

اَلْحَوَادِثُ الَّتِي فِي الْجَرَائِدِ مُهِمَّةٌ - Novosti koje su u novinama su važne.

هؤلاءِ هُمُ الرِّجَالُ الَّذِينَ أَشْيَاءُهُمْ فِي الْبَيْتِ - Ovo su oni ljudi čije su stvari u kući.

النَّاسُ ثَلاَثَةٌ: فَرَجُلٌ رَجُلٌ، وَرَجُلٌ نِصْفُ رَجُلٍ، وَرَجُلٌ لا رَجُلٌ - Među ljudima ima tri vrste (karaktera): kad je čovjek čovjek, kad je čovjek pola čovjeka i kad čovjek nije čovjek.

أَمَّا الرَّجُلُ الرَّجُلُ فَذُو الرَّأْيِ وَالْمَشُورَةِ. - Kad je čovjek čovjek, on ima širinu u pogledima i potrebu za dogovaranjem.

وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي هُوَ نِصْفُ رَجُلٍ فَالَّذِي لَهُ رَأْيٌ وَلا مَشُورَةٌ. - Kad je čovjek pola čovjeka, on ima širine, ali se ne dogovara.

وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي لَيْسَ بِرَجُلٍ فَالَّذِي لَيْسَ لَهُ لا رَأْيٌ وَلا مَشُورَةٌ. - Kad čovjek nije čovjek, on nema ni mišljenja ni potrebe za dogovaranje.

PREVEDI:

Sve što će doći, blizu je.

Uzrok ove naše nesreće je naša nemarnost.

Ovo je mišljenje ono koje je ispravno.

Slika koju ti imaš je stara i znamenita.

Čitaj knjige koje koriste.

Čini dobro onima koji tebi čine dobro.

Žena koja je u našem razredu je naša profesorica.

Čovjek koji nema znanja, nema ni vrijednosti.

Ovo je drugarica čija je sestra bolesna.

Sve što god imam daću tebi.

Ko god je učio, naučio je.

VJEŽBA 20

مَشْرُوعٌ تَعَاوُنِيٌّ

اجْتَمَعَ أَهْلُ الْقَرْيَةِ وَفَكَّرُوا في عَمَلِ مَشْرُوعٍ تَعَاوُنِيٍّ يَشْتَرِكُ فِيهِ الَّذِي يُحِبُّ مِنْ أَبْنَائِهَا كَمَا تَشْتَرِكُ فِيهِ الَّتِي تُرِيدُ مِنْ فَتَيَاتِهَا وَيَعْمَلُ لِخِدْمَةِ الْقَرْيَةِ قَبْلَ أَنْ يَعْمَلَ لِلرِّبْحِ.

كَانَ الْمَشْرُوعُ لِتَرْبِيَةِ الدَّوَاجِنِ وَقَدِ اخْتَارَ لَهُ أَعْضَاؤُهُ مَجْلِسَ إِدَارَةٍ يَضُمُّ مَنْ لَهُمْ مِنْ أَبْنَاءِ الْقَرْيَةِ خِبْرَةٌ بِتَرْبِيَتِهَا فِيهِ الَّذِينَ تَخَرَّجُوا مِنْ مَدَارِسِ الزِّرَاعَةِ وَتَدَرَّبُوا عَلَى تَرْبِيَةِ الدَّوَاجِنِ وَبِهِ اللاَّتِي جَرَّبْنَ هَذِهِ التَّرْبِيَةَ. وَبَدَأَ الْعَمَلُ بَعْدَ أَنْ عَرَفَ كُلٌّ مُهِمَّتَهُ. كَانَ هُنَاكَ الَّذِينَ يَجْمَعُونَ الدَّوَاجِنَ وَالَّذِينَ يَقُومُونَ بِتَرْبِيَتِهَا وَبَيْعِهَا. وَكَانَ هُنَاكَ أَعْمَالٌ حَدَّدَ مَجْلِسُ الإِدَارَةِ أَصْحَابَهَا. تَحَدَّدَ اللَّذَانِ يَخْتَارَانِ السُّلاَلاَتِ وَتَحَدَّدَتِ اللَّتَانِ تَقُومَانِ بِالْفَحْصِ، كَمَا تَحَدَّدَ الطَّبِيبُ الَّذِي يُشْرِفُ عَلَى صِحَّةِ الدَّوَاجِنِ. وَنَجَحَ الْمَشْرُوعُ فَانْتَفَعَتْ بِهِ الْقَرْيَةُ وَعَمِلَ فِيهِ عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ أَبْنَائِهَا.

RIJEČI

اجْتَمَعَ - udružili se

أَهْلُ الْقَرْيَةِ - seljani

فَكَّرُوا - razmišljali su

مَشْرُوعٌ تَعَاوُنِيٌّ - legalna kooperacija

اشْتَرَكَ - učestvovao je

يُحِبُّ - voli

أَبْنَاءٌ – فِتْيَانٌ - mladići

لِخِدْمَةِ الْقَرْيَةِ - u službi sela

رِبْحٌ - korist, zarada, profit

تَرْبِيَةُ الدَّوَاجِنِ - uzgoj peradi

اخْتَارَ - izabrao je

أَعْضَاءُ الْمَجْلِسِ - članovi odbora

أَعْضَاءُ مَجْلِسِ الإِدَارَةِ - članovi upravnog odbora

ضَمَّ - okupili su se

خِبْرَةٌ - iskustvo

تَخَرَّجُوا مِنْ - izašli, završili

مَدَارِسُ الزِّرَاعَةِ - poljoprivredne škole

تَدَرَّبُوا - obrazovali su se

جَرَّبَ - isprobati

تَرْبِيَةٌ - uzgoj

بَدَأَ - počeo je

مُهِمَّةٌ - obaveza, dužnost, zadatak

بَيْعٌ - prodaja

حَدَّدَ - odredio

صَاحِبٌ – أَصْحَابٌ - upravnik

سُلاَلاَتٌ - podmladak, pasmina, rasa

مَشْرُوعٌ - projekat
انْتَفَعَ - okoristiti se
عَدَدٌ كَبِيرٌ - veliki broj
فَتَيَاتٌ - djevojke

فَحْصٌ - pregled, ispitivanje
طَبِيبٌ - ljekar
أَشْرَفَ - paziti
صِحَّةٌ - zdravlje
نَجَحَ - uspio je

تمرينات

1. Iz datog teksta ponovi sve vrste zamjenica koje si do sada usvojio(la).

2. Naročito obrati pažnju na odnosne zamjenice i izdvoji iz teksta odnosne rečenice.

3. Ponovi sve o imenima i genitivnoj vezi i izdvoji iz teksta imenice i posebno genitivne veze.

TABELARNI PREGLED PRAVILNOG GLAGOLA U KONJUGACIJI

Glagol يَضْرِبُ – ضَرَبَ , kao يَفْعِلُ – فَعَلَ

اَلْمُضَارِعُ		اَلْمَاضِي			
اَلْمَجْهُولُ	اَلْمَعْلُومُ	اَلْمَجْهُولُ	اَلْمَعْلُومُ		
يُضْرَبُ	يَضْرِبُ	ضُرِبَ	ضَرَبَ	jednina	
يُضْرَبَانِ	يَضْرِبَانِ	ضُرِبَا	ضَرَبَا	dvojina	اَلْغَائِبُ الْمُذَكَّرُ
يُضْرَبُونَ	يَضْرِبُونَ	ضُرِبُوا	ضَرَبُوا	množina	
تُضْرَبُ	تَضْرِبُ	ضُرِبَتْ	ضَرَبَتْ	jednina	
تُضْرَبَانِ	تَضْرِبَانِ	ضُرِبَتَا	ضَرَبَتَا	dvojina	اَلْغَائِبُ الْمُؤَنَّثُ
يُضْرَبْنَ	يَضْرِبْنَ	ضُرِبْنَ	ضَرَبْنَ	množina	
تُضْرَبُ	تَضْرِبُ	ضُرِبْتَ	ضَرَبْتَ	jednina	
تُضْرَبَانِ	تَضْرِبَانِ	ضُرِبْتُمَا	ضَرَبْتُمَا	dvojina	اَلْمُخَاطَبُ الْمُذَكَّرُ
تُضْرَبُونَ	تَضْرِبُونَ	ضُرِبْتُمْ	ضَرَبْتُمْ	množina	
تُضْرَبِينَ	تَضْرِبِينَ	ضُرِبْتِ	ضَرَبْتِ	jednina	
تُضْرَبَانِ	تَضْرِبَانِ	ضُرِبْتُمَا	ضَرَبْتُمَا	dvojina	اَلْمُخَاطَبُ الْمُؤَنَّثُ
تُضْرَبْنَ	تَضْرِبْنَ	ضُرِبْتُنَّ	ضَرَبْتُنَّ	množina	
أُضْرَبُ	أَضْرِبُ	ضُرِبْتُ	ضَرَبْتُ	jednina	اَلْمُتَكَلِّمُ
نُضْرَبُ	نَضْرِبُ	ضُرِبْنَا	ضَرَبْنَا	množina	الْمُذَكَّرُ وَالْمُؤَنَّثُ

PASIV I NJEGOVA UPOTREBA

اَلفِعْلُ الْمَجْهُولُ فاعِلُه

Iz priložene tabele vidljivo je da se glagolski oblici oba vremena mogu naći u pasivu. Prisjetimo se općih pravila gramatike da se u pasivu pojavljuju samo oni glagoli koji su prelazni. Tako je u našem jeziku, tako je i u ostalim jezicima evropske zajednice naroda. Ranije smo također utvrdili da se u arapskom jeziku smatra prelaznim i onaj glagol koji je postao prelazan pošto smo mu dodali prijedlog. Dodaćemo prijedlog onom neprelaznom glagolu koji će sa tim prijedlogom dobiti novi smisao, naravno, vodeći pri tome računa da odaberemo pravi prijedlog, jer nije svejedno koji prijedlog dodamo. Najbolje je pri tome potražiti u rječniku prvotno značenje glagola i vidjeti koji bi prijedlog mogao dati nama potrebno značenje.

Glagoli koji pripadaju prvoj vrsti (اَلثُّلاثِي الْمُجَرَّد) osim onih na oblik فَعُلَ i onih koji su po svom značenju uvijek neprelazni, dolaze po paradigmi فعل na oblik فُعِلَ, tj. prvo im se slovo uvijek čita sa -u- (ـُ) drugo sa -i- (ـِ) a treće sa -a- (ـَ) kad je riječ o prošlom vremenu (الماضي). Ako se radi o vremenu koje traje (المضارع), onda će prema paradigmi فعل na prvom slovu uvijek biti vokal -u-(ـُ), na حُرُوفُ الْمُضارِعِ početnom konzonantu - المضارع dok će prvi korjeniti konzonant biti uvijek bez vokala (سَاكِن ـْ) a srednji korijeniti konzonant uvijek se čita sa vokalom -a-(ـَ).

Npr.: طُلِبَ - tražen je يُطْلَبُ - traži se, tražiće se

Što se konjugacije tiče ona će biti ili po istom obrazcu kao i u aktivnih glagola اَلْفِعْلُ الْمَعْلُومُ فَاعِلُهُ, a promjena će se odraziti samo na vokalima kako smo upravo objasnili.

Npr.: اَلْمَاضِي لا يُذْكَرُ - Prošlost se ne spominje!

Hajde da sada analiziramo datu tabelu:

1. Ono što je odmah vidljivo to je da ne postoji neka bitna razlika između aktivnih i pasivnih oblika glagola. Sva razlika je u vokalima koji se, bez obzira na razred, u prvoj vrsti javljaju tako da prvi konzonant u prošlom vremenu ima na sebi vokal -u-(ـُ), drugi -i- (ـِ) i treći -a- (ـَ). Pri tome krajnji konzonant ostaje isti u oba slučaja.

ثَلاثَةٌ لا يُعْرَفُونَ إِلاَّ فِي ثَلاثَةِ مَوَاضِعَ - Troje se ne razaznaje osim u tri slučaja:

لاَ يُعْرَفُ الشُّجَاعُ إِلاَّ عِنْدَ الْحَرْبِ وَلاَ يُعْرَفُ الْحَكِيمُ إِلاَّ عِنْدَ الْغَضَبِ وَلاَ يُعْرَفُ الصَّدِيقُ إِلاَّ عِنْدَ الْحَاجَةِ إِلَيْهِ - Ne zna se za hrabrog osim u ratu, ne zna se za mudrog osim u srdžbi i ne zna se za iskrena prijatelja osim kad ti on zatreba.

ضُرِبَتْ هَذِهِ السِّكَّةُ فِي الْقُسْطَنْطِينِيَّةِ - Ovaj novac je kovan u Istanbulu.

هَلْ غُسِلَتْ ثِيَابُكَ؟ - Je li oprana tvoja odjeća?

اَللَّحْمُ يُحْفَظُ مُدَّةً إِنْ مُلِحَ - Meso se duže očuva kad je osloljeno.

لاَ تَظْلِمُونَ وَلاَ تُظْلَمُونَ (البَقَرَة، ٢٧٩) - Nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti.

هَذَا لَمْ يُسْمَعْ مِثْلُهُ - Slično se nije čulo.

Kad znamo ko je nosilac glagolske radnje, mi kažemo da je glagol u aktivu اَلْفِعْلُ الْمَعْلُومُ فَاعِلُهُ. Kad iz bilo kog razloga ne znamo ko je nosilac glagolske radnje, mi kažemo da je glagol u pasivu (اَلْفِعْلُ الْمَجْهُولُ فَاعِلُهُ). Pasivom, dakle, izražavamo onu radnju koja kazuje da neko trpi (ili nešto) tu radnju na sebi.

Prema tome, kad u jednoj aktivnoj rečenici imamo sve elemente, (subjekat, predikat i objekat) i kad tu rečenicu želimo iskazati u pasivu, najprije moramo izostaviti subjekat pa objekat staviti na njegovo mjesto u nominativ a glagol dovesti na paradigmu pasiva. Sad imamo pasivnu rečenicu u kojoj je mjesto subjekta zauzela ona riječ koja je bila objekat i koja se sada u novoj ulozi zove نَائِبُ الْفَاعِلِ, npr.:

يَسْأَلُ التِّلْمِيذُ الْمُدَرِّسَ لِلْبَيَانِ - Učenik pita profesora za objašnjenje.

يُسْأَلُ الْمُدَرِّسُ لِلْبَيَانِ - Profesor je upitan za objašnjenje.

عَائِشَةُ تَسْأَلُ سَلْمَى عَنِ الدَّرْسِ - Aiša pita Selmu o zadaći.

تُسْأَلُ سَلْمَى عَنِ الدَّرْسِ - Selma je upitana o zadaći.

U arapskom jeziku pasiv se upotrebljava mnogo češće nego u našem jeziku. Upotrebljava se u tri slučaja i to:

a) kad ne znamo ko je nosilac glagolske radnje

b) kad nećemo da kažemo ko je nosilac glagolske radnje

c) kad je subjekat imenica اَللّٰهُ pa se ne spominje (ovakvih primjera ima naročito mnogo i u savremenom jeziku i uopće u jeziku).

Kad pravimo pasiv od glagola koji su bili neprelazni (pa smo ih prijedlogom učinili prelaznim), onda će on (glagol) uvijek biti u trećem licu singulara mu

škog roda bez obzira na rod i broj objekta kad je ta rečenica bila u aktivnom obliku. Npr.:

خُرِجَ بِهِ - Izašlo se s njim.

خُرِجَ بِهِمَا - Izašlo se sa njima dvojicom.

خُرِجَ بِهِمْ - Izašlo se sa njima (m.r.).

خُرِجَ بِصَدِيقَيْنِ - Izašlo se sa dvojicom drugova.

خُرِجَ بِرَفِيقَةٍ - Izašlo se sa drugaricom.

خُرِجَ بِرَفِيقَتَيْنِ - Izašlo se sa dvjema drugaricama.

VJEŽBA 21

اَلرَّبِيعُ

قَدْ ذَهَبَ الشِّتَاءُ بِبَرْدِهِ الْقَارِسِ وَسُحُبِهِ الدَّهْمَاءِ وَأَمْطَارِهِ الْغَزِيرَةِ. وَأَقْبَلَ فَصْلُ الرَّبِيعِ فَجَاءَ مَعَهُ الدِّفْءُ وَجَاءَتْ مَعَهُ الشَّمْسُ وَجَاءَ مَعَهُ النُّورُ وَجَاءَتْ مَعَهُ الْحَيَاةُ. أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْحُقُولَ الَّتِي نَبَتَ زَرْعُهَا فَنَمَا وَتَرَعْرَعَ وَاكْتَسَتْ حُلَّةً خَضْرَاءَ، قَدْ زَانَتْهَا صُفْرَةُ الأُقْحُوَانِ وَحُمْرَةُ شَقَائِقِ النُّعْمَانِ.

أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْمُرُوجَ الَّتِي كَثُفَ عُشْبُهَا وَرَتَعَتْ فِيهَا النِّعَاجُ وَالْخِرْفَانُ. وَقَدْ جَلَسَ رَاعِيهَا تَحْتَ شَجَرَةٍ وَأَخَذَ يَنْفُخُ فِي مِزْمَارِهِ.

أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْبَسَاتِينَ الَّتِي أَوْرَقَتْ أَشْجَارُهَا وَأَيْنَعَتْ أَثْمَارُهَا فَرَجَعَتْ إِلَيْهَا الْعَصَافِيرُ وَعَشَّشَتْ فِيهَا تَبِيضُ وَتُفْرِخُ. أَرَأَيْتَ تِلْكَ الرِّيَاضَ الَّتِي تَفَتَّقَتْ أَزْهَارُهَا مِنْ وَرْدٍ وَقَرَنْفُلٍ وَنَرْجَسٍ وَنِسْرِينٍ. انْتَشَرَ فِيهَا الْفَرَاشُ يُرَفْرِفُ بِأَجْنِحَتِهِ الْمُخْتَلِفَةِ الأَلْوَانِ. أَرَأَيْتَ كُلَّ ذَلِكَ – كُلَّ ذَلِكَ هُوَ الرَّبِيعُ.

RIJEČI

قَدْ ذَهَبَ - već je prošla

شِتَاءٌ - zima

بَرْدٌ - studen

قَارِسٌ - žestoka hladnoća

سُحُبٌ - oblaci

دَهْمَاءُ - skupina, masa, mnoštvo

أَمْطَارٌ - kiše

غَزِيرَةٌ - obilne

دِفْءٌ - toplota

شَمْسٌ - sunce

نُورٌ - svjetlost

حَيَاةٌ - život

حُقُولٌ - njive

نَبَتَ - niknuti

زَرْعٌ - usjev

نَمَا - razvijati se, napredovati

أَقْبَلَ - dolaziti, primicati se

الرَّبِيعُ - proljeće

اكْتَسَى - obući se, zaodjenuti (se)

حُلَّةٌ - odijelo

زَانَ - ukrasiti, uresiti

الأُقْحُوَانُ - krasuljak, tratinčica

شَقَائِقُ - božur

كَثُفَ - biti gust, isprepleten; zgusnuti se

عُشْبٌ - trava, zelenilo

مُرُوجٌ - pašnjak, lug

رَتَعَ - slobodno pasti stoka

رَاعٍ - pastir

أَثْمَارٌ - polodovi	تَحْتَ شَجَرَةٍ - pod stablom
رَجَعَ إِلَى - vratiti se	أَزْهَارٌ - cvijeće
عَشَّشَ - saviti gnijezdo	وَرْدٌ - ruža
بَاضَ – يَبِيضُ - nositi jaja	قَرَنْفُلٌ - karanfil
فَرَّخَ - izleći mlade	نَرْجِسٌ - narcis
رَوْضَةٌ – رِيَاضٌ - vrt	نَسْرِينٌ - zelenkada
تَفَتَّقَ - razviti se	لَوْنٌ – أَلْوَانٌ - boja (e)
اِنْتَشَرَ - razići se	تَرَعْرَعَ - uspijevati, procvjetati
فَرَاشٌ - leptirovi	نَفَخَ - svirati
رَفْرَفَ - mahati krilima lepršati	مِزْمَارٌ - svirala
جَنَاحٌ – أَجْنِحَةٌ - krila	بَسَاتِينُ - vrtovi
مُخْتَلِفَةٌ - različit (a)	أَوْرَقَ - olistati
	أَيْنَعَ - sazreti, sazrijevati

1. Iz datog teksta izvadi sve glagole pa najprije odredi vrstu i razred a zatim ih konjugiraj i to u prošlom vremenu, vremenu koje traje i imperativu.

2. Sve glagole iz teksta stavi u pasiv i tamo gdje je to prema smislu moguće napravi nove rečenice vodeći pri tome računa kako se pravi rečenica pasivna od aktivne.

3. Prepričaj svojim riječima (iz fonda riječi koje znaš i koje su za ovaj tekst date) ono što bi za tebe bilo lijepo pri pojavi proljeća.

4. Odgovori na postavljena pitanja:

١) بَعْدَ أَيِّ فَصْلٍ يَأْتِي الرَّبِيعُ؟

٢) عُدَّ الأَزْهَارَ الَّتِي تَرَاهَا فِي الرَّبِيعِ؟

٣) مَاذَا تَفْعَلُ الْعَصَافِيرُ فِي الرَّبِيعِ؟

٤) مَا هِيَ مُمَيِّزَاتُ فَصْلِ الرَّبِيعِ؟

٥) هَلْ تُحِبُّ فَصْلَ الرَّبِيعِ؟

REDNI BROJEVI

(al-a'dadu-t-tartībiyyatu اَلأَعْدَادُ التَّرْتِيبِيَّةُ)

Kao i u ostalim jezicima, ovo su brojevi koji pokazuju koji je neko (nešto) po redu. Uvijek stoje iza imenice na koju se odnose i imaju svoj određen oblik. Po paradigmi فعل to je oblik koji je vrlo sličan participu aktivnom prve vrste glagola i uz određeni član zadržavaju logičan oblik za muški rod a ženski rod ima svoju oznaku (ة).

Redni brojevi od 1 do 10 mijenjaju se kao imenice potpune promjene. Broj, prva (اَلأُولَى) je nepromjenljiv zbog svog oblika koji ne trpi promjenu. Brojevi drugi, drugog i u akuzativu drugog imaju oblike: nom. - الثَّانِي, gen. - الثَّانِي, ak. - الثَّانِيَ, iz istih razloga kao i prva ostaju nepromjenljivi.

Brojevi od 11 do 19 su kao i glavni brojevi nepromjenljivi na fethu (ـَ) ali jedinice moraju imati određeni član ako se broj želi odrediti. Mijenjat će se samo brojevi jedanaesti i dvanaesti nom. i gen. - الحَادِي عَشَرَ i ak. - الحَادِيَ عَشَرَ i to samo jedinice nom. i gen. - الثَّانِي عَشَرَ i ak. - الثَّانِيَ عَشَرَ.

Desetice od 20 do 90 mijenjaju se kao imenice pravilne množine muškog roda i to bez obzira na rod imenice uz koju dolaze. Npr.: السَّنَةُ الأَرْبَعُونَ - četrdeseta godina, الشَّهْرُ الأَرْبَعُونَ - četrdeseti mjesec.

Kod rednih brojeva od dvadeset do sto najprije dolaze jedinice zatim desetice uz veznik و . Npr.: الثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset treća

اَلْحَادِيَةُ وَالْمِائَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu sto prva.

Nekada redni brojevi mogu doći i bez određenog člana. Kad se upotrebljavaju kao atributi, uvijek su iza imenice na koju se odnose pa se onda prema rodu, broju i padežu i određenosti ravnaju prema toj imenici.

Ako je tada imenica neodređena, i redni broj će ostati neodređen da bi zadovoljio zahtjeve imenice čiji je atribut, npr.:

الرَّجُلُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ (رَجُلٌ ثَالِثٌ وَعِشْرُونَ) - dvadeset treći čovjek

gen. الرَّجُلِ الثَّالِثِ وَالعِشْرِينَ - dvadeset trećeg čovjeka

ak. الرَّجُلَ الثَّالِثَ وَالعِشْرِينَ - dvadeset trećeg čovjeka

Redni broj prvi أَوَّلُ kao mudaf uz neku imenicu označava početak onoga što ta imenica znači. Npr.: أَوَّلُ الرَّبِيعِ - početak proljeća.

Evo rednih brojeva:

اَلأوَّلُ - prvi
اَلأولَى - prva

الثَّانِي - drugi
الثَّانِيَةُ - druga

الثَّالِثُ - treći
الثَّالِثَةُ - treća

الرَّابِعُ - četvrti
الرَّابِعَةُ - četvrta

الخَامِسُ - peti
الخَامِسَةُ - peta

السَّادِسُ - šesti
السَّادِسَةُ - šesta

السَّابِعُ - sedmi
السَّابِعَةُ - sedma

الثَّامِنُ - osmi
الثَّامِنَةُ - osma

التَّاسِعُ - deveti
التَّاسِعَةُ - deveta

العَاشِرُ - deseti
العَاشِرَةُ - deseta

الحَادِي عَشَرَ - jedanaesti
الحَادِيَةَ عَشْرَةَ - jedanaesta

الثَّانِي عَشَرَ - dvanaesti
الثَّانِيَةَ عَشْرَةَ - dvanaesta

الثَّالِثَ عَشَرَ - trinaesti
الثَّالِثَةَ عَشْرَةَ - trinaesta

الرَّابِعَ عَشَرَ - četrnaesti
الرَّابِعَةَ عَشْرَةَ - četrnaesta

الخَامِسَ عَشَرَ - petnaesti
الخَامِسَةَ عَشْرَةَ - petnaesta

السَّادِسَ عَشَرَ - šesnaesti
السَّادِسَةَ عَشْرَةَ - šesnaesta

السَّابِعَ عَشَرَ - sedamnaesti
السَّابِعَةَ عَشْرَةَ - sedamnaesta

الثَّامِنَ عَشَرَ - osamnaesti
الثَّامِنَةَ عَشْرَةَ - osamnaesta

التَّاسِعَ عَشَرَ - devetnaesti
التَّاسِعَةَ عَشْرَةَ - devetnaesta

العِشْرُونَ - dvadeseti
العِشْرُونَ - dvadeseta

اَلْحَادِي وَالْعِشْرُونَ - dvadeset prvi
الحَادِيَةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset prva

الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ - dvadeset drugi
الثَّانِيَةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset druga

الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset treći
الثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset treća itd.

المِائَةُ - stoti
المِائَةُ - stota

الحَادِي وَالْمِائَةُ - sto i prvi
الحَادِيَةُ وَالْمِائَةُ - sto i prva

الثَّانِي وَالْمِائَةُ - sto i drugi	الثَّانِيَةُ وَالْمِائَةُ - sto i druga
الثَّالِثُ وَالْمِائَةُ - sto i treći	الثَّالِثَةُ وَالْمِائَةُ - sto i treća
الأَلْفُ - hiljaditi	الأَلْف - hiljadita
الحَادِي وَالأَلْفُ - hiljadu i prvi	الحَادِيَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu i prva
الثَّانِي وَالأَلْفُ - hiljadu i drugi	الثَّانِيَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu i druga
الثَّالِثُ وَالأَلْفُ - hiljadu i treći	الثَّالِثَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu i treća
الحَادِي وَالْمِائَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu sto i prvi	الحَادِيَةُ وَالْمِائَةُ وَالأَلْفُ - hiljadu sto i prva itd.

DIONI BROJEVI (DISTRIBUTIVNI)

To su (kao i u drugim jezicima) brojevi kojim se odgovara na pitanje PO KOLIKO? Nastaju tako da se ponovi glavni broj u akuzativu, npr.:

إِثْنَيْنِ إِثْنَيْنِ - po dva   إِثْنَتَيْنِ إِثْنَتَيْنِ - po dvije

ثَلاَثَةً ثَلاَثَةً - po tri   ثَلاَثًا ثَلاَثًا - po tri (ženski r.)

Drugi je način da se glavni broj svede na jedan od dva sljedeća oblika bez obzira na rod i glasi:

أُحَادَ - po jedan(a) ili مَوْحَدَ - po jedna (po jedna)

ثُنَاءَ - po dvij(e) ili مَثْنَى - po dvije (po dva)

ثُلاَثَ - po tri ili مَثْلَثَ - po tri

رُبَاعَ - po četiri ili مَرْبَعَ - po četiri

خُمَاسَ - po pet ili مَخْمَسَ - po pet

سُدَاسَ - po šest ili مَسْدَسَ - po šest

سُبَاعَ - po sedam ili مَسْبَعَ - po sedam

ثُمَانَ - po osam ili مَثْمَنَ - po osam

تُسَاعَ - po devet ili مَتْسَعَ - po devet

مَعْشَرَ - po deset ili عُشَارَ - po deset

Poslije broja deset ovi se brojevi mogu izraziti samo ponavljanjem glavnog broja, npr.: عِشْرِينَ عِشْرِينَ - po dvadeset.

Dioni brojevi su nepromjenljivi.

Priloški (adverbni) brojevi

To su oni brojevi koji odgovaraju na pitanje koliko puta. Za ovu vrstu brojeva u arapskom jeziku se upotrebljavaju posebni izrazi koji su također nepromjenljivi i stoje uvijek na fethu, npr.:

مَرَّةً = jedan put مَرَّتَيْنِ = dva puta ثَلاَثَ مَرَّاتٍ = tri puta

دَفْعَةً = jedan put دَفْعَتَيْنِ = dva puta ثَلاَثَ دَفَعَاتٍ = tri puta

كَرَّةً = jedan put كَرَّتَيْنِ = dva puta ثَلاَثَ كَرَّاتٍ = tri puta

مَرَّاتٍ = više puta عِشْرِينَ مَرَّةً = dvadeset puta عَشَرَةَ أَضْعَافٍ = deset puta

تِسْعَ مَرَّاتٍ = devet puta خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً = dvadeset pet puta كِثَارٌ (كَاثِرٌ) = mnogobrojan

Množni (multiplikativni) brojevi

To su oni izrazi kojima se odgovara na pitanje KOLIKOSTRUK?

Prema paradigmi فَعَلَ dolaze na oblik مُفَعَّلٌ pa pošto su na tenwin (ـٌ) mijenjaju se po potpunoj promjeni. To su:

مُفْرَدٌ - jednostruk

مُثَنًّى - dvostruk

مُثَلَّثٌ - trostruk

مُرَبَّعٌ - četverostruk

مُخَمَّسٌ - peterostruk

مُسَدَّسٌ - šesterostruk

مُسَبَّعٌ - sedmerostruk

مُثَمَّنٌ - osmerostruk

مُتَسَّعٌ - deveterostruk

مُعَشَّرٌ – عُشَارِعُ - deseterostruk

خَمْسَةَ عَشَرَ - petnaestostruk

عِشْرُونَ - dvadesetostruk

مِئَوِيٌّ – مِئِينِيٌّ - stostruk

مُتَكَاثِرٌ - mnogostruk

مُتَزَايِدٌ - višestruk

Daljni množni brojevi izražavaju se glavnim brojevima

Razlomački brojevi

Za brojeve od 1 do 10 razlomački broj dolazi na oblik فُعْلٌ i فُعُلٌ. Razlomački se brojevi mijenjaju po potpunoj deklinaciji zato jer im se zadnji konzonant završava na tenwin (ـٌ), pa tako imamo:

jednina:	množina:
نِصْفٌ - jedna polovina	أَنْصَافٌ
ثُلْثٌ – ثُلُثٌ - jedna trećina	أَثْلاَثٌ
رُبْعٌ – رُبُعٌ - jedna četvrtina	أَرْبَاعٌ
خُمُسٌ - jedna petina	أَخْمَاسٌ
سُدُسٌ - jedna šestina	أَسْدَاسٌ
سُبُعٌ - jedna sedmina	أَسْبَاعٌ
ثُمُنٌ - jedna osmina	أَثْمَانٌ
تُسُعٌ - jedna devetina	أَتْسَاعٌ
عُشُرٌ - jedna desetina	أَعْشَارٌ

VJEŽA 22

اَلذَّهَبُ وَالْقَمْحُ

كَانَ لِتَاجِرٍ غَنِيٍّ شَرِيكٌ فِي دَارِهِ. أَخَذَ التَّاجِرَانِ جَرَّتَيْنِ فَجَعَلاَ فِيهِمَا ذَهَبًا وَقَمْحًا. جَرَّةٌ فِيهَا الذَّهَبُ وَجَرَّةٌ فِيهَا الْقَمْحُ، وَتَرَكَا الْجَرَتَيْنِ فِي دَارِهِمَا. خَرَجَ التَّاجِرَانِ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَكَانَ سَارِقٌ يَعْرِفُ الْجَرَّتَيْنِ لأَنَّهُ كَانَ قَدْ دَخَلَ دَارَهُمَا فَدَخَلَ دَارَ التَّاجِرَيْنِ سِرًّا وَوَجَدَ الْجَرَّتَيْنِ فَحَمَلَ إِحْدَى الْجَرَّتَيْنِ وَخَرَجَ سَرِيعًا فَذَهَبَ إِلَى دَارِهِ فِي تَعَبٍ شَدِيدٍ. لَمَّا وَصَلَ السَّارِقُ إِلَى دَارِهِ فَتَحَ الْجَرَّةَ فَنَظَرَ وَوَجَدَ الْقَمْحَ لاَ الذَّهَبَ. فَنَدِمَ السَّارِقُ وَلَمَّا خَرَجَ التَّاجِرَانِ مِنَ الْغَدِ غَلَقَا بَابَهُمَا بِالْمِفْتَاحِ...

RIJEČI

ذَهَبٌ - zlato
قَمْحٌ - pšenica
لَيْلَةٌ - noć
جَعَلَ - uradio je
تَرَكَ - ostavio je
عَرَفَ - znao je
نَدِمَ - kajao se
فَتَحَ -otvorio je
غَلَقَ - zaključao je
أَخَذَ - uzeo je

تَاجِرٌ – تُجَّارٌ - trgovac
سَارِقٌ – سُرَّاقٌ - kradljivac
سِرٌّ – أَسْرَارٌ - tajna
تَعَبٌ – أَتْعَابٌ - umor
مِفْتَاحٌ - ključ
غَنِيٌّ - bogat
سَرِيعًا - brzo
شَدِيدًا - jako, snažno
ذَاتَ لَيْلَةٍ - jedne noći
جَرَّةٌ – جِرَارٌ - vrč, krčag
شَرِيكٌ - partner, suvlasnik

1. Odgovori na pitanja:

١) مَنْ كَانَ مَعَ التَّاجِرِ الْغَنِيِّ فِي دَارِهِ؟

٢) مَا جَعَلاَ هُمَا فِي جُرَّتَيْنِ؟

٣) مَاذَا كَانَ يَعْرِفُ سَارِقٌ؟

٤) كَيْفَ أَخَذَ السَّارِقُ جَرَّةً؟

٥) مَاذَا وَجَدَ فِيهَا؟

٦) لماذا كَانَ السَّارِقُ نَادِماً؟

٧) كَيْفَ غلق التَّاجِرُ دَارَهُ؟

٨) هَلْ عِنْدَكَ شَرِيكٌ فِي عَمَلِكَ؟

2. Prevedi sljedeće rečenice:

a) Vidjela sam ovu predstavu tri puta.

b) Čula sam ovu pjesmu devet puta do sada.

c) Učenici ulaze u školu jedan po jedan.

d) Vojnici katkad idu i po deset.

e) Kupila sam pola kilograma sira i kilogram mesa.

f) Izdijeli ovaj iznos na desetinu!

g) Koliko je jedna četvrtina kilograma ovog meda?

h) Koji je danas datum? Zar nije danas petnaesti april?

i) Ako ovo budeš naučio, imat ćeš mnogostruku korist.

Napravi po tri rečenice od tebi poznatih riječi i upotrijebi pri tome sve vrste brojeva o kojima smo do sada govorili. Dakle, treba ti osamnaest rečenica! Nastoj da ti rečenice budu složene onako kako bi trebalo da razmišljaš na arapskom (a ne na svom) jeziku. To znači, mora se voditi računa o rodu kao i o ostalim slaganjima u rečenicia da se pri tome ne stvara neka glomazna rečenica kakvih u arapskom jeziku nema.

IZRAŽAVANJE DATUMA, IMENA DANA I MJESECI

Najprije jedna napomena važna za početak i shvaćanje razlike između naša dva jezika u tom pravcu.

Arapi su u historiji računali svoje godine po mjesečevom kalendaru. Svoju eru počeli su računati sa preseljenjem Muhammeda, a.s., iz Mekke u Medinu u vrijeme borbi arapskih plemena zbog prodiranja islama. Desilo se to po gregorijanskom kalendaru 622. godine (mi tada često kažemo „nove ere" tj. od Kristova rođenja naovamo).

Savremeni arapski svijet uzima danas i jednu i drugu eru i to označava izrazima مِيلاَدِيَّةٌ tj. od Krista naovamo i هِجْرِيَّةٌ tj. od preseljenja. Razlika se lahko izračuna i onda kad ne bude označena jedna ili druga era.

Prilikom datiranja iz riječi سَنَةٌ ili عَامٌ što znači godina (prvi dio genitivne veze) obično stoji na ـَ (fethu). Katkad se pred مُضَاف nađe prijedlog فِي ali broj i dalje ostaje u genitivu jednine. Ako ispred riječi سَنَةٌ ili عَامٌ nema prijedloga, smatra se da je ta riječ upotrijebljena priloški i zato je ostala na ـَ (fethu), npr.:

بَدَأَتِ الْحَرْبُ فِي سَنَةِ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَتِسْعِينَ = Rat je počeo 1990. godine.

Mjesečeva godina, koju koristimo u datiranju, ima dvanaest mjeseci čiji su nazivi:

كانون الثَّانِي – يَنَايِرُ - januar	I. - اَلْمُحَرَّمُ – مُحَرَّمُ الْحَرَامِ
شُبَاطُ – فَبْرَايِرُ - februar	II. - صَفَرُ الْخَيْرِ
أذَارُ – مَارِسُ - mart	III. - رَبِيعُ الأَوَّلِ
نِيسَانُ – إِبْرِيلُ - april	IV. - رَبِيعُ الآخَرِ
أيَّارُ – مَايُو - maj	V. - جُمَادَى الأُولَى
حُزَيْرَانُ – يُونِيُو - juni	VI. - جُمَادَى الآخِرَةُ
تَمُّوزُ – يُولِيُو - juli	VII. - رَجَبٌ – رَجَبُ الْفَرْدُ
آبُ – آغُسْطُسُ - august	VIII. - شَعْبَانُ – شَعْبَانُ الْمُعَظَّمُ
أيْلُولُ – سَبْتَمْبَرُ - septembar	IX. - رَمَضَانُ – رَمَضَانُ الْمُكَرَّمُ
تَشْرِينُ الأَوَّلُ – أكْتُوبِرُ - oktobar	X. - شَوَّالٌ
تَشْرِينُ الثَّانِي – نُوفَمْبِرُ - novembar	XI. - ذُو الْقَعْدَةِ
كانُونُ الأَوَّلُ – دِسَمْبَرُ - decembar	XII. - ذُو الْحِجَّةِ

Obično se pred ime mjeseca, koji počinje konzonantom ر stavlja riječ شَهْرٌ osim mjeseca رَجَبٌ koja je tada uvijek المضاف imenu mjeseca.

Dani se ovako nazivaju:

يَوْمُ الْجُمُعَةِ - petak

يَوْمُ السَّبْتِ - subota

يَوْمُ الأَحَدِ - nedelja

يَوْمُ الاثْنَيْنِ - ponedeljak

يَوْمُ الثُّلاَثَاءِ - utorak

يَوْمُ الأَرْبِعَاءِ - srijeda

يَوْمُ الْخَمِيسِ - četvrtak

I imena dana mogu biti upotrijebljena priloški i tada su na fethu (ـَ) a mogu biti upotrijebljena poslije prijedloga فِي pa su, naravno, u genitivu, npr.:

فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ، الأَوَّلِ مِنْ أَيَّار (مَايُو) - U četvrtak, prvog maja.

U našem jeziku se ime „nedjelja“ često upotrebljava mjesto „sedmica“ pa tako i u arapskom svijetu ime جُمْعَةٌ (petak) može da se u tu svrhu upotrijebi, npr.:

بَعْدَ الْجُمُعَتَيْنِ - poslije dvije sedmice

قَبْلَ ثَلاَثِ جُمُعَاتٍ - prije tri sedmice

U preračunavanju datuma valja voditi računa da je mjesečeva godina kraća od sunčeve za 10 dana, kao i o tome da se mjeseci u jednoj i drugoj godini ne podudaraju jer se mjesečeve mijene ne podudaraju sa početkom, odnosno zavr šetkom mjeseca u sunčevoj godini.

Sunčeva se godina zove još i السَّنَةُ الْمِيلاَدِيَّةُ a mjesečeva السَّنَةُ الْهِجْرِيَّةُ

سَنَةَ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَخَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ انْتَهَتِ الْحَرْبُ الْعَالَمِيَّةُ الثَّانِيَةُ - God. 1945. završio se Drugi svjetski rat.

فِي سَنَةِ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَاثْنَتَيْنِ وَتِسْعِينَ بَدَأَتِ الْحَرْبُ فِي بُوسْنَا - God. 1992. počeo je rat u Bosni.

وُلِدَ مُحَمَّدٌ بِمَكَّةَ يَوْمَ الاثْنَيْنِ لِثِنْتَيْ عَشْرَةَ لَيْلَةً مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَبِيعٍ الأَوَّلِ سَنَةَ خَمْسِ مِائَةٍ وَإِحْدَى وَسَبْعِينَ بَعْدَ مِيلاَدِ عِيسَى - Muhammed, a.s., je rođen u Mekki u ponedjeljak dvanaestog trećeg mj. 571. godine naše ere.

Hajde da ponovimo upitnu zamjenicu كَمْ jer su kao što ste, nadam se, zapamtili njena vrlo interesantna značenja.

Kao prvo ona znači: Koliko? i Koliko! kada je kao pitanje i tada imenica koja dođe poslije nje stoji u akuzativu singulara, npr.:

كَمْ كِتَابًا؟ - Koliko knjiga?

Ako onda na كَمْ stavite prijedlog بِـ dobijete značenje koliko košta, npr.:

بِكَمْ هَذَا الْكِتَابُ؟ - Koliko košta ova knjiga?

Ako, pak, ova zamjenica ima značenje čuđenja, onda dolazi sa prijedlogom مِنْ i naravno, ime će biti u neodređenom genitivu. Ali ako i ne upotrijebiš prijedlog, ime će opet biti u genitivu - uz napomenu da se ime može pojaviti i u singularu i u pluralu, npr.:

كَمْ مِنْ رَجُلٍ (رِجَالٍ) - Koliko li ljudi!

ali i كَمْ رَجُلٍ (رِجَالٍ)

Kad pitaš za vrijeme na satu, upotrijebi zamjenicu كَمْ ali će imenica sat biti određena, npr.:

كَمِ السَّاعَةُ؟ - Koliko je sati?

Odgovor će biti npr.:

الآنَ السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ تَمَامًا - Sada je tačno 5 sati.

Zapazio si da je u odgovoru redni broj što je također logično (jer vrijeme teče i to redom od sata do sata!)

U arapskom jeziku se ne upotrebljavaju brojevi 13, 15, 21 sat itd. kao u evropskim jezicima. Arapi za vrijeme poslije 12 sati upotrijebe riječ مَسَاءً navečer ili صَبَاحًا ujutro npr.:

فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ صَبَاحًا - u deset časova ujutro

فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ مَسَاءً - u deset časova uvečer

Kad je riječ o dijelovima sata tu se, kao uostalom i u našem jeziku, koriste riječi „četvrt“, dvadeset minuta, ili deset minuta i sl. Pravi smisao našeg izraza „do“ naći ćeš u čestici إِلاَّ poslije koje dolazi osnovni (glavni) a ne redni broj i to u akuzativu, npr.:

اَلسَّاعَةُ السَابِعَةُ وَخَمْسُ دَقَائِق - sedam sati i pet minuta

اَلسَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَالرُّبْعُ - četiri sata i 15 minuta (četvrt)

فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ وَالنِّصْفِ - U pet (sati) i pola sata (u pola šest)

اَلسَّابِعَةُ إِلاَّ عَشَرَ دَقَائِقَ - U deset minuta do sedam sati

اَلثَّامِنَةُ إِلاَّ ثُلُثًا أَوْ عِشْرِينَ دَقِيقَةً - U dvadeset minuta do osam

I godine života izražavaju se zamjenicom كَمْ uz koju dolazi imenica عُمْرٌ dob, vijek i سِنٌّ uzrast, npr.:

كَمْ سَنَةً عُمْرُكَ؟ - Koliko ti je godina?

Imenice عُمْرٌ i سِنٌّ stoje na mjestu مضاف uz imenicu na koju se odnose, npr.:

كَم عُمْرُ مُحَمَّدٍ (عُمْرُ مُحَمَّدٍ كَم سَنَةً)؟

قَدْ بَلَغَ سَبْعَةَ عَشَرَ عَامًا - Napunio je 17 godina.

Evo još nekoliko naziva za različite pojmove:

za sat:

ثَانِيَةٌ – ثَوَانٍ = sekunda

دَقِيقَةٌ – دَقَائِقُ = minuta

سَاعَةٌ – سَاعَاتٌ = sat

za kalendar (تَقْوِيمٌ):

يَوْمٌ – أَيَّامٌ - dan

أُسْبُوعٌ – أَسَابِيعُ - sedmica

شَهْرٌ – أَشْهُرٌ - mjesec

سَنَةٌ – سِنُونَ - godina

السَّنَةُ الشَّمْسِيَّةُ - sunčeva godina

السَّنَةُ الْقَمَرِيَّةُ - mjesečeva godina

اَلسَّنَةُ الْبَسِيطَةُ - obična godina

السَّنَةُ الْكَبِيسَةُ - prestupna godina

السَّنَةُ الْهِجْرِيَّةُ - hidžretska godina

السَّنَةُ الْمِيلاَدِيَّةُ - gregorijanska godina

VJEŽBA 23.

مِنْ تارِيخِ الإِسْلامِ

وُلِدَ النَّبِيُّ صلعم* بِمَكَّةَ سَنَةَ خَمْسِ مِائَةٍ وَسَبْعِينَ بَعْدَ الْمِيلاَدِ. مَاتَ أَبُوهُ عَبْدُ اللَّهِ وَهُوَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ. وَكَانَ مَعَ أُمِّهِ آمِنَةَ ابْنَةِ وَهْبٍ سِتَّ سِنِينَ. وَلَمَّا كَمُلَ لَهُ مِنَ الْعُمْرِ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ سَنَةً تَزَوَّجَ امْرَأَةً ذَاتَ شَرَفٍ وَصَلاَحٍ وَمَالٍ وَهِيَ خَدِيجَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَعُمْرُهَا يَوْمَئِذٍ أَرْبَعُونَ سَنَةً. وَكَانَ لِلنَّبِيِّ صلعم* سَبْعَةُ أَوْلاَدٍ، ثَلاَثَةُ بَنِينَ وَأَرْبَعُ بَنَاتٍ. وَعَاشَ ثَلاَثًا وَخَمْسِينَ سَنَةً بِمَكَّةَ وَعَشْرَ سِنِينَ بِالْمَدِينَةِ وَانْتَقَلَ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ وَعُمْرُهُ ثَلاَثٌ وَسِتُّونَ سَنَةً.

انْتَقَلَ الْمُلْكُ إِلَى آلِ عَبَّاسٍ سَنَةَ تِسْعٍ وَأَرْبَعِينَ وَسَبْعِ مِائَةٍ مِنَ الْمِيلاَدِ وَأَشْهَرُ خُلَفَائِهِمْ هَارُونُ الرَّشِيدُ، سَارَ فِي سَنَةِ اثْنَتَيْنِ وَتِسْعِينَ وَمِائَةٍ إِلَى طُوسَ فَمَاتَ وَدُفِنَ بِهَا سَنَةَ ثَلاَثٍ وَتِسْعِينَ وَمِائَةٍ، وَكَانَتْ خِلاَفَتُهُ ثَلاَثًا وَعِشْرِينَ سَنَةً. وَعُمْرُهُ سَبْعًا وَأَرْبَعِينَ سَنَةً.

RIJEČI:

دَفَنَ - zakopati

ذَاتُ شَرَفٍ - časna

ذَاتُ صَلاَحٍ - dobra

ذَاتُ مَالٍ - bogata

سَارَ - ići

طوس - Tus - grad u Iranu

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - Allah s njom bio zadovoljan

أَشْهَرُ خُلَفَائِهِمْ - najčuveniji halifa

بَقَاءٌ - vječnost

انْتَقَلَ - preći, preseliti

مُلْكٌ - vladavina

آلٌ - rod

مَاتَ - umrijeti

كَمُلَ - ispuniti se

تَزَوَّجَ - oženiti se

يَوْمَئِذٍ - tada

---

* skraćeno od صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - Allahova milost na njega!

1. Prevedi na bosanski jezik:

١) قَدْ بَلَغَتِ ابْنَةُ صَدِيقَتِي الرَّابِعَةَ مِنْ عُمْرِهَا.

٢) رَحَلَ مُدِيرُنَا فِي الْخَامِسِ مِنَ الشَّهْرِ الْمَاضِي فِي زِيَارَةٍ إِلَى مَدِينَةِ مُسْتَار.

٣) رَكِبْتُ الْقِطَارَ فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ مَسَاءً.

٤) أَكَلَتْ فُطُورَهَا فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ صَبَاحًا.

٥) بَدَأَ الاجْتِمَاعُ السِّيَاسِيُّ بَعْدَ الظُّهْرِ.

2. Prevedi na arapski jezik: Godina se dijeli na 12 mjeseci, a mjesec se dijeli na četiri sedmice. Dan ima 24 sata a sat ima šezdeset minuta. Minuta ima šezdeset sekundi. Godina ima četiri godišnja doba. Zemaljska kugla se dijeli na kopno i more. Ja imam brata koji ima dvadeset i pet godina, a meni je sada 18 godina. Mojoj sestri je devet godina. Moj otac ima pedeset dvije godine, a majka četrdeset devet godina. Od našeg grada do našeg mora ima otprilike 180 kilometara. U našoj školi ima 37 učionica, oko (حَوَالَيْ) sedam stotina učenika i oko stotinu nastavnika.

GLAGOLSKI PRIDJEVI - PARTICIPI

Particip aktivni (اِسْمُ الْفَاعِل) i particip pasivni (اِسْمُ الْمَفْعُول)

Iz prve vrste glagola izvode se glagolski pridjevi (participi) koji već samim tim što su imenski oblici glagola ne potpadaju pod pravila konjugacije nego deklinacije. Nastaju prema paradigmi فعل i za aktivne فَاعِلٌ i pasivne مَفْعُولٌ oblike, kao i za sve brojeve i rodove.

Particip aktivni اِسْمُ الْفَاعِلِ pokazuje da neko vrši radnju (ili da nešto vrši radnju) kao i prolazno stanje u kome se neko ili nešto nalazi.

I aktivni i pasivni particip može još da znači što i običan pridjev pa čak i imenica. Kad imaju značenje pridjeva, onda se moraju ponašati kao pravi pridjevi (a to znači da se moraju potpuno slagati sa svojom imenicom u rodu, broju i padežu).

Kad su po značenju isti ili bliski imenici, onda imaju sve osobine imenice (i nepravilan plural!)

Particip aktivni se veoma često upotrebljava u odnosnoj rečenici umjesto glagolskog oblika. Ima slučajeva kad može doći umjesto المضارع .

Pošto nije vremenom ograničen, on se u rečenici tako ponaša da traži za sebe subjekat i objekat, npr.:

أَخِي كَاتِبٌ ابْنُهُ كُتُبًا - Sin moga brata piše knjige.

Kad se upotrijebi imenski, objekat mu stoji u genitivu kao المضاف إِلَيْهِ ili uz prijedlog, npr.:

اَلْمُعَلِّمُ عَالِمٌ لِلنَّاسِ ili اَلْمُعَلِّمُ عَالِمُ النَّاسِ - Učitelj uči ljude.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ - Svaka duša okuša smrt.

Kad se اسم الفاعل završava na ـي pa ako je neodređen, gubi glas ى i završava se na ـٍ ili ـِ npr.: عَالٍ - visok /mjesto عَالِيٌ – عَالِيٍ u akuzativu عَالِيًا , a sa članom (ال) العَالِي mjesto العَالِيُ i العَالِي, akuzativ العَالِيَ .

Particip pasivni اِسْمُ الْمَفْعُول nastaje također od glagola na paradigmu مَفْعُولٌ i ima određene oblike za rod i broj. Pravi se samo od prelaznih glagola i pokazuje osobu ili stvar nad kojom se neka radnja vrši. Kao i particip aktivni ima često značenje pridjeva, npr.: مَكْتُوبٌ - pisano (pismo), مَشْهُورٌ - znamenit, poznat, مَجْهُولٌ - nepoznat i sl.

Po svom značenju blizak je glagolu koji je u pasivu pa se mjesto njega i može upotrijebiti, npr.:

(الْقَائِدُ تُسْمَعُ كَلِمَتُهُ) الْقَائِدُ مَسْمُوعَةٌ كَلِمَتُهُ - Čuje se riječ vođe.

Ako od neprelaznog glagola napravimo pomoću prijedloga prelazan glagol, i od takvog glagola je moguće napraviti particip pasivni i mijenjati ga. Razlika će biti samo u tome što će se oblik takvog participa zadržavati, a mijenjat će se samo objekat (dalji je pošto je iza prijedloga) u licu, rodu i broju. Npr.:

مَمْرُورٌ بِهِ - onaj pokraj koga se prošlo

مَمْرُورٌ بِهَا - ona pokraj koje se prošlo

مَمْرُورٌ بِهِمَا - njih dvojica pokraj kojih se prošlo

مَمْرُورٌ بِهِمْ - oni pokraj kojih se prošlo itd.

Evo paradigmi za oba participa:

Particip aktivni (اِسْمُ الْفَاعِلِ):

فَاعِلٌ – فَاعِلَةٌ

فَاعِلاَنِ – فَاعِلَتَانِ

فَاعِلُونَ – فَاعِلاَتٌ

فُعَّلٌ (فُعَّالٌ، فَعَلَةٌ) – فَوَاعِلُ

Particip pasivni (اِسْمُ الْمَفْعُولِ):

مَفْعُولٌ – مَفْعُولَةٌ

مَفْعُولاَنِ – مَفْعُولَتَانِ

مَفْعُولُونَ – مَفْعُولاَتٌ

nepravilna množ. مَفَاعِيلُ

VJEŽBA 24

عَلِيٌّ فِي الْمَدِينَةِ (١)

كَتَبَ التَّاجِرُ الْمَعْرُوفُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ إِلَى أَخِيهِ فِي الْقَرْيَةِ فَقَالَ فِي آخِرِ مَكْتُوبِهِ هَلاَّ تَبْعَثُ لَنَا وَلَدَكَ عَلِيًّا فِي أَيَّامِ الْعُطْلَةِ سَنَفْرَحُ بِهِ وَالسَّلاَمُ مِنْ أَخِيكَ! فَرِحَ عَلِيٌّ بِمَكْتُوبِ عَمِّهِ فَلَمَّا كَانَتِ الْعُطْلَةُ رَكِبَ الْقِطَارَ الذَّاهِبَ إِلَي الْمَدِينَةِ، نَظَرَ إِلَي الرُّكَّابِ الْجَالِسِينَ فَوَجَدَ رَاكِبًا يَعْرِفُهُ فَصَحِبَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ. وَكَانَ الرَّاكِبُ عَامِلاً مِنْ عُمَّالِ الْقَرْيَةِ يَذْهَبُ إِلَى عَمَلِهِ كُلَّ صَبَاحٍ. فَعِنْدَ وُصُولِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ تَرَكَ صَاحِبَهُ وَذَهَبَ إِلَى دَارِ عَمِّهِ. كَانَ عَلَى الْبَابِ أَلْفَاظٌ مَكْتُوبَةٌ «أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ تَاجِرٌ». وَجَدَ الْبَابَ مَفْتُوحًا. فَرِحَ بِهِ عَمُّهُ وَعَمَّتُهُ وَأَوْلاَدُهُمَا، وَقَالُوا لَهُ عِنْدَ عَمِّكَ عَامِرٍ مَوْلُودٌ مُنْذُ الْيَوْمِ، سَنَذْهَبُ إِلَى الْوَالِدِ بَعْدَ الأَكْلِ. فَجَلَسُوا حَوْلَ الْمَائِدَةِ وَلَكِن دَخَلَ دَاخِلٌ وَبَعْدَ خُرُوجِهِ هَمَّ التَّاجِرُ بِغَلْقِ بَابِ الْحَانُوتِ.

RIJEČI:

كَاتِبٌ - pisar	بَعَثَ ـَ - poslati
ذَاهِبٌ - koji ide	كَتَبَ ـُ - pisati
رَاكِبٌ - koji se ukrcao	ذَهَبَ ـَ - otići
جَالِسٌ - koji sjedi	رَكِبَ ـَ - ukrcati se
عَامِلٌ - radnik	جَلَسَ ـِ - sjesti
وَالِدٌ - otac	عَمِلَ ـَ - raditi
دَاخِلٌ - koji ulazi	فَتَحَ ـَ - otvoriti
تَاجِرٌ - trgovac	عَرَفَ ـِ - poznavati
مَكْتُوبٌ - pismo	وَلَدَ ـِ - roditi
مَفْتُوحٌ - otvoren	أَكَلَ ـُ - jesti
مَعْرُوفٌ - poznat	دَخَلَ ـُ - ući
مَوْلُودٌ - novorođenče	خَرَجَ ـُ - izaći
كِتَابَةٌ - pisanje	وَصَلَ ـِ - prispjeti, doći, stići
عَمَلٌ - rad, posao	غَلَقَ ـِ - zatvoriti
أَكْلٌ - jelo	تَجَرَ ـُ - trgovati

كَلِمَةٌ - riječ	خُرُوجٌ - izlazak
نِهَايَةٌ - kraj	وُصُولٌ - dolazak
حَانُوتٌ - prodavnica, dućan	غَلْقٌ - zatvaranje
أَبُو عَبْدِ اللَّه - vl. ime	هَمَّ - naumiti, namjeravati, brinuti
هَلاَّ (هَلْ + لا) - nije li, zar ne, zašto ne?	عَمٌّ - stric, amidža
مُنْذُ - od, prije	عَمَّةٌ - strina, amidžinica

1. Nađi sve participe pa u rečenici izvrši promjene prema rodu i broju oblika participa i prilagodi tekstu u rečenicama.

2. U rečenicama u kojima je upotrijebljen samo glagolski oblik pokušaj zamijeniti taj oblik participom i prilagodi tekst uz ostale promjene.

3. Odgovori na postavljena pitanja:

١) مَنْ كَتَبَ إِلَى أَخِيهِ فِي الْقَرْيَةِ؟

٢) مَاذَا كَتَبَ إِلَى أَخِيهِ؟

٣) لِمَاذَا فَرِحَ عَلِيٌّ بَعْدَ وُصُولِ مَكْتُوبِ عَمِّهِ؟

٤) مَنْ كَانَ الرَّاكِبُ الْجَالِسُ فِي الْقِطَارِ؟

٥) مَاذَا كَانَ مَكْتُوبًا عَلَى بَابِ التَّاجِرِ؟

٦) هَلْ كَانَ عَلِيٌّ يَعْرِفُ الْمَوْلُودَ؟

4. Odgovori na postavljena pitanja:

Je li tvoj otac trgovac?

Šta radi tvoja majka?

Čime se bavi tvoj amidža?

Imaš li amidžu ili dajdžu? (خَالٌ - dajdža)

Ko je ono što je sada ušao u školu?

Poznat je tebi ovaj putnik ili ne?

Gdje ćeš provesti praznike?

Je li to tvoj drug koji sjedi pored tebe?

Onaj koji je ušao u razred poslije tebe je li zakasnio (je li onaj koji je ušao posljednji)?

Da li je prozor zatvoren, a vrata otvorena?

Knjiga koja je ispred tebe je li otvorena, ili nije?

Onaj koji izađe prvi nije najbrži ili jeste?

Svi koji sjede neka ustanu!

Svaki koji je izašao prije mene otišao je kući, ili je još u školi?

Čiji dolazak nismo zapisali?

Čije je pisanje najljepše?

INFINITIV

اَلْمَصْدَرُ

Arapski jezik nema infinitiva u našem (ili evropskom) smislu riječi. O tome smo već govorili u uvodnom dijelu. Tamo gdje bismo mi upotrijebili infinitiv u arapskom jeziku se upotrebljava cijela rečenica, npr. kad bismo mi htjeli da kažemo: „Ti to možeš učiniti“, u arapskom jeziku bismo rekli تَقْدِرُ أَنْ تَفْعَلَ هَذَا „Ti možeš da učiniš to.“ Infinitiv je u arapskom jeziku imenica, odnosno ime glagolske radnje koje se zove المصدر izvorište, izvor.

U prvoj vrsti glagola sa svih šest razreda infinitivi su nepravilni i dolaze na više oblika pa ih je potrebno tako i zapamtiti. Zato što su nepravilni i što nema načina da ih uvrstimo u paradigmu فعل oni se zovu اَلْمَصَادِرُ السَّمَاعِيَّةُ i svaki se ponaosob mora pamtiti. U rječnicima će biti svaki posebno donesen.

Evo najčešćih oblika infinitiva prve vrste glagola bez obzira na razrede.

قَتْلٌ - ubiti قَتَلَ ـُ

فِسْقٌ - griješiti فَسَقَ ـُ

شُغْلٌ - baviti (se) zanimati se شَغَلَ ـَ

رَحْمَةٌ - smilovati se رَحِمَ ـَ

نِشْدَةٌ - tražiti (izgubljeno) نَشَدَ ـُ

كُدْرَةٌ - biti mutan, zamutiti (se) كدر ـُ

دَعْوَةٌ، دَعْوَى - tvrditi, tužiti, moliti دَعَا ـُ

ذِكْرَى - sjećati se, opomenuti ذَكَرَ ـُ

بُشْرَى - obradovati بَشِرَ ـَ

حِرْمَانٌ - spriječiti, biti prikraćen حَرَمَ ـِ

غُفْرَانٌ - oprostiti غَفَرَ ـِ

نَزَوَانٌ - napasti na, nasrnuti نَزَا ـُ

طَلَبٌ - tražiti طَلَبَ ـُ

حَنِقٌ - razjariti se, rasrditi se حَنِقَ ـَ

صِغَرٌ - biti malen صَغُرَ ـُ

هُدًى - uputiti هَدَى ـِ

غَلَبَةٌ - nadvladati غَلَبَ ـِ

سَرِقَةٌ - ukrasti سَرَقَ ـِ

سُؤَالٌ - pitati سَأَلَ ـَ

زَهَادَةٌ - izbjegavati, kloniti se زَهِدَ ـَ

دِرَايَةٌ - shvatiti دَرَى ـِ

دُخُولٌ - ući دَخَلَ ـُ

قَبُولٌ - primiti قَبِلَ ـَ

وَجِيفٌ - uznemiriti se وَجَفَ ـِ

صُهُوبَةٌ - biti crvenkaste kose صَهِبَ ـَ

ذَهَابٌ - otići ذَهَبَ ـَ

VJEŽBA 25

عَلِيٌّ فِي الْمَدِينَة (٢)

قَدْ تَركْنَا صَاحِبَنَا عَلِيًّا عِنْدَ عَمِّهِ التَّاجِر. وَقَدْ غَلَقَ بَابَ الْحَانُوت وكَانَ أَهْلُ الدَّارِ جَالِسِينَ حَوْلَ الْمَائِدَةِ يَأْكُلُونَ وَيَشْرَبُونَ. لَمَّا أَكَلُوا الطَّعَامَ ذَهَبُوا إِلَى عَمِّ عَلِيٍّ عَامِرٍ وَقَدْ وُلِدَ عِنْدَهُ وَلَدٌ. لَمَّا وَصَلُوا دَقُّوا الْجَرَسَ وَفُتِحَ الْبَابُ. ذَهَبَ بِهِمُ الْخَادِمُ إِلَى الْوَالِد السَّعِيد فَقَالُوا لَهُ «مَوْلُودٌ مُبَارَكٌ يَا عَامِرُ» وكَانَ السُّرُورُ يَظْهَرُ عَلَى وَجْهِهِ. ثُمَّ عُرِضَتْ بِأَمْرِهِ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنَ الْحَلْوَى وَالأَشْرِبَة. وَجَلَسُوا فِي الْغُرْفَة الْكَبِيرَة، كُلٌّ مِنْهُمْ عَلَى كُرْسِيٍّ. وَوَصَفَ لَهُمْ عَلِيٌّ حَيَاتَهُ فِي الْقَرْيَة كَيْفَ تُحْرَثُ الأَرْضُ وكَيْفَ يُزْرَعُ الْقَمْحُ وكَيْفَ يُجْلَبُ الْمَاءُ إِلَى الْحُقُول... وَلَمَّا كَانَ الْمَسَاءُ نَهَضُوا وَرَجَعُوا إِلَى دَارِ التَّاجِر.

RIJEČI:

أَكَلَ ـُ - jesti	زِيَارَةٌ - posjeta
شَرِبَ ـَ - piti	طَعَامٌ – أَطْعِمَةٌ - hrana
دَقَّ ـُ - kucati, zvoniti	جَرَسٌ – أَجْرَاسٌ - zvono
ظَهَرَ ـُ - pojaviti se	خَادِمٌ – خُدَّامٌ - sluga
عَرَضَ ـِ - iznijeti, razložiti	سُرُورٌ - radost
حَدَثَ ـُ - pričati	وَجْهٌ – وُجُوهٌ - lice
وَصَفَ ـِ - opisivati	أَمْرٌ - naređenje
زَرَعَ ـَ - posijati, obraditi	نَوْعٌ – أَنْوَاعٌ - vrsta
سَعِيدٌ - sretan	حَلْوَى - slatko, kolač
مُبَارَكٌ - blagosloven, sretan	شَرَابٌ – أَشْرِبَةٌ - piće
عَلَى - na	غُرْفَةٌ – غُرَفٌ - soba
كَيْفَ - kako	كُرْسِيٌّ – كَرَاسِيّ - stolica
وَقَدْ - već (ili katkad)	حَيَاةٌ - život
مَتَى - kada	تَرَكَ ـُ - ostaviti, napustiti

1. Iz datog teksta izdvoji glagole.

2. Odredi njihove infinitive i upotrijebi ih u rečenici.

3. Zamijeni glagolski oblik infinitivom i nađi značenje.

DEMINUTIV

اَلاِسْمُ الْمُصَغَّرُ – اِسْمُ التَّصْغِيرِ

Deminutiv je, kao u našem jeziku, oblik imena koje se želi izraziti u umanjenom obliku. U arapskom jeziku takvo ime se zove اِسْمُ التَّصْغِيرِ, za razliku od uvećanog oblika imena koje se zove الاسْمُ الْمُكَبَّرُ. Deminutiv se obično pravi od oblika jednine, rijetko od oblika množine npr.: صَاحِبٌ - drug pl. أَصْحَابٌ , أُصَيْحَابٌ - drugarčići.

Kad je riječ o imenicama ženskog roda koje spadaju u onu kategoriju, imenica ženskog roda koje smo preuzeli od arapskih gramatičara kao imenice ženskog roda a da zato nema osobitih razloga i koje smo naučili pod imenom اَلْمُؤَنَّثُ السَّمَاعِيُّ, onda se u slučaju deminutiva takvoj imenici doda okruglo te (ة) na kraju, npr.:

دَارٌ - kuća دُوَيْرَةٌ - kućica,

شَمْسٌ - sunce شُمَيْسَةٌ - sunašce,

نَفْسٌ - duša نُفَيْسَةٌ - dušica.

Isto se tako postupa i sa imenicama koje smo upoznali kao imenice ženskog roda po značenju اَلْمُؤَنَّثُ الْمَعْنَوِيُّ, npr.:

أُمٌّ - majka أُمَيْمَةٌ - majčica,

أُذُنٌ - uho, أُذَيْنَةٌ - uhence,

كُتُبٌ - knjige كُتَيْبَةٌ - knjižice.

Deminitiv se, kao i ostali oblici, izražava putem paradigme pa za njega vrijede sljedeća pravila:

a) Od riječi koje imaju tri konzonanta u korijenu, deminutiv se pravi prema paradigmi فُعَيْلٌ, npr. جَبَلٌ - brdo جُبَيْلٌ - brdašce, ظِلٌّ - hlad, sjenka ظُلَيْلٌ - hladnjak, sjenica رَجُلٌ - čovjek رُجَيْلٌ - čovječuljak.

b) Od riječi koje imaju više od tri konzonanta u korijenu deminutiv dolazi na oblik فُعَيْعِلٌ – فُعَيْعِيلٌ npr.: كِتَابٌ - knjiga كُتَيِّبٌ - knjižica, جَمِيلٌ - lijep, جُمَيِّلٌ - lijepuškast, عُصْفُورٌ - vrabac, عُصَيْفِيرٌ - vrapčić, كَاتِبٌ - pisar, كُوَيْتِبٌ - pisarčić i sl.

Sljedeće imenice imaju nepravilan deminutiv i treba ih zapamtiti kao izuzetke. To su:

أَبٌ - otac, babo   أُبَيٌّ - tatica, babuka

اِبْنٌ - sin   بُنَيٌّ - sinčić

أُخْتٌ - sestra   أُخَيَّةٌ - sestrica

بَابٌ - vrata   بُوَيْبٌ - vratašca

أَخٌ - brat   أُخَيٌّ - braco

اِبْنَةٌ - kći   بُنَيَّةٌ - kćerka

شَيْءٌ - stvar   شُوَيَّةٌ - stvarčica

VJEŽBA 26

الْقُنْفُذُ الأَعْمَى (٢)

. . . وَفِي اللَّيْلَةِ الثَّانِيَةِ وَاللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ رَأَى مِثْلَ مَا رَأَى. فَتَقَدَّمَ نَحْوَ هَذَا الْقُنْفُذِ لِيُمْسِكَهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ مِسْكِينٌ أَنْ يَجْرِيَ هُنَا أَوْ هُنَاكَ بَلِ انْكَمَشَ وَوَقَفَ فَاسْتَطَاعَ الْكَشَّافُ أَنْ يُمْسِكَهُ وَعَرَفَ أَنَّهُ أَعْمَى، وَأَدْرَكَ السَّبَبَ الَّذِي جَعَلَ هَذِهِ الْقَنَافِذَ تَمْشِي مُتَلاَصِقَةً – رَقَّ قَلْبُ الْكَشَّافِ لِهَذَا الْقُنْفُذِ وَعَطَفَ عَلَيْهِ وَرَدَّهُ إِلَى مَكَانِهِ.

RIJEČI:

نَحْوَ - prema	رَأَى مِثْلَ مَا رَأَى - Vidio je isto što je vidio
لِيُمْسِكَهُ - da ga ščepa	تَقَدَّمَ نَحْوَ - zakoračio prema
عَرَفَ - saznao je	انْكَمَشَ - zgrčio se, sklupčao se
سَبَبٌ - razlog	أَدْرَكَ - uvidio je, shvatio je
قَلْبٌ - srce	رَقَّ لِ - raznježio se prema, sažalio se
عَطَفَ عَلَى - pokazao je naklonost	رَدَّهُ - vratio ga je
إِلَى مَكَانِهِ - na njegovo mjesto	تَمْشِي - išli su

1. Iz gornjeg teksta izvadi sve imenice (pridjeve) i prema datim paradigmama napravi deminutiv.

2. Od dobivenih deminutiva napravi nove rečenice i posluži se riječima koje si do sada usvojio(la).

3. Opiši svoju sobu (školu, kuću, grad, ulicu, majku, sestru, drugaricu i sl.) uz upotrebu deminutiva.

4. Nađi prikladne riječi uz izuzetke deminutiva i napravi rečenice.

a) Izviđač je čuvao u šatoru svoje drugove.

b) Izviđačevi drugovi su spavali.

c) Slijepom ježu su se pridružila druga dva ježa.

d) Dva ježa su tumarala tamo i ovamo.

e) Slijepi jež se zaustavio da jede.

GLAGOLSKI NAČINI

U arapskoj gramatici imamo tri načina za izražavanje vremena koje traje a upotrebljavamo ih kao konjuktiv, jusiv i onaj najobičniji indikativ. Pravilan glagol u indikativu ima svoje uobičajene nastavke o kojima smo već govorili. Na nekim oblicima imamo nastavak -u- (ـُ) a na nekim ان – ونَ – ينَ .

Indikativ po svom značenju odgovara potpuno indikativu u našem jeziku. On pokazuje radnju koja se odvija ili se ne odvija (tj. radnja je aktivna ili pasivna, afirmativna ili negativna - ali je obična!). Tabelarnim pregledom objasnili smo kako nastaje المضارع i kako se upotrebljava.

Konjuktiv nastaje kad se oblicima indikativa المضارع المرفوع namjesto vokala -u- (ـُ) stavi vokal -a- (ـَ) tj. mjesto damme stavi se fetha i odbace se svi nastavci / ان – ونَ – ينَ / ali samo ne u oblicima množine ženskog roda.

Osim toga konjuktiv zahtijeva određene čestice i to:

أن - da, ألاَّ (nastalo od أن i لا) - da ne, ل - da, كَيْ - da, لكَيْ - da, لِئَلاَّ - da ne (nastalo od لأن لا), إِذَنْ - tad (a), حَتَّى - dok, da, i jedina od ovih čestica koja potpuno promijeni značenje konjuktiva pa on pokazuje radnju koja se neće nikako dogoditi u budućnosti-to je لَنْ neće i neće nikako.

Iza ovih čestica katkad stoje i po dva konjuktiva naročito kad se u jednoj rečenici glagoli vežu veznikom (upamti!). U arapskoj gramatici važi pravilo da ono što je prije و vrijedi i za ono što je poslije و .

Sve se ove čestice zovu حروف النواصب. Glagolska radnja iza ovih čestica uvijek je u zavisnoj rečenici i označava radnju koja se želi ili koja ima tendenciju da se realizira (najbliže su našim namjernim rečenicama), npr.:

أمَرَ الْوَزِيرُ أنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ وَيَجْلِسَ عِنْدَهُ - Ministar je naredio da čovjek uđe i sjedne pokraj njega.

كُنْتُ أرَدْتُ أنْ أزورَكَ لكِن تَأخَّرْتُ - Htjela sam da ti dođem, ali sam zakasnila.

لَنْ يَدْرُسَ التَّلاَمِيذُ شَيْأً لأنَّهُمْ لا يَجِدُّونَ - Učenici neće nikad naučiti ništa kad se ne trude.

Jusiv nastaje tako da se u indikativu damma (ـُ) zamijeni sukunom (ـْ) u svim oblicima sem nastavka ان – ونَ – ينَ koji se ispuštaju. Jedini koji se mora i dalje zadržati je nastavak za ženski rod u pluralu i to stoga što bi se u protivnom potpuno izjednačio sa trećim licem jednine muškoga roda لَمْ يَجْلِسْ za muški rod i لَمْ يَجْلِسْنَ za ženski rod u 3 licu množine.

TABELARNI PREGLED GLAGOLSKIH NAČINA

	skraćeni način مُضَارِعٌ مَجْزُومٌ jusiv	zavisni način مُضَارِعٌ مَنْصُوبٌ konjuktiv	izjavni način مُضَارِعٌ مَرْفُوعٌ indikativ	od glagola فَتَحَ
jednina	يَفْتَحْ	يَفْتَحَ	يَفْتَحُ	
dvojina	يَفْتَحَا	يَفْتَحَا	يَفْتَحَانِ	الغائب المذكر
množina	يَفْتَحُوا	يَفْتَحُوا	يَفْتَحُونَ	
jednina	تَفْتَحْ	تَفْتَحَ	تَفْتَحُ	
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	الغائب المؤنث
množina	يَفْتَحْنَ	يَفْتَحْنَ	يَفْتَحْنَ	
jednina	تَفْتَحْ	تَفْتَحَ	تَفْتَحُ	
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	المخاطب المذكر
množina	تَفْتَحُوا	تَفْتَحُوا	تَفْتَحُونَ	
jednina	تَفْتَحِي	تَفْتَحِي	تَفْتَحِينَ	
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	المخاطب المؤنث
množina	تَفْتَحْنَ	تَفْتَحْنَ	تَفْتَحْنَ	
jednina	أَفْتَحْ	أَفْتَحَ	أَفْتَحُ	المتكلّم المذكر
množina	نَفْتَحْ	نَفْتَحَ	نَفْتَحُ	والمؤنث

Najobičnije čestice za jusiv (skraćeni način) jesu:

لِ (لام الأمر) - neka, لا (لام النهي) - ne, لَمْ - nije, لَمَّا - još nije /nikad/, إِنْ - ako, حَيْثُمَا - kad god, أَيْنَ - gdje (god), أَنَّى - gdje god, (إذما) إذاما - kad god, مَتَى - kad, مَهْمَا - što god, مَا - šta (što), مَنْ - ko, أَيٌّ - koji (god).

Poslije prvih pet čestica dolazi po jedan glagol u skraćenom načinu (jusivu) a ostale traže po dva glagola koji često dođu u prošlom vremenu الماضي ali ih prevodimo prezentom, npr.:

إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ هَلَكْتَ - Ako to učiniš, propašćeš.

Kad iza imperativa dođe rečenica, njezin se glagol obično čita u jusivu, npr.:

لَيِّنْ قَوْلَكَ تُحْبَبْ - Govori blago, bit ćeš drag!

Jusiv se najčešće upotrebljava u pogodbenoj rečenici: naročito u poslovicama kojih u arapskom jeziku ima veoma mnogo i vrlo poučnih i lijepih.

Često jusiv izražava negativnu prošlu radnju (naročito iza čestice لَمْ - ne), npr.:

لَمْ نَهْرُبْ مِنْ هُنَاكَ - Nismo pobjegli odande.

لَنْ أَسْمَعْ هذا قَطُّ - Nikad ovo nisam čula.

Iz primjera se vidi kako ovakav oblik الماضي ima na neki način punije značenje i pravi smisao. Evo nekoliko lijepih primjera upotrebe jusiva i konjuktiva:

1. مَنْ لَمْ يَكُنْ ذِئْبًا أَكَلَتْهُ الْكِلَابُ - Ko nije (bio) vuk poješće ga psi.

2. إِذَا لَمْ يَكُنْ وِفَاقٌ فَفِرَاقٌ - Ako nema sloge, ima rastanak.

3. لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ - Ne vjeruje niko ko ne voli svom bratu ono što i sebi.

4. مَنْ لَمْ يَشْكُرْ لِلْقَلِيلِ لَمْ يَشْكُرْ لِلْكَثِيرِ - Ko nije zahvalan na malom, neće biti ni na velikom.

5. مَنْ يَزْرَعِ الشَّوْكَ لَمْ يَحْصُدِ الْعِنَبَ - Ko sije trnje, neće požnjeti grožđe.

6. يَطْلُبُ الْحَاكِمُ مِنْكُمْ أَنْ تَحْضُرُوا عِنْدَهُ - Traži sudija da budete kod njega.

7. لا يَتْرُكُ الْعَاقِلُ الْقَلِيلَ الْمَوْجُودَ لِيَطْلُبَ الْكَثِيرَ الْمَفْقُودَ - Pametan ne ostavlja malo što ima da bi tražio mnogo što nema.

8. يَلْزِمُ لَكُمْ أَنْ تَدْرُسُوا دَرْسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تَذْهَبُوا إِلَى الْمَكْتَبِ - Potrebno vam je da učite svoje lekcije prije nego krenete u školu.

9. لا يَكُونُ الصَّدِيقُ صَدِيقًا حَتَّى يَحفَظَ أَخَاهُ فِي نُكْبَتِهِ وَغَيْبَتِهِ وَوَفَاتِهِ - Prijatelj nije prijatelj dok svog druga ne štiti u nesreći, odsustvu i smrti.

10. أَنْفَعُ الأَشْيَاءِ أَنْ يَعْرِفَ الرَّجُلُ قَدْرَ مَنْزِلَتِهِ وَمَبْلَغَ عَقْلِهِ ثُمَّ يَعْمَلَ بِحَسَبِهِ - Najkorisnije je da čovjek zna gdje mu je mjesto i koliko je uman pa da po tome postupa.

لَنْ تَعْرِفَ الأَخَ إِلاَّ عِنْدَ حَاجَتِكَ إِلَيْهِ - Nikad nećeš poznati prijatelja sem u nuždi.

أَلَمْ تَعْرِفْهُ؟ - Zar ga ne poznaješ?

لِمَ لَمْ يَفْعَلْ لَكَ أَكْثَرَ مِمَّا فَعَلَهُ؟ - Zašto ti nije uradio više od onoga što je uradio?

مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى كَلِمَةٍ يَسْمَعْ كَلِمَاتٍ - Ko se ne strpi za jednu riječ, čuće riječi i riječi!

قَلْبُهَا لَمْ يَكُنْ يَفْرَحْ لِشَيْئٍ - Srce joj se nije ničemu radovalo.

لِمَاذَا لاَ تَدْرُسِينَ دَرْسَكِ عِوَضًا عَنْ أَنْ تَلْعَبِي ؟ - Zašto ne učiš (ž.r.) svoju lekciju mjesto što se igraš?

Jusiv ima isti oblik kad je riječ o imperativu kojim se zabranjuje u drugom i trećem licu kao i onaj kojim se zapovijeda trećem licu. Zato ako se insistira na jusivu u odnosu na njegovo značenje, treba voditi računa o razlici ili istovjetnosti među njima, npr.:

لاَ تَدْخُلْ - Ne ulazi!

لَمْ أَفْعَلْ هٰذَا - Ja to nisam učinio.

لَمَّا أَفْعَلْ هٰذَا - Ja to još nisam učinio!

لِيَخْرُجْ - Neka on izađe!

VJEŽBA 27

سَعِيدٌ وأُخْتُهُ

كَانَ سَعِيدٌ يُضَايِقُ أُخْتَهُ الصَّغِيرَةَ عَفْرَاءَ . وَفِي يَوْمٍ مِنَ الأَيَّامِ ذَهَبَتْ عَفْرَاءُ إِلَى أَبِيهَا تَشْكُو وَتَقُولُ أَخِي سَعِيدٌ ضَرَبَنِي . وَنَادَى الْوَالِدُ سَعِيداً وَقَالَ لَهُ لِمَاذَا ضَرَبْتَ أُخْتَكَ الصَّغِيرَةَ، وَالْوَلَدُ الْمُؤَدَّبُ يُحِبُّ إِخْوَتَهُ وَلاَ يُؤْذِيهِمْ، وَإِنِّي سَوْفَ أَصْفَحُ عَنْكَ هَذِهِ الْمَرَّةَ إِذَا وَعَدْتَنِي أَنَّكَ لَنْ تَعُودَ، فَقَالَ سَعِيدٌ أُطِيعُكَ يَا أَبِي وَلَنْ أُضَايِقَ أُخْتِي وَسَوْفَ أَعْتَذِرُ إِلَيْهَا وَأَسْأَلُهَا أَنْ تُسَامِحَنِي .

RIJEČI:

شَكَا – يَشْكُو -žaliti se na	سَعِيدٌ - Seid
ضَرَبَ - udariti, tući	ضَايَقَ - grubo postupati, ljutiti se, srditi
نَادَى - zovnuti, pozvati	عَفْرَاء - Afra (vl. ime)
وَالِدٌ - otac	أُخْتٌ صَغِيرَةٌ - mlađa sestra
وَعَدَ – يَعِدُ - obećati	الوَلَدُ الْمُؤَدَّبُ - vaspitan dječak
عَادَ - ponoviti	أَحَبَّ - voljeti
أَطَاعَ - biti poslušan	أُخْتٌ –sestra
إِعْتَذَرَ - izvinuti se, tražiti oprost	آذَى – يُؤْذِي - uznemiravati, škoditi, štetiti
سَامَحَ – يُسَامِحُ - oprostiti (nekom nešto)	صَفَحَ - oprostiti
عَذَرَ – عُذْرٌ - izvinuti (nekoga), oprostiti	هذه الْمَرَّةَ - ovaj put

Odgovori na postavljena pitanja:

1. Ko je tukao i kinjio svoju mlađu sestru?
2. Kome se Afra tužila i kako?
3. Kako je otac ukorio Seida?
4. Ako mu otac oprosti, šta će Seid učiniti?

1. Na sljedeće rečenice stavi određene čestice za načine i prevedi:

١) يَنْعَقِدُ الإِمْتِحَانُ النِّهَائِيُّ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ.

٢) أُسَافِرُ مَعَ أَبِي إِلَى مُوسْتَارَ بَعْدَ ثَلاَثَةِ أَشْهُرٍ.

٣) أُهْمِلُ فِي أَدَاءِ الوَاجِبِ عَلَيَّ أَبَداً.

٤) يَدْخُلُ أَخِي الصَّغِيرُ الرَّوْضَةَ بَعْدَ سَنَةٍ.

٥) نَلْعَبُ كُرَةَ الْقَدَمِ اليَوْمَ عَقِبَ الدِّرَاسَةِ.

٦) أفَكِّرُ فِي الإِعْتِدَاءِ على زُمَلاَئِي.

٧) أكَلِّمُ هَذَا التِّلْمِيذَ الشِّرِيرَ مُطْلَقًا.

٨) أخَالِفُ أَوَامِرَ وَالِدِي بعد الآنَ.

زُمَلاَءُ - kolege	انْعَقَدَ - održati se
فَكَّرَ - misliti	سَافَرَ - putovati
مُطْلَقًا - uopće	أَبَدًا - nikad
نِهَائِيٌّ - završni	اِعْتِدَاءٌ - agresija, pritisak
وَاجِبٌ - dužnost	شَرِيرٌ - opak, jako zao
عَقِبٌ - svršetak, konac	اِمْتِحَانٌ - ispit
كَلَّمَ - govoriti	أَهْمَلَ - zanemariti, zaboraviti
خَالَفَ - suprotstaviti se, kršiti	رَوْضَةٌ - obdanište

POMOĆNI GLAGOLI

كَانَ - biti i صَارَ - postati

Kao što je iz oblika vidljivo, ovo su nepravilni glagoli. Nepravilnim se smatraju zato što u 3 l. jednine muškog roda glagolskog vremena koje je prošlo الماضي nemaju tri „zdrava" konzonanta. Oni naime imaju tri konzonanta, ali nisu svi „zdravi". Pošto im je srednji konzonant و odnosno ي zovu se الأَجْوَفُ - šupalj.

Naime nepravilni glagoli u arap. jeziku imaju istu konjugaciju kao i pravilni glagoli s tim što srednji konzonant و ili ي nalazimo samo u infinitivu. (O infinitivu će biti riječi kasnije!) Pa će tako biti od كَانَ infinitiv tj. ime radnje كَوْنٌ egzistencija, postojanje a od صَارَ – صَيْرٌ ali i صَيْرُورَةٌ postojanje, nastajanje.

Dvije su funkcije ovih glagola:

1. Služe za izražavanje složenih glagolskih vremena prеđašnjeg nesvršenog vremena (imperfekta) i davno prošlog vremena (pluskvamperfekta).

Ako se الماضي pomoćnog glagola stavi ispred المضارع glavnog glagola, dobit ćemo imperfekt.

Ova se dva glagola slažu u rodu i broju pa ćemo imati npr.

كُنْتَ تَلْعَبُ - ti se igraše

كَانَ يَلْعَبُ - on se igraše

Ako oba glagola stoje u الماضي a između njih često se upotrebljava čestica قَدْ dobićemo pluskvamperfekt npr.:

كُنْتُمْ قَدْ كَتَبْتُمْ - vi ste bili napisali

كُنْتِ قَدْ كَتَبْتِ - ti si bila napisala

2. Ako pomoćni glagol stoji pred imenskom rečenicom, onda će subjekat (المُبْتَدَأُ) te rečenice biti u nominativu i zove se اسْمُ كَانَ a predikat te rečenice koji se zove خَبَرُ كَانَ (ili صَارَ) bit će u akuzativu, a glagol tada služi kao kopula, npr.

كُنْتُ مَرِيضَةً - Bila sam bolesna.

كَانَ مُحَمَّدٌ رَجُلاً عَاقِلاً حَكِيمًا - Muhammed je bio pametan i mudar čovjek.

الجَاهِلُ عَدُوٌّ لِنَفْسِهِ فَكَيْفَ يَكُونُ صَدِيقًا لِغَيْرِهِ. - Neznalica je neprijatelj sam sebi pa kako će biti prijatelj drugome.

Glagol صَارَ (od صَيْر) - postati i كَانَ (od كَوْن) - biti

الأَمْرُ	المضارع	الماضي	الأَمْرُ	المضارع	الماضي	lice
لِيَصِر	يَصِيرُ	صَارَ	لِيَكُنْ	يَكُونُ	كَانَ	
لِيَصِيرَا	يَصِيرَانِ	صَارَا	لِيَكُونَا	يَكُونَانِ	كَانَا	الغائب
لِيَصِيرُوا	يَصِيرُونَ	صَارُوا	لِيَكُونُوا	يَكُونُونَ	كَانُوا	m.r.
لِتَصِر	تَصِيرُ	صَارَتْ	لِتَكُنْ	تَكُونُ	كَانَتْ	
لِتَصِيرَا	تَصِيرَانِ	صَارَتَا	لِتَكُونَا	تَكُونَانِ	كَانَتَا	3. lice
لِيَصِرْنَ	يَصِرْنَ	صِرْنَ	لِيَكُنَّ	يَكُنَّ	كُنَّ	ž.r.
صِرْ	تَصِيرُ	صِرْتَ	كُنْ	تَكُونُ	كُنْتَ	2. lice
صِيرَا	تَصِيرَانِ	صِرْتُمَا	كُونَا	تَكُونَانِ	كُنْتُمَا	m.r.
صِيرُوا	تَصِيرُونَ	صِرْتُمْ	كُونُوا	تَكُونُونَ	كُنْتُمْ	
صِيرِي	تَصِيرِينَ	صِرْتِ	كُونِي	تَكُونِينَ	كُنْتِ	
صِيرَا	تَصِيرَانِ	صِرْتُمَا	كُونَا	تَكُونَانِ	كُنْتُمَا	2. lice ž.r.
صِرْنَ	تَصِرْنَ	صِرْتُنَّ	كُنَّ	تَكُنَّ	كُنْتُنَّ	
—	أَصِيرُ	صِرْتُ	—	أَكُونُ	كُنْتُ	1. lice
—	نَصِيرُ	صِرْنَا	—	نَكُونُ	كُنَّا	oba roda

Mjesto كَانَ može stajati ma koji drugi pomoćni glagol.

Ako dakle gl. كَانَ (ili ma koji drugi pomoćni glagol a ima ih više - o čemu ćemo drugom prilikom) stoji u prezentu, onda u našem jeziku odgovara prezentu pomoćnog glagola - htjeti - kao što je slučaj sa navedenom poslovicom, ili se naprosto može prevesti našim futurom, npr.:

يَكُونُ مُحَمَّدٌ مُسَافِراً - Mehmed će putovati. (biće M. putnik)

تَكُونُونَ مُدَرِّسِينَ مَحْبُوبِينَ. - Bit ćete omiljeni profesori.

Pomoćni glagol لَيْسَ (laysa)

Ovo je negativan oblik glagola كَانَ i osim što je isključivo u službi tih glagola on se može upotrijebiti kao sinonim negativnim česticama لا i ما.

Konjugacija mu je krnja, ima samo الماضي. Dolazi, dakle, kao negativna kopula, ali je najčešće u značenju prezenta u bosanskome jeziku. Kao kopula ponaša se kao glagol كَانَ pa ima svoj subjekat اِسْمُ لَيْسَ u nominativu, a svoj predikat خَبَرُ لَيْسَ u akuzativu - sem ako nije upotrijebljen prijedlog.

Evo njegove konjugacije:

jednina اَلْمُفْرَدُ		dvojina اَلتَّثْنِيَةُ		množina اَلْجَمْعُ	
m. rod	ž. rod	m. rod	ž. rod	m. rod	ž. rod
لَيْسَ	لَيْسَتْ	لَيْسَا	لَيْسَتَا	لَيْسُوا	لَسْنَ
لَسْتَ	لَسْتِ	لَسْتُمَا	لَسْتُمَا	لَسْتُمْ	لَسْتُنَّ
لَسْتُ	لَسْتُ	–	–	لَسْنَا	لَسْنَا

Primjeri:

لَيْسَ لِحَسُودٍ رَاحَةٌ وَلاَ لِكَذُوبٍ مُرُوءَةٌ. - Zavidnik nema mira, a lažljivac nema čovječnosti.

لَيْسَ الْفَقْرُ عَيْباً. - Siromaštvo nije sramota.

لَسْنَا جُهَلاَءَ. - Nismo mi neznalice.

لَسْتُ أَدْرِي. - Ne znam.

VJEŽBA 28

نزار في الْبُسْتَان

. . . نَهَضَ نِزَارٌ بِسُرْعَةٍ وَقَفَزَ نَحْوَ الْمَغْسَلَةِ فَنَظَّفَ وَجْهَهُ وَجَمِيعَ أَعْضَائِهِ وَسَرَّحَ شَعْرَهُ ثُمَّ قَصَدَ الْبُسْتَانَ تَوًّا.

وَفِي الْبُسْتَانِ كَانَ قَدْ شَاهَدَ عُصْفُورَةً تَحْتَ شَجَرَةِ الْبُرْتُقَالِ وَمَعَهَا ثَلاَثَةُ فِرَاخٍ لَمْ تَسْتَكْمِلْ نُمُوَّهَا. كَانَتْ عُصْفُورَةٌ تَسِيرُ تَارَةً وَتُرَفْرِفُ أُخْرَى. كَانَتْ تَنْقُرُ الأَرْضَ حِينًا وَتَشْرَبُ مِنْ مَاءِ الْحَوْضِ حِينًا آخَرَ، وَفِرَاخُهَا تُقَلِّدُهَا فَتَفْعَلُ نَفْسَ فِعْلِهَا. نِزَارٌ ظَلَّ يَنْظُرُ مُتَعَجِّبًا.

RIJEČI:

بِسُرْعَةٍ - brzo	اِسْتَكْمَلَ - dostići, dopuniti
قَفَزَ - skoknuti	نُمُوٌّ - rast, razvoj
مَغْسَلَةٌ - kupatilo	سَارَ - ići, kretati (se)
نَظَّفَ - očistiti	تَارَةً - jedan put, ponekad, katkad
وَجْهٌ - lice	رَفْرَفَ - lepršati, letjeti krilima
أَعْضَاءٌ - ekstremiteti (ruke i noge)	نَقَرَ - kljucati
سَرَّحَ - očešljati	مَاءُ الْحَوْضِ - (šadrvan) bazen
شَعْرٌ - kosa	قَلَّدَ - oponašati
قَصَدَ - uputiti se	ظَلَّ - neprestano (biti)
شَاهَدَ - vidjeti	مُتَعَجِّبًا - začuđeno
فِرَاخٌ - pilići, ptići	نَهَضَ - dići se iz postelje

1. Stavi sve glagole iz teksta u proširene oblike (imperfekt i plusvamperfekt) uz pomoć glagola صَارَ i كَانَ.

Prevedi na bosanski jezik:

كَانَتْ دَوْلَتُنَا مُحْتَلَّةً فَأَصْبَحَتْ حُرَّةً وَغَدًا يَكُونُ كُلُّ بُوسْنَوِيٍّ سَيِّدَ نَفْسِهِ. وَكَمْ أَرَادَ عَدُوُّنَا شَرًّا بِنَا، فَمَا زَالَ الْعَدُوُّ طَامِعًا، وَلَنْ يَعُودَ إِلَى دِيَارِنَا مَا دَامَ التَّعَاوُنُ قَائِمًا بَيْنَنَا، وَلَيْسَ التَّعَاوُنُ صَعْبًا عَلَيْنَا.

3. Popuni praznine:

١) كان البُوسْنَوِيُّ .... فَأَصْبَحَ الْجَمِيعُ ....

٢) لَيْسَ الْمُسْتَعْمِرُ ....

٣) لَنْ نهزم ما دام .... يَدًا وَاحِدَةً

٤) كَانَ النَّاسُ مُهْتَمِّينَ .... حاله

٥) لَيْسَ الْجَوُّ شَدِيدَ الْحَرَارَةِ

٦) .... الجَوُّ معتدلاً

٧) .... الحَدِيقَةُ واسعة

٨) .... العَامِلُ نَشِيطًا

٩) صَارَ .... عَالِمًا

١٠) السَّيَّارَات (su postali skupi)

4) سلامات

Kako je vaša porodica? كَيْفَ حَالُ أُسْرَتِكُمْ؟

Hvala vam, dobro su i svi vas pozdravljaju. أَشْكُرُكُمْ، بِخَيْرٍ وَسَلَّمُوا عَلَيْكُمْ

Čast mi je predstaviti vam mog brata. تَشَرَّفْتُ أَنْ أُقَدِّمَ أَخِي

Drago mi je. يَسُرُّنِي

(kao odgovor na ovo je) فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ

Molim vas pozdravite svog brata. أَرْجُوكُمْ سَلِّمُوا أَخَاكُمْ

Vi ste sigurno jako umorni. أَنْتُمْ بِتَأْكِيدٍ مُتْعَبُونَ جداً

Nisam mnogo umoran mada je put bio jako zamoran. لَسْتُ تَعْبَانًا مَهْمَا كَانَ سَفَرِي مُتْعِبًا

NEGATIVNA (NIJEČNA) REČENICA (اَلْجُمْلَةُ النَّاقِصِيَةُ (النَّافِيَةُ

Nastaje kad se pred rčenicom nađe neka negativna čestica.

To su čestice:

مَا ، لاَ ، إِنْ - ne, nije, لَمْ - nije, لَمَّا - još nije, لَنْ - neće nikako i glagol لَيْسَ - nije.

Čestice لَمَّا i لَمْ i لَنْ stoje uvijek ispred gl. rečenice i to pred oblikom za sada šnjost, a bolje ih je prevesti na naš jezik perfektom. Izdvojit ćemo česticu koja znači apsolutno negiranje u budućnosti: npr.:

لَمْ أَكْتُبْ هَذَا - nisam to napisao, (napisala)

لَمَّا أَكْتُبْ هَذَا - ja to nisam još napisao, (napisala)

لَنْ أَكْتُبَ هَذَا - ja to nikad neću napisati.

O ovim oblicima govorit ćemo još kad budemo obrađivali glagole i vremena.

Čestice إِنْ – لاَ – مَا dolaze pred oba glagolska vremena s tim što čestice إِنْ i مَا mogu doći i na imensku rečenicu. Valja samo pripaziti da ovu česticu إِنْ ne zamijenite sa pogodbenim veznikom iza koje tada dolazi skraćeni oblik vremena koje traje, npr.:

لاَ أَفْهَمُكُمْ عَلَيْهِ شَيْئًا - Ja vas o tome ništa ne razumijem

مَا أَذْهَبُ - ne idem

إِنْ جَاءَ إِلاَّ هُوَ - Nije došao niko, sem on (tj. samo je on došao)

لاَ صَدَّقَ وَلاَ صَلَّى - Niti je vjerovao niti je klanjao

Glagolom لَيْسَ se negira cijela rečenica, a ako negira samo jednu riječ u rečenici, stavi se ispred te riječi. O ovom glagolu već je bilo riječi.

VJEŽBA 29

بُطُولَةُطِفْلٍ (١)

تَأَبَّطَ أَحْمَدُ حَقِيبَتَهُ الْمَدْرَسِيَّةَ وَقَفَلَ رَاجِعاً إِلَى مَنْزِلِهِ الْكَائِنِ دَاخِلَ سُورِ الْمَدِينَةِ وَكَانَ جُنُودُ الاحْتِلاَلِ يَوْمَئِذٍ يُرَابِطُونَ عِنْدَ جَمِيعِ أَبْوَابِهَا، وَلاَ يَدَعُونَ دَاخِلاً أَوْ خَارِجاً إِلاَّ فَتَّشُوهُ تَفْتِيشاً دَقِيقاً حَتَّى أَبْنَاءَ الْمَدَارِسِ وَالطُّلاَّبَ الصِّغَارَ.

وَبَيْنَمَا كَانَ أَحْمَدُ يَسِيرُ فِي طَرِيقِهِ الْمُعْتَادِ، إِذَا بِرَجُلٍ مُلْتَفِعٍ بِبُرْنُسٍ يُمْسِكُ بِيَدِهِ:

– لاَ تَخَفْ، يَا أَحْمَدُ، أَنَا سُلَيْمَانُ، صَدِيقُ أَبِيكَ، أَتَعْرِفُنِي؟

– عَمِّي سُلَيْمَانُ! أَلَسْتَ فِي الْجِبَالِ؟ مَاذَا تَبْغِي هُنَا؟ وَالْحَرَسُ مُنْتَشِرُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَدِينَةِ؟ إِنَّهُمْ إِنْ يَرَوْكَ يَقْبِضُوا عَلَيْكَ وَيُنَكِّلُوا بِكَ.

– لاَ بَأْسَ، اسْمَعْ، أُرِيدُ أَنْ تُسَاعِدَنِي: عِنْدِي مُسَدَّسَاتٌ لاَ بُدَّ مِنْ إِيصَالِهَا إِلَى الْمُجَاهِدِينَ دَاخِلَ السُّورِ. فَاحْمِلْهَا فِي حَقِيبَتِكَ. . مَاذَا؟ أَنْتَ خَائِفٌ يَا أَحْمَدُ؟ . . وَتَرَدَّدَ الطِّفْلُ لَحْظَةً: نَعَمْ إِنَّهُ لَخَائِفٌ، وَقَدْ يُفَتِّشُهُ الْجُنْدُ وَهُوَ لاَ يَدْرِي مَا سَيَحْدُثُ عِنْدَئِذٍ – تُرَى، هَلْ يَعْدِمُونَ الصِّغَارَ أَيْضاً؟ . . .

RIJEČI:

مُسَدَّسَاتٌ - revolveri, pištolji	أَمْسَكَ - uhvatiti za ruku
لاَ بُدَّ - morati	لاَ تَخَفْ - Ne boj se!
إِيصَالٌ - dostava, dospijeće	أَتَعْرِفُنِي - Poznaješ li me?
مُجَاهِدُونَ - borci (za vjeru)	عَمِّي - Amidža moj!
اِحْمِلْ - ponesi	بَغَى - tražiti
خَائِفٌ - onaj koji se boji	حَرَسٌ - stražari
تَرَدَّدَ - kolebati se	اِنْتَشَرَ - razići se
أَعْدَمَ - pogubiti, uništiti	قَبَضَ - uhvatiti
أَيْضاً - također	نَكَّلَ - primjerno kazniti
تَأَبَّطَ - staviti ispod pazuha	لاَ بَأْسَ - nije loše
قَفَلَ رَاجِعاً - vratiti se	سَمِعَ - čuti
حَقِيبَةٌ - torba	أَرَادَ - htjeti
رَاجِعاً - vraćajući se, onaj k. se vraća	سَاعَدَ - pomoći

أَبْنَاءٌ - pripadnici (sinovi)	مَنْزِلٌ - stan
طُلاَّبٌ - studenti, učenici	كَائِنٌ - koji se nalazi
طَرِيقٌ - put	سُورٌ - zid
مُعْتَادٌ - uobičajen	جُنُودٌ - vojnici
إِذَا بِرَجُلٍ! - Kad li čovjek!	اِحْتِلاَلٌ - okupacija
مُلْتَفِعٌ - zamotan, pokrivan	رَابَطَ - stacionirati se
بُرْنُسٌ - ogrtač	وَدَعَ – يَدَعُ - staviti, ostaviti, pustiti
لَحْظَةٌ - trenutak	فَتَّشَ - kontrolirati, pregledati
دَرَى – يَدْرِي - razumjeti, znati	دَقِيقٌ - precizan, temeljit

1. Dobio(la) si tekst koji, kako ćeš iz prijevoda razumjeti, govori o borbi naroda Tunisa za svoju slobodu ispod francuske okupacije. Gotovo je istovjetna sa događanjima u našoj zemlji kad smo trpjeli agresiju neofašizma srpskih nacionalista.

Takvu ili sličnu priču možeš i ti ispričati uz pomoć rječnika i datog teksta.

2. Sve rečenice u ovom tekstu mogu biti i negativne. Upotrijebi zato čestice koje su naznačene u gramatičkom dijelu ove lekcije. Pazi na slaganje čestica sa glagolima (naročito kad upotrijebiš glagol لَيْسَ).

3. Odgovori na sljedeća pitanja:

a) Ko je Ahmed?

b) Odakle dolazi?

c) Šta je vidio kad je išao svojoj kući?

d) Gdje Ahmed stanuje?

e) Koga je sreo na putu?

f) Šta je tražio od njega čovjek?

g) Ko je bio taj čovjek?

h) Poznaje li Ahmed amidžu Sulejmana?

i) Šta amidža Sulejman nosi borcima u gradu?

j) Boji li se Ahmed?

Vremenska rečenica اَلْجُمْلَةُ الزَّمَنِيَّةُ

Kao i u našem jeziku tako i u arapskom jeziku često veznik određuje vrstu rečenice. Pošto u arapskom jeziku imamo samo dva vremena, to će onda poslije sljedećih veznika doći jedno od ovih vremena. Evo tih veznika:

إِذَا مَا - kad god

بَعْدَ أَنْ – بَعْدَ مَا - poslije, nakon (što)

قَبْلَ – قَبْلَ مَا - prije nego (što)

مُنْذُ (أَنْ) - otkako

بَيْنَمَا - dok

إِذْ - tada, pošto, jer

إِذَا - kada (ako)

حَتَّى – إِلَى أَنْ - dotle dok (ne)

حَيْثُ مَا – لَمَّا – عِنْدَ مَا - pošto

Evo i nekoliko primjera:

ذَهَبْتُ مَاشِيَةً إِلَى أَنْ جِئْتُ فِي حَدِيقَةِ الْحَيْوَانِ - Išla sam pješice dok nisam došla u zoološki vrt.

قَرَأْتُ الْجَرَائِدَ بَيْنَ مَا أَخِي كَانَ وَاقِفًا بِجَانِبِي - Čitao sam novine dok je moj brat stajao pored mene.

كُنْتُ مَرِيضَةً مُنْذُ سَفَرِكِ - Bila sam bolesna otkako si otputovala.

لاَ تَعْرِفُ الصَّدِيقَ إِلاَّ عِنْدَمَا تَطْلُبُ مِنْهُ شَيْئًا - Nećeš upoznati prijatelja dok ne zatražiš od njega nešto.

قَبْلَ أَنْ تَشْتَرِيَ هَذِهِ الأَشْيَاءَ اسْأَلِ الثَّمَنَ - Prije nego kupiš ove stvari, pitaj za cijenu.

حَيْثُمَا وَجَدْتُكُمْ فَرِحْتُ - Pošto sam vas našla, obradovala sam se.

VJEŽBA 30

بُطُولَةُ طِفْلٍ (٢)

..وَسُرْعَانَ مَا ثَابَ إِلَيْهِ رُشْدُهُ وَعَادَ إِلَيْهِ ثَبَاتُهُ فَقَالَ بِلَهْجَةٍ هَادِئَةٍ: كَيْفَ، أَنَا خَائِفٌ! مَاذَا تَقُولُ يَا عَمِّي سُلَيْمَانَ؟ لاَ، أَبَداً، فَلِمَاذَا أَخَافُ؟... وَحَمَلَ الطِّفْلُ حَقِيبَتَهُ الْمَحْشُوَّةَ الثَّقِيلَةَ، وَأَحَسَّ بِثِقَلٍ مَا فِيهَا مِنْ حَدِيدٍ يَشُدُّ ذِرَاعَهُ إِلَى الأَرْضِ. لاَ عَلَيْهِ! إِنَّهُ سَيُرْجِعُ الْحَقِيبَةَ فِي يَدَيْهِ، كَمَا لَوْ كَانَتْ تَحْوِي مَا تَحْوِيهِ عَادَةً مِنْ كُتُبٍ وَدَفَاتِرَ. وَتَمَّ الأَمْرُ كَمَا أَرَادَهُ، غَيْرَ مُبَالٍ بِمَا كَلَّفَهُ مِنْ جَهْدٍ وَعَنَاءٍ. لَكِنَّ ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ كَافِياً: إِنَّهُ سَيَدْخُلُ مِنْ بَابِ السُّورِ، أَمَامَ الْجُنْدِيِّ الأَشْقَرِ الْخَبِيثِ، وَهُوَ يَصْفَرُّ غَيْرَ مُكْتَرِثٍ بِزِيِّهِ الْعَسْكَرِيِّ، وَرَشَّاشَتِهِ الْمُخِيفَةِ الْمُنْتَصِبَةِ فِي يَدِهِ: أَلاَ يَفْرَحُ التِّلْمِيذُ حِينَ تَنْتَهِي دُرُوسُهُ آخِرَ الْيَوْمِ، وَيَعُودُ إِلَى بَيْتِهِ؟ وَكَذَلِكَ كَانَ.

RIJEČI

زِيٌّ - uniforma

رَشَّاشَةٌ - mitraljez

مُخِيفَةٌ - strašna, grozna, jeziva

مُنْتَصِبَةٌ - vertikalno uspravljena

اِنْتَهَى - završiti (se)

ذِرَاعٌ - nadlaktica, mišica

أَرْجَحَ - mahati

حَوَى - skupiti, obuhvatiti

عَادَةً - obično

غَيْرَ مُبَالٍ - ne obazirući se

كَلَّفَ - koštati, stajati

جَهْدٌ - trud, nastojanje

عَنَاءٌ - muka, patnja, teškoća

لَمْ يَكُنْ كَافِياً - nije bilo dovoljno

أَبَداً - nikad, apsolutno ne!

مَحْشُوَّةٌ - napunjena, nabijena

ثَقِيلَةٌ - teška

حَدِيدٌ - željezo

شَدَّ - vući, snažno tegliti

سُرْعَانَ مَا - kako brzo!

ثَابَ - pribrati se, sabrati se

رُشْدٌ - zrelost, svijest

عَادَ - vratiti se

ثَبَاتٌ - stabilnost, čvrstina

أَشْقَرُ - riđ, plav, crvenkast

خَبِيثٌ - vrlo zao

اِصْفَرَّ - poblijediti

غَيْرَ مُكْتَرِثٍ - ravnodušno

1. Kako je u gramatičkom dijelu naznačeno na koji se način gradi vremenska rečenica, dovoljno je da sa datim veznicima (česticama za vremensku rečenicu) napišeš petnaest rečenica. Možeš se poslužiti datim tekstom, ali pri tome treba voditi računa o značenju samih partikula. To će izmijeniti smisao ovog teksa.

2. I date riječi neka ti posluže u građenju rečenica. Pošto smo rekli da se u vremenskoj rečenici ravnopravno upotrebljavaju oba glagolska vremena, napiši deset rečenica najprije u prošlom vremenu pa onda u vremenu koje traje (الماضي والمضارع).

3. Ispričaj šta ti se u tekstu posebno učinilo interesantnim. Kako bi opisao Ahmeda?

4. Prevedi na arapski jezik:

a) Prije nego odeš kući, dođi do mene.

b) Otkako sam počeo(la) učiti arapski jezik, svaki dan pročitam nešto iz arapske književnosti.

c) Dotle dok ne uradim svoju zadaću, ne idem spavati.

d) Pošto si rekao to što si rekao, ja sam sve razumio.

e) Kad mi dođeš, počastiću te kahvom.

Namjerna rečenica ٱلْجُمْلَةُ الْغَائِيَّةُ

Kao i u bosanskom jeziku i u arapskom jeziku namjerna rečenica je složena, glavna i zavisna rečenica. Teži da izrazi namjeru glavne rečenice i u arapskom jeziku počinje sljedećim veznicima afirmativnim i negativnim:

لِئَلاَّ - da ne

حَتَّى كَيْلاَ - da ne bi

لِ – لِكَيْ – لأَنْ - da

حَتَّى - da bi

Ovo su veznici koji za sebe traže glagol u zavisnom načinu (konjuktivu) المضارع المنصوب . Pošto se radi o namjeri koja se još nije ispunila, to je upotreba konjuktiva sasvim logična. Treba samo paziti na razliku između لِ i أَنْ pri njihovoj upotrebi.

Evo nekoliko primjera:

سَأَدْخُلُ هُنَا لأَسْمَعَ الْخُطْبَةَ - Ući ću ovdje da čujem predavanje (govor).

هيّا بنا لكي لا نتأخر عن موْعدنا في مَحَطَّةِ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ - Hajdemo, da ne bismo zakasnili na željezničku stanicu.

أَسْرَعْتُ هُنَاكَ حَتَّى أَجِدَكَ فِي الْمَكَانِ - Požurila sam tamo da bih te našla na mjestu.

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ - A bolje vam je da postite. ali

كَتَبْتُ إِلَيْهِ بَرْقِيَّةً حَتَّى يَحْضُرَ - Pisala sam mu telegram da bi došao.

VJEŽBA 31

بُطُولَةُ طِفْلٍ (٣)

وَمَا أَنْ قَارَبَ أَحْمَدُ الْحَرَسَ، حَتَى صَاحَ بِهِ الْجُنْدِيُّ: قِفْ يَا وَلَدُ! فَذُعِرَ الطِّفْلُ وَغَصَّ بِرِيقِهِ، وَأَحَسَّ أَنَّ قَلْبَهُ يَغْرَقُ فِي جَوْفِهِ: رَبَّاهُ! كُنْ مَعِي وَأَلْهِمْنِي الْقَوْلَ! ثُمَّ عَادَتْ إِلَيْهِ طُمَأْنِينَتُهُ وَتَقَدَّمَ نَحْوَ الْجُنْدِيِّ بِخُطْوَةٍ هَادِئَةٍ:

– مَاذَا فِي حَقِيبَتِكَ، يَا جَدْيُ؟

فَأَرْجَعَ الطِّفْلُ حَقِيبَتَهُ وَقَالَ سَاخِرًا: إِنِّي لَأَحْمِلُ فِيهَا مِئَاتِ الْمَدَافِعِ وَالْقَنَابِلِ إِنْ كُنْتَ بَاحِثًا عَنْهَا! قَالَهَا أَحْمَدُ بِلُغَةِ الْجُنْدِيِّ وَفِي هُدُوءٍ بَالِغٍ. فَاسْتَمْلَحَ الْجُنْدِيُّ نُكْتَتَهُ وَدَفَعَهُ قَائِلاً: امْضِ فِي سَبِيلِكَ يَا جَعْدَ الشَّعْرِ!

وَهُنَاكَ دَاخِلَ السُّورِ وَجَدَ أَحْمَدُ الْعَمَّ سُلَيْمَانَ فِي انْتِظَارِهِ كَأَنَّ الأَرْضَ قَدِ انْشَقَّتْ عَنْهُ.

(أمين فار، ملحس)

Objašnjenje (اَلشَّرْح)

1) يُرَابِطُونَ عِنْدَ جَمِيعِ أَبْوَابِهَا - Okružili su grad i gradske kapije da bi spriječili svaki ulaz i izlaz i pretresli svakog prolaznika.

2) أَلَسْتَ فِي الْجِبَالِ؟ - Brda su mjesta boravka boraca. Ahmed zna da je amidža Sulejman tamo sa njima pa se iznenadio što ga nalazi blizu zidova grada u taj dan.

3) كَأَنَّ الأَرْضَ قَدِ انْشَقَّتْ عَنْهُ - Ahmed nije mogao da zna kako je amidža Sulejman zavarao stražu i ušao u grad. Pošto ga je ugledao unutar zidova, začudio se jer mu se učinilo kao da je izašao iz trbuha zemlje.

لَمْ يَدْرِ أَحْمَدُ كَيْفَ غَافَلَ الْعَمُّ سُلَيْمَانُ الْحَرَسَ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ فَلَمَّا رَآهُ دَاخِلَ السُّورِ دَهَشَ وَظَهَرَ لَهُ كَأَنَّمَا خَرَجَ مِنْ بَطْنِ الأَرْضِ

تَمْرِينات

1. Odgovori na sljedeća pitanja:

١) لِمَاذَا انْتَصَبَتْ جُنُودُ الاحْتِلاَلِ عَلَى أَبْوَابِ الْمَدِينَةِ؟

٢) مَا هِيَ الْمُهِمَّةُ الَّتِي كَلَّفَ بِهَا الْمُجَاهِدُ سُلَيْمَانُ التِّلْمِيذَ أَحْمَدَ؟

٣) مَا هِيَ الأَخْطَارُ الَّتِي تَصَوَّرَهَا أَحْمَدُ عِنْدَمَا تَلَقَّى طَلَبَ الْعَمِّ سُلَيْمَانَ؟

٤) هَلْ تَرَدَّدَ طَوِيلاً لِيُلَبِّيَ الطَّلَبَ؟ لِمَاذَا؟

٥) مَاذَا أَعْجَبَكَ مِنْ عَمَلِ أَحْمَدَ؟

2. Pošto smo rekli da je ovo složena rečenica i dali ti nekoliko najčešće upotrebljavanih partikula, iskoristi ih i napravi deset rečenica riječima koje si do sada naučio (naučila).

Posebno obrati pažnju na upotrebu konjuktiva uz date čestice.

3. Kad bi ti bio (bila) u Ahmedovoj situaciji i kad bi pred tebe neko postavio takav zahtjev, ti bi učinio sljedeće:

Apsolutno bi pomogao borcu i smislio neku dobru priču za okupatorskog vojnika. Reci nam to u nekoliko rečenica! Namjernih rečenica!

Uzročna rečenica اَلْجُمْلَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ السَّبَبِيَّةُ

Uzročna je rečenica također složena od glavne i zavisne uzročne rečenice. Ono što je čini uzročnom jesu veznici:

لأَنْ - jer

بِمَا أَنْ - zato što

مِنْ حَيْثُ أَنْ - s obzirom na to da

إِذْ - jer, pošto

Ako se ovi veznici vežu za konjuktivni veznik أَنْ glagol u glavnoj rečenici mora doći u konjuktivu. Ako se radi o imenskoj rečenici, onda subjekat mora doći u akuzativu, ali će u tom slučaju mjesto أَنْ doći čestica أَنَّ.

Ovo važi za sve ove čestice sem čestice إِذْ.

Evo nekoliko primjera:

اَللُّغَاتُ كَثِيرَةٌ وَهِيَ مُخْتَلِفَةٌ مِنْ حَيْثُ اللَّفْظ - Jezici su mnogobrojni, a razlikuju se s obzirom na riječi...

بِمَا أَنَّكَ غَائِبٌ سَنَدْرُسُ دَرْسًا غَدًا - S obzirom da si odsutan, sutra ćemo učiti lekciju.

لاَ تُصَافِرُ إِلَى مِصْرَ إِذْ لاَ لَكَ تَذْكِرَةٌ - Nećeš putovati u Egipat jer nemaš karte.

VJEŽBA 32

اَللّٰهُ الْقَادِرُ الْمُنْعِمُ

خَرَجَ الْمُدَرِّسُ مع تلاميذه إلى فناء الْمدْرسة، فَلَمَّا جَلَسُوا عَلَى الْمَقَاعِد وَقَفَ الْمُعَلِّمُ يَشْرَحُ لَهُمُ الدَّرْسَ الْجَدِيدَ في الدِّينِ وَقَالَ لَهُمْ: اُنْظُرُوا إلى الْحَدِيقَة... مَاذَا تَرَوْنَ فِيهَا؟ فَقَالَ أَحَدُ التَّلاميذ: إِنَّنَا نَجِدُ شَجَرًا وَأَزْهَارًا. فَقَالَ الْمُعَلِّمُ: تَأَمَّلُوا يَا أَبْنَائِي هَذه الشَّجَرَةَ الْعَالِيَةَ الَّتِي طَالَتْ وَكَثُرَتْ فُرُوعُهَا، ثُمَّ ابْحَثُوا عَنْ أَصْلِهَا. كَيْفَ كَانَتْ فِي الْبِدَايَةِ؟ وَمَاذَا حَدَثَ لَهَا حَتَّى صَارَتْ عَلَى هَذه الصُّورَةِ الَّتِي تَرَوْنَهَا؟ وَمَنِ الَّذِي أَمَدَّهَا بِالْحَيَاةِ وَالنَّمَاءِ؟

فَقَالَ تِلْمِيذٌ: إِنَّنَا نَعْلَمُ أَنَّهَا كَانَتْ حَبَّةً وُضِعَتْ فِي الأَرْضِ فَأَخَذَتْ تَنْمُو وَتَطُولُ... حَتَّى وَصَلَتْ إِلَى الْحَالِ الَّتِي نَرَاهَا عَلَيْهَا الآنَ. لَقَدْ حَدَثَ كُلُّ هَذَا بِقُدْرَةِ اللّٰهِ الَّذِي أَوْدَعَ فِي الأَرْضِ وَالْجَوِّ مَا يُهَيِّئُ لَهَا الْحَيَاةَ وَالنُّمُوَّ. فَسُبْحَانَ الْخَالِقِ الْعَظِيمِ!

RIJEČI

فِنَاءُ الْمَدْرَسَةِ - školsko dvorište

مَقَاعِدُ - klupe

وَقَفَ - stajati

شَرَحَ - objasniti

وَجَدَ – يَجِدُ - naći

تَأَمَّلَ - promatrati, razmotriti

جَوٌّ - atmosfera, zrak

اَلْخَالِقُ الْعَظِيمُ - Velik Stvoritelj

فُرُوعٌ - grane

أَصْلٌ - korijen (porijeklo)

بِدَايَةٌ - početak

أَمَدَّ - produljiti, dati

نَمَاءٌ - rast, razvoj

قُدْرَةٌ - moć, snaga, sila

أَوْدَعَ - ostaviti (na čuvanje, pohraniti)

سُبْحَانَ - Slava Allahu!

1. Koristeći se uzročnim veznicima iz datog ti teksta, uzmi rečenice i napravi nov smisao. Odmah primijeni i pravilo da svaka rečenica u arapskom jeziku može biti i imenska i glagolska!

Napomena: Kad se radi o imenskoj rečenici, umjesto اَلْفِعْلُ i اَلْفَاعِلُ upotrijebit ćeš اَلْمُبْتَدَأُ وَالْخَبَرُ, a to znači da ćeš raditi paralelno na dvije tabele. Ovakav način analize će ti omogućiti da ponoviš gramatiku i da provjeriš koliko si toga naučio i razumio!

Izjavna rečenica اَلْجُمْلَةُ الْخَبَرِيَّةُ

Ovo je vrsta rečenice u arapskom jeziku koja je karakteristična po tome što u njoj osim veznika (rečeničnih partikula) moramo upotrijebiti i glagole čije je značenje sumnja, želja, naređenje i mnogi drugi glagoli takvog značenja.

Pošto je i ovo složena rečenica sastavljena iz glavne i izjavne rečenice, ove se dvije rečenice vežu veznicima:

أَنْ - da

أَنْ لا – ألاّ - da ne

Kad se prije glagola upotrijebi partikula أَنْ, mora taj glagol doći u konjuktivu (zavisnom načinu), npr.:

أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَكَ - Volim da slušam (slušati) tvoj glas.

أَتُرِيدُ أَنْ تَرَى صُوَرَنَا؟ - Hoćeš li da vidiš naše slike?

ظَنَنْتُمْ أَنْ لا نَزِيدَ دِينَارًا - Vi ste mislili da nećemo povisiti ni dinara.

Osim glagola kao što su (s obzirom na njihovo značenje):

أَحَبَّ - voljeti, أَرَادَ - željeti, htjeti, ظَنَّ - misliti, أَمَرَ - narediti, zadati, u ovoj vrsti rečenice može se upotrijebiti i modalni izraz ili bezlični glagol, kao npr.:

يَنْبَغِي أَنْ أَنَامَ - Treba da spavam (spavati).

يَجِبُ أَنْ نَبْحَثَ عَنْ ذَلِكَ فِي كُتُبٍ - Mora da to istražujemo u knjigama. (Moramo to istraživati u knjigama.)

لا بُدَّ أَنْ نَأْكُلَ - Mora da jedemo. (Moramo jesti.)

لا شَكَّ فِي هَذِهِ الْكَلِمَاتِ - U ove riječi nema nikakve sumnje.

لَمْ يَكُنْ لِي بُدٌّ مِنْ أَنْ أَتْرُكَ هَذَا - Morala sam da ovo napustim (napustiti).

مِنَ الْمُمْكِنِ أَنْ يُمْطِرَ الْيَوْمَ - Moguće je da danas pada kiša.

Ako se, međutim, radi o indikativnoj izjavnoj rečenici (الجملة الخبرية الحَقِيقِيَّةُ) važno je zapamtiti da glagol u ovoj rečenici uz česticu أنْ ne stoji u zavisnom načinu. Pošto se ovom rečenicom izriče tvrdnja i sigurnost, u njoj nalazimo glagole sa značenjem: poznavati, znati, tvrditi i slične, npr.:

نَزْعُمُ أَنْ تَأْخُذُ هَذِهِ الأَشْيَاءَ - Tvrdimo da si ti uzeo ove stvari.

أَعْلَمُ أَنْ تَفِرُّ - Znam da bježiš.

تَعْرِفُ أَنْ تَجِدَكَ - Poznato ti je da će te ona naći.

Svaki lični glagolski oblik može biti zamijenjen infinitivom (مصدر) što je u arapskom jeziku često i stilska osobina. Masdar će se po pravilu ponašati prema svojoj funkciji u rečenici, npr.:

أَعْلَمُ بِفِرَارِكَ - Znam da bježiš.

أَتَسْمَحُ لِي بِدُخُولِ دَارِكَ - Hoćeš li mi dozvoliti da uđem u tvoju kuću?

يُمْكِنُنَا الْقَوْلُ إِنَّنَا مَبْسُوطُونَ - Možemo da kažemo (kazati) da smo zadovoljni.

VJEŽBA 33

فِي الطَّرِيقِ إِلَى الْمَدِينَةِ

بَقِيَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَصَاحِبُهُ فِي الْغَارِ حَتَّى هَدَأَ الْبَحْثُ عَنْهُمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ وَفِيمَا حَوْلَهُ. وَكَانَتِ السَّيِّدَةُ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ فِي أَثْنَاءِ اخْتِفَائِهِمَا تُحْضِرُ لَهُمَا الطَّعَامَ وَالْمَاءَ كُلَّ يَوْمٍ.

فَلَمَّا حَانَ مَوْعِدُ السَّفَرِ إِلَى «يَثْرِبَ» رَكِبَ النَّبِيُّ وَصَاحِبُهُ نَاقَتَيْنِ، وَسَارَا فِي طَرِيقٍ طَوِيلٍ مُوحِشٍ يَقْصِدَانِ يَثْرِبَ حَيْثُ يَنْتَظِرُهُمَا هُنَاكَ الْمُسْلِمُونَ الَّذِينَ عَاهَدُوا الرَّسُولَ أَنْ يَحْمُوهُ بِأَرْوَاحِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ مِنَ الْكُفَّارِ الظَّالِمِينَ.

وَفِي الطَّرِيقِ نَظَرَ النَّبِيُّ وَصَاحِبُهُ فَإِذَا فَارِسٌ يَجْرِي بِفَرَسِهِ خَلْفَهُمَا مِنْ بَعِيدٍ. فَلَمَّا اقْتَرَبَ مِنْهُمَا عَرَفَا أَنَّهُ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ وَأَدْرَكَا أَنَّهُ قَادِمٌ لِلْقَبْضِ عَلَيْهِمَا نَظِيرَ مُكَافَأَةٍ جَعَلَهَا الْكُفَّارُ لِمَنْ يُعِيدُ إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ فِي مَكَّةَ. وَمَا كَادَ سُرَاقَةُ يَقْتَرِبُ مِنَ الرَّسُولِ حَتَّى سَقَطَ جَوَادُهُ بِهِ فَلَمَّا نَهَضَ وَأَرَادَ اللِّحَاقَ بِالرَّسُولِ سَقَطَ بِهِ جَوَادُهُ مَرَّةً أُخْرَى..! فَفَزِعَ سُرَاقَةُ وَعَرَفَ أَنَّ سُقُوطَ جَوَادِهِ مَرَّتَيْنِ أَمْرٌ عَجِيبٌ! وَتَأَكَّدَ أَنَّ اللَّهَ يَحْمِي مُحَمَّدًا وَصَاحِبَهُ فَوَقَفَ مَبْهُوتًا! وَلَمْ يُنَفِّذْ مَا جَاءَ مِنْ أَجْلِهِ...

RIJEČI:

نَهَضَ - ustati, dići se

لَحَاقٌ - stizanje, priključivanje

فَزِعَ - bojati se

تَأَكَّدَ - biti u nešto siguran

حَمَى - štititi

نَفَّذَ - izvršiti, ostavriti

مِنْ أَجْلِ - zbog, radi

بَقِيَ - ostati

هَدَأَ - primiriti se

بَحْثٌ - potraga, istraživanje

أَسْمَاءُ - Esma (vl. ime)

فَإِذَا فَارِسٌ - Kad li konjanik!

فَرَسٌ - konj

خَلْفَ - iza, za, pozadi

مِنْ بَعِيدٍ - iz daleka

اقْتَرَبَ - približiti se

أدرك - shvatiti, stići

قَادِمٌ - koji dolazi

قَبْضٌ - hvatanje

مُكَافَأَةٌ - nagrada

سَقَطَ - pasti (na zemlju)

جَوَادٌ - konj plemenite pasmine

اِنْتَظَرَ - očekivati	أَحْضَرَ - donijeti, pribaviti
عَاهَدَ - obavezati se na vjernost	طَعَامٌ - hrana
أَرْوَاحٌ - duše (ljude)	حَانَ - približiti se
أَمْوَالٌ - imanja	مَوْعِدٌ - zakazano vrijeme
ظَالِمُونَ - tirani	رَكِبَ - uzjahati, ukrcati se
مَبْهُوتٌ - iznenađen, zbunjen	نَاقَةٌ - deva, kamila
جَاءَ - doći	مُوحِشٌ - opasan, divlji
	قَصَدَ - namjeravati

1. Odlomak koji smo uvrstili je dio historijskog teksta o Hidžri.

Potraži u datom tekstu tebi sada već poznate rečenice. Označi ih prema vrsti* i dodaj podatke koje si o tome ranije čuo(la).

2. Opiši rezultate Hidžre u nekoliko rečenica (kao što znaš arapska rečenica nije glomazna i lijepo se niže jedna na drugu).

3. Napiši rečenice u kojima ćeš upotrijebiti sljedeće riječi:

مُوحِشٌ – عَاهَدُوا – مَبْهُوتٌ – لَمْ يُنَفِّذْ – عَرَفَا – يَقْتَرِبُ

4. Odgovori na sljedeće pitanja:

١) لِمَاذَا هَاجَرَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى يَثْرِبَ؟

٢) مَنِ الَّذِي أَرَادَ أَنْ يَلْحَقَ بِالرَّسُولِ وَصَاحِبِهِ؟

٣) كَيْفَ وَصَلَ النَّبِيُّ إِلَى يَثْرِبَ؟

٤) مَا اسْمُ مَدِينَةِ يَثْرِبَ الآنَ؟

5. Na kraju evo i jedne pjesmice nauči je napamet!

6. Uvodne rečenice partikule su sada neophodne. Potraži ih i iskoristili.

---

* označi ih, znači odredi kojoj vrsti rečenica pripadaju!

اَلْفَرَاشَةُ

أَنَا الْفَرَاشَةُ الَّتي
لَيْسَ لَكُمْ كَحُلَّتِي
زَيَّنْتُهَا بِزِينَةٍ
جَمَعْتُهَا مِنْ رَوْضَةٍ
بَيْنَ الزُّهُورِ مَسْرَحِي
وَفِي الرِّيَاضِ مَمْرَحِي
وَجَدْتُ فِي الْفَلاَةِ
سَعَادَةَ الْحَيَاةِ
فَعِشْتُ فِيهَا طَرِبَةً
مَرِحَةً وَلاَعِبَةً
أَرْتَعُ فِي الأَزْهَارِ
أَجْرِي إِلَى الأَنْهَارِ
أَشْرَبُ مِنْهَا مَاءً
وَأَجْتَنِي غِذَاءً
أَطِيرُ فِيهَا طَرِبَةً
فَرِحَةً وَلاَعِبَةً
أَلِيفَةُ الْبُسْتَانِ
بَدِيعَةُ الأَلْوَانِ
زِينَةُ مَا فِي الْحَقْلِ
مِنْ زَهْرَةٍ وَبَقْلِ
أَرُوحُ فِيهِ طَرِبَةً
فَرِحَةً وَلاَعِبَةً
أَنَا الْفَرَاشَةُ الَّتي
لَيْسَ لَكُمْ كَحُلَّتِي
زَيَّنْتُهَا بِزِينَةٍ
جَمَعْتُهَا مِنْ رَوْضَةٍ

RIJEČI:

أَلِيفَةٌ - pitoma, prisna

بَدِيعَةٌ - krasota, divota

لَوْنٌ – أَلْوَانٌ - boja

حَقْلٌ – حُقُولٌ - livada

بَقْلٌ - zelenilo, trava

رَاحَ - radovati se

سَعَادَةٌ - sreća

حَيَاةٌ - život

عَاشَ - živjeti

زَهْرٌ – أَزْهَارٌ - cvijet

جَرَى - trčati

أَنْهَارٌ - rijeke

شَرِبَ - piti

مَاءٌ - voda

طَارَ - letjeti

فَرَاشَةٌ - leptir

حُلَّةٌ - haljina, ogrtač

زَيَّنَ - ukrasiti

زِينَةٌ - ukras

رَوْضَةٌ - cvijetnjak

مَسْرَحٌ - pašnjak - pozorište

رِيَاضٌ - livada

مَمْرَحٌ - živahan

فَلاَةٌ - prostor pod otvorenim nebom

طَرِبَة (طَرِبَةٌ) - uzbuđen, razdragan, raspjevan

مَرِحَةٌ - vesela

لاَعِبَة (لاَعِبَةٌ) - razigrana

رَتَعَ - uživati, slobodno pasti (napasati)

اِجْتَنَى - skupljati

فَرِحَةٌ - radosna, sretna

NAPOMENA AUTORA

Pri izradi udžbenika arapskog jezika pomagala sam se sljedećim udžbenicima:

القواعد الأساسية في النحو والصرف – تأليف :

يوسف الحمادي، محمد محمد الشناوي، محمد شفيق عطا

(štampano u Kairu 1981. godine)

معجم النحو – عبد الغني الدقر

(štampano u Damasku 1975. godine)

قواعد اللغة العربية – تأليف : حفني بك ناصف، محمد بك دياب، الشيخ مصطفى طموم

(drugo izdanje štampano u Kairu 1909. godine)

التدريب على قواعد اللغة – ألفه الاساتذة :

ابراهيم مصطفى، عبد المجيد الشافي، محمود السيد عبد اللطيف

(štampano u Tunisu 1985. godine)

مميزات لغات العرب – تأليف : حفني ناصف بك

(drugo izdanje štampao Univerzitet u Kairu 1959. godine)

المبادى الصرفية – تأليف : سعد بن عمر

(štampano u Tunisu 1974. godine)

مبادى النحو – تأليف : محمد محمد رضوان، ابو المجيد احمد عبد الرحمن

(štampano u Kairu 1982. godine - drugo izdanje)

النصوص الجديدة في القراءة

grupa autora (štampano u Tunisu 1974. godine)

القراءة – تأليف الد كتور مصطفى الشكعة

(štampano u Kairu 1982. godine)

العصفور محاسن – تزليف : القطاري محمد سعيد فطوم

(štampano u Tunisu 1967. godine)

الجديد في القراءة و المحفوظات – تأليف : احمد ابو بكر ابراهيم، عبد العظيم بدوي

(štampano u Kuvajtu 1968. godine), te odlomke iz:

الايام – طه حسين

زقاق المدق – نجيب محفوظ

رحلة بن بطوطة

زينب – محمد حسين هيكل

SADRŽAJ

ISLAMIC DEVELOPMENT BANK
JEDDAH - SAUDI ARABIA

Udžbenik je besplatan zahvaljujući donaciji ISLAMIC DEVELOPMENT BANK

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA, NIPP "LJILJAN"

ISBN 9958-22-018-0. - ISBN 9958-11-007-5